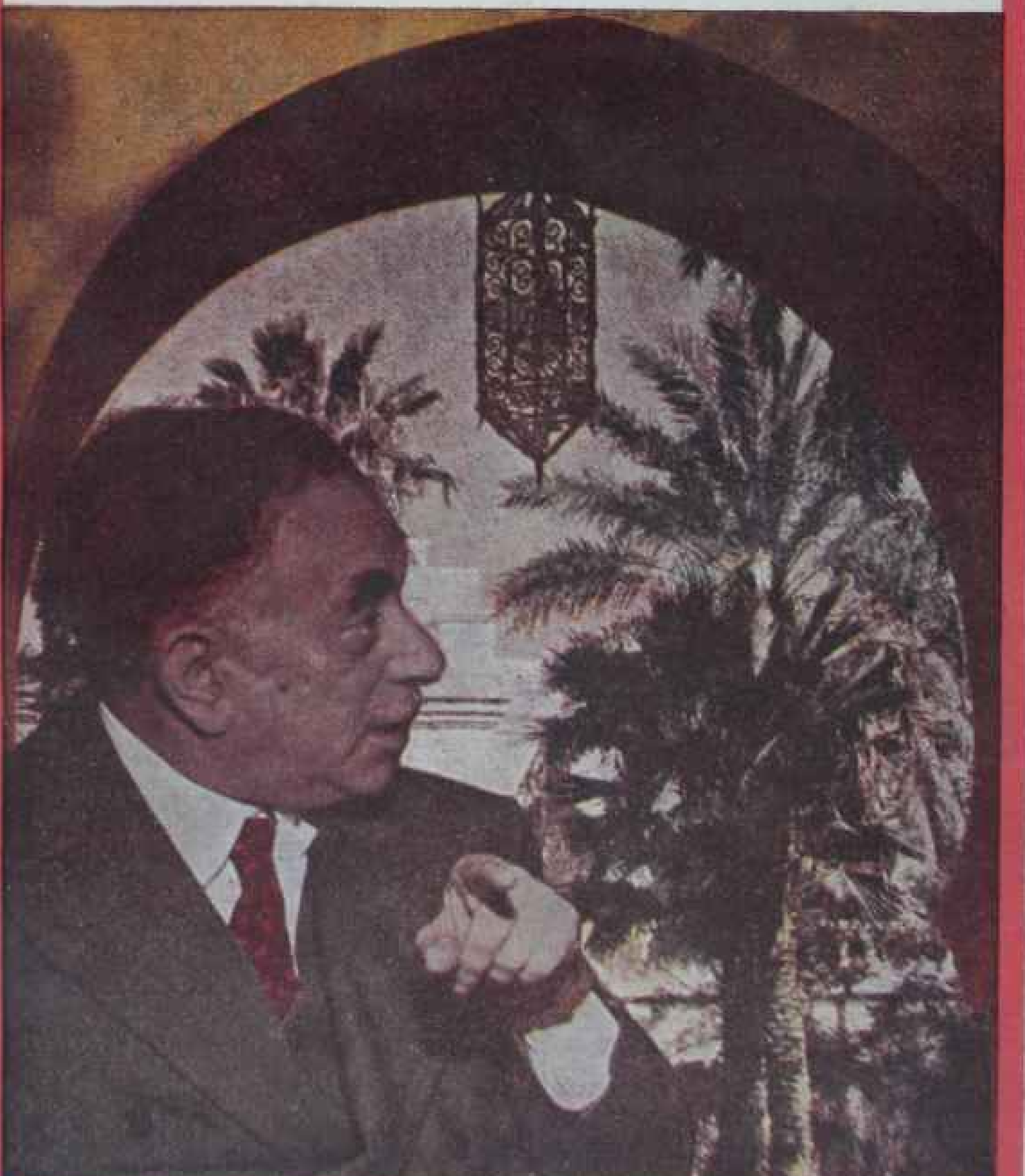
AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI



AKİS

Haftalık Aktüalite Mecmuan

B. M. M. arkan Ardıç Sok.
Desen Matbaası — **Ankara**
P. K. 582 — **Tel:** *19992*

Fiyatı: 60 kuruş

İmtiyaz sahibi :

Metin TOKER

Yazı işlerini fiilen idare eden :
Cüneyt **ARCAYÜREK**

Ressam :
İzzet ÇETİN

Karikatür :
TURHAN

Fotoğraf :
ASSOCIATED PRESS
ZÜHTÜ ÖVEN

Klişe :

Cemal YENAR

Abone Şartları :

3 aylık (12 nüsha) : 6 lira
6 aylık (25 nüsha) : 12 lira
1 senelik **(52** nüsha) : **24 lira**

İlân Şartları :
4 Renkli arka kapak (Tam sayfa) :
350 lira

Kapak içi **300** lin ve metin sayfalan
Santimi 4 Lira

Dizildiği ve Basıldığı yer :
Yeni Desen Matbaası — Ankara

Kapak Resmimiz

Nuri Said Paşa

Arap birliğine meydan
okuyor

Kendi aramızda

Sevgili AKİS okuyucuları

Demokratik hayata girdiğimizden beri kendimize mahsus bir takım hâdiselerle karşılaşmış bulunduğumuz, şöyle bir düşünülürse gözden kaçmaz. Ama bunlar hakikaten acaip hâdiselerdir ve batı ölçülerine vurursak $imdi gülmemiz icap eder. Şu «on dokuz sene içinde memleketimiz neler gördü, nelerle karşılaştı.. Seçim dendi, evvelâ 1946 seçimleri yapıldı. Demokratik başvekil dendi, evvelâ Recep Peker iktidarı eline aldı» Demokrat Parti hürriyet getirecek dendi, evvelâ Demokrat Parti mevcut hürriyetleri bile çok gördü... Listeyi alabildiğine uzatmak ve bizim demokrasimizin hususiyetlerini saymaya devam etmek kabildir, fakat lüzumsuzdur. Bunları, bir çocuğun büyümesinin icabı saymak lâzımdır. Hakikaten 1946 seçimlerini yapanlar arkadan 1950 seçimlerini yapmışlar, Recep Pekeri Şemseddin Günaltay takip etmiştir. Şimdi Demokrat Partinin de olgunluk devrine girmeğe hazırlandığı seziliyor. O bakımdan belki nikbin olmak kabildir.

Fakat politikacılarımızdan bir kısmının halini gördükçe, sıranın onlar arasında hakiki bir tasfiyeye geldiğini farketmemeye imkân yoktur. Ancak bu tasfiyenin, esaslı olman için, liderler, hattâ partiler tarafından değil, bizzat umumi efkâr tarafından yapılman icap ediyor.

Demokrasi rejiminde de, bütün rejimlerde olduğu gibi memleketi politikacılar idare eder. Hattâ demokrasi, politikacıların bütün öteki rejimlerden daha ziyade söz sahibi oldukları rejimin adıdır. O kadar ki rejimin vasıfları, rejimin iyiliği politikacıların vasıfları, onların iyiliği ile mütenasiptir. Demokrasimizden şikâyet edip duruyoruz. Sanki demokrasimiz, gökten zembille inmiş gibi.. Şikâyet etmemiz gereken hususlar varsa, bunlar bambaşka şeylerdir ve hepsinden evvel bir takım politikacılarımızdır.

İnsanlar ömürleri boyunca şu veya bu prensiplere bağlanmazlar. Hata eden kimselerin hatalarını kabul edip doğru yola gelmeleri de ancak memnunluk uyandırır. Fransada bir adam düşününüz. Bir politikacı.. Meselâ senelerden beri Almanya'nın her ne pahasına olursa olsun silâhlanmaması gerektiği tezini savunmuş, bu uğurda en müfrit insan olarak tanınmıştır. Makaleler yazmıştır, nutuklar söylemiştir. Partisi içinde ve partisi dışında Alman silahlanmasının en ateşli düşmanı olmuştur. Demiştir ki: Fransa için kurtuluş yolu tektir, o da Almanya'nın işgal altında kalmasıdır.

Fikir makbul mudur, değil midir herkes ayrı kanaat sahibi bulunabilir. Ama bunun bir fikir olduğundan kimse şüphe edemez.

Fransa'da böyle bir şey görülebilir. Siyasi hayatım beğenmediğimiz Fransa'da vuku bulmayacak olan sudur:

Başvekil bu adama «Gel, kabinemde sana vekillik vereyim, sen de inadından vaz geç» derse o adam sadece güler. Böyle bir banketin kendisini mahvedeceğini gayet iyi müdriktir. İnsanlar fikirlerinden ve dâvalarından «yanılmışım, kusura bakmayın» deyip dönmezler, dönemezler. Umumi efkâr buna cevap vermez. Hele bahis mevzun kimse, Alman silahlanmasının lehinde iki makale kaleme alıp Meclis Alman silâhlanmasını kabul edince «İşte beni menfaatperestlikle itham etmiştiniz ama, nihayet herkesi doğru yola ben getirdim» diye övünmeyi hatırının köşesinden dahi geçirmez. Bunun adı, Fransa'da — Fransada ve bizden başka belki her yerde — düpedüz küstahllıktan başka şey değildir. Oralarda bunu yapanı taşa tutarlar, kafasına çürük yumurta atarlar.

Bir demokrasi için en tehlikeli şey vatandaşların ve bilhassa politikacıların kendilerini tüy kadar hafif hissetmeleri ve sırtlarında yumurta küfesi bulunmadığına inanmalarıdır. Bu sebeptir ki onlara zaman zaman fikirden ziyade menfaatlerinin rüzgârına uyarak **180** derecelik dönüşler yaptırmaktadır. Halbuki her politikacı, sırtında hem de kocaman bir yumurta küfesi taşır. Yumurta küfesi, demokrasinin başlıca icaplan arasındadır. Denilebilir ki demokraside yumurta küfesiz politikacı olmaz..

İnsanları mazur bulmak için rahim kalpler pek çok sebep bulabilirler. Bunda şahsi sempatiler de rol oynar. Onun için tasfiyeyi Ederlere bırakmamak icap eder. Hakikî tasfiyeyi umumî efkâr yapmalıdır. İki ay evvelki fikrini inanılmaz bir el çabukluğu ile yok edip senelerce karsısına geçip çarpıştığı fikrin şampiyonu kesilen politikacılara ancak umumî efkâr paydos diyebilir ve biz inanıyoruz ki artık bunun zamanı gelmiştir.

Fakat, acaba umumî efkâr bu vazifeyi yapacak hale gelmiş midir? İste bu noktada şüpheler, mevcuttur. Beş altı sene evveli hatırlıyanlar pekâlâ görmektedirler ki, o zamanlar mevcut olup Demokrat Partiyi tutan umumî efkâr iktidarı kaybettiğinden bu güne kadar kendini bir türlü bulamıyan C. H. P. muhalefetinin elinde kudretini çok kaybetmiştir. Umumî efkâr yapmak bir sanattır. Hattâ bir endüstridir. Bunun en güzel misalini Amerika'da buluyoruz.

Halk Partisi muhalefetinin en kovacak kadar gelişmiş bir efkârı kovacak kadar gelişmiş bir efkârı umumiyenin tamamen pasif hale getirilmesine göz yummuş olmasıdır.

Saygılarımızla

AKİS

Adliye

En tehlikeli teklif

Türkiye Büyük Millet Meclisinde, Adalet Bakanlığı tarafından hazırla. nan bir kanun teklifi yatıyor. Teklifin son derecede masum bir adı var: Ceza Usulü Muhakemeleri Kanununu tadil eden tasan. Bu kanundan şikâyetler son zamanlarda o kadar artmıştır ki böyle bir tasarının memnunlukla karşılanmaması imkân yoktur. Nitekim gazetelerin hemen hepsi de tasarının esaslarını bunu gösteren başlıklarla neşretmişlerdir. Bilhassa ceza muhakemelerinin cereyanı vatandaşa o kadar ıstırap vermektedir ki Demokrat Partili mebuslar bile sadece kendi guruplarında değil Meclis Heyeti Umumiyesinde vaziyeti etraflı şekilde anlatmışlar, Adliye Vekili Osman Şevki Çiçekdağ'dan bu duruma bir son vermesini istemişlerdir. Bu bakımdan yeni tasarı taleplere cevap mahiyetini taşımaktadır. Fakat doğrusu istenilirse, öyle bir cevap ki şeytanın bile kolay kolay aklına gelmezdi. Zira tasan kanunlaştığı takdirde Türkiye Cumhuriyeti hudutları dahilinde Basın Hürriyeti "diye bir mefhumdan bahsetmek insanı kasıklarına ağrı verecek kadar güldürmekten başka şeye yaramayacaktır. Tasarıya öyle bir madde sokulmuştur ki bilhassa gazetecilerin muayyen bir emniyet içinde yazı yazmalarını dahi tamamile imkânsız kılmakta ve tenkid yapmayı Arizonada altın aramak gibi ancak maceraperestlerin cesaret edebilecekleri kahramanlık haline getirmektedir.

Yeni iki tevkif sebebi

Tasarı iki yeni tevkif sebebi getirmektedir. Bu sebepler şunlardır: Sanıkların tevkif olunmayarak serbest bırakılmaları halinde bu vaziyeti kötüye kullanarak daha da suç işleyeceklerinin anlaşılması - Sanığın işlediği suçun ağırlığının, kötülüğünün halkta husule getirdiği heyecan sebebiyle kendisinin serbest bırakılmasına halkın katlanamayacağının sezilmesi!

Bu tevkif sebepleri kabul olunduğu takdirde elbette adaletten gene bahsedilecektir. Fakat bu, politik adalet olacaktır. Oysa ki adaletin önüne bir sıfat geldi mi onun manası adaletin adalet olduğuna artık pek inanılmadığıdır.

Yukardaki tevkif sebeplerinin kabul olunduğunu düşününüz. Sonra teminatları zedelenmiş hâkimlerin takdir haklarını kullanırken neleri hatırlarına getireceklerini düşününüz. Nihayet bu gibi sebeplere itirazın imkânsızlığını düşününüz. Eğer bütün bunları düşündükten sonra titremeden elinize kalemi almanızın kabil olacağına inanırsanız, hakikaten kahramansınız.

Yakın maziye bir nazar

Tasarının ruhunu anlamak için yakın maziye bir nazar atfetmek kâfidir. Bundan bir kaç ay evvel Dünya gazetesi sahip ve muharrirlerinden Bedii Faik serbest bırakıldığı takdirde suç işlemekte devam edeceği endişesile tevkif olunuyordu. Bedii Faik ile Devlet Vekili Dr. Mükerrem Sarol arasında bir polemik başlamış, iki taraf birbiri hakkında ağır ithamlarda bulunmuşlar ve karşılıklı dâvalar açmışlardı. Ancak taraflardan biri vekildi, bu bakımdan onun davası Hukuku âmme dâvası oluyordu. Polemik devam ederken ve muhakeme başlamadan bir sabah polisler gazeteciyi evinden alıp doğruca tevkifhaneye götürdüler. Hâkim, öyle münasip görmüştü. Halbuki o sırada hâkimin elinde şimdi kanunlaştırılmak istenilen madde bile yoktu.

Hâdise sırasında, iktidarın akıl hocalarından daha doğrusu hareketlere nazariyat uyduranlardan Burhan Belge



Osman Şevki Çiçekdağ
Tevkif hürriyeti

aynı Dr. Mükerrem Sarolun kısa bir müddet evvel sahibi bulunduğu Türk Sesi gazetesinde parlak bir fikir ortaya atıyordu: Savcılara, bir takım neşriyatı durdurmak yetkisi tanınmalıdır. Nazariyatçı, mesleğinin hakikaten ehli bulunduğundan, ve kültür sahibi olduğundan misali İngiltereden almıştı. İngilterede savcılar bazı hallerde davacının mağdur olmakta devam etmemesi için şikâyet mevzuu neşriyatı kestirebiliyorlardı. Tabii İngiltere İngilteredir ve Türkiye Türkiyedir. Meselâ İngilterede herkes fes giymekte serbesttir de Türkiyede değildir. Yani memleketler arasında bir takım yapılış ve yaşayış farkları bulunabilir. Aynı şekilde İngilterede savcıların istikballerine hâkim olan mevzuat ve zihniyet ile bunların Türkiyede cari olanları arasında dağlar kadar fark mevcuttur. Hayır, üstad bunları hatırlamak istemiyordu» Türk Sesinde yazdığını Başvekil Adnan Menderese de izah etmişti. Savcılara bu hak tanınmalıydı. O zaman, basından şikâyetçi olanlar takat edeceklerdi

Fakat sonradan bu teklifin pek çok itiraz celbedeceği düşünüldü ve aynı gayeye başka yolla varılmak istenildi. Bulunan, şu anda Türkiye Büyük Millet Meclisine tevdi edilmiş tadil tasarının getirdiği iki yeni tevkif sebebidir,

Korkunç ihtimaller

Farzediniz ki bir kimse hakkında yazı yazdınız. Bu kimse vekildir. Yazılanlarda kendisine hakaret tevehhüm etti ve dâva açtı. Siz, neşriyatı derhal kesmeye mecbursunuz. Zira aksi halde, tevkif sebeplerinden ilki hakkınızda varid olabilir. İtiraz da edemezsin, zira hakime tam bir takdir hakkı tanınmaktadır. Böylece vatandaşlar için hangi' durumlarda tevkif olunacakları, hangilerinde olunmayacakları tamamile meçhul hale gelmekte ve hürriyetleri ebedi bir Demokles kılıcının altına sokulmaktadır. Gerçi ilk hedef, uslu durmayacak olan gazetecilerdir. Hatta madde onları istihdaf etmektedir. Fakat bunun bütün siyasi dâvalarda tatbik edilmeyeceğine inanmak imkânsızdır.

Demokrasi, kanuni teminatlar rejimidir. Demokrasilerde «bu maddeyi koyuyoruz ama size tatbik olunmayacaktır» diye verilen sözlerin ne kıymeti vardır, ne de dolayısile yeri. Bunun acısını matbuatımız 6334 sayılı kanunla çekti. Allah rızası için yeni bir silâh, bugün olmasa bile yarın kullanılabilecek bir silâh verilmesin. Bütün ümid ve temennimiz Türkiye Büyük Millet Meclisinin kendisinden beklenilen olgunluğu göstererek bu tehlikeli maddeleri red etmesidir. Zira bir defa daha tekrar edelim ki eğer bahis mevzuu tevkif sebepleri kanunlaşırsa Türkiye Cumhuriyeti hudutları içinde basın hürriyetinin mevcudiyetinden, hatta insan hak ve hürriyetlerinin mevcudiyetinden bahsetmek sadece gülme vesilesi olacaktır. Bunun, vatandaşların arzu olunduğu gibi tevkif edilmeleri yetkisinden başka manası yoktur. İhtimal ki tasarıyı hazırlayan Adalet Bakanlığının temsilcileri gerek Adalet komisyonunda, gerekse' Mecliste maddelerini hararetle müdafaa edecekler ve bunun basına karşı kullanılmayacağı yolunda teminât bile vereceklerdir. Meclisin unutmaması gereken husus, kullanılmayacak maddeleri kanunlaştırmakta mana olmadığıdır. Bulunsun da kullanmayız'ın sebebi hikmeti yoktur.

Bir memlekette basın sustu mu, artık demokrasiden bahsetmenin manası kalmaz. Büyük Millet Meclisi bu bakımdan masum çehreler alfanda sunulan tehlikeli plânların sahiplerini hayal kırıklığına uğratmakla mükelleftir. Bu millet, bazı kimselerin kanaatlerinin aksine, Demokrat Parti iktidarına daha çok hürriyet getirsin diye rey vermiştir.

Bunları söyleyenler bizi kastetmiyorlardı

Hür memleketlerde şamata çok, ıstırap azdır; istibdadın hüküm sürdüğü ülkelerde şikâyet az, dert çoktur.

Şuna inanıyorum ki, bütün medeniyet tarihinde hürriyetin cebir ve şiddetle bir hamlede gaspedilmesi nadir görülen vakayidendir; iktidarda bulunanlar tarafından usul - usul, azar - azar kısılmasının emsali ise pek çoktur.

Geçici bir emniyete kavuşmak içim hürriyetlerini feda edenler ne hürriyete, ne de emniyete lâyıktırlar.

Vicdan, terbiye, söz, içtima hürriyetleri demokrasinin ana temelleridir, fakat basın hürriyeti bir kere baskı altına girdi mi, bunların hepsi ortadan kalkar.

Bütün siyasî partiler kendi yalanlarını yuta yuta nihayet çatlayıp ölürler,

Bir kısım halkı her zaman aldatabilirsin, bütün halkı bir müddetçik aldatabilirsin ama, halkın hepsini her zaman aldatamazsın.

Ama bu hürriyet, vatandaşları istediği gibi tevkif etme hürriyeti değildir! Maddeden çıkan mana ise bundan İbarettir.

Demokrasi

Amerika'ya, telgraf

Amerika'nın ve dünyanın en iyi oteli olan Waldorff - Astoria'nın kapıcısı orta boylu, gözlüklü, ince burunlu adama mektuplarını uzattı. Bahis mevzuu zat bunları hemen orada karıştırdı. Türkiye'den bir telsiz vardı. Telsiz, İstanbul merkezinin damgasını taşıyordu. Açtı okudu.. .

Bu sırada Türkiye radyoları dinleyicilerine şu haberi veriyorlardı:

İstanbul — Başbakan Adnan Menderes, hâlen yapılan davete icabetle konferanslar vermek maksadıyla Birleşik Amerika'da bulunan C. H. P. Genel Sekreteri Kasım Gülek'in bugünkü gazetelerde çıkan ilk beyanatı üzerine, kendisine su telgrafı çekmiştir:

«Sayın Kasım Gülek
Waldorff - Astoria Oteli
Newyork

Birleşik Amerika'daki ilk konuşmanızı gazetelerde memnuniyetle okudum. Bu konuşmanın memleketimiz için ancak hayır getireceğinde şüphe yoktur. Büyük bir milletin mensubu bulunmanın telkin ettiği haysiyet duygusu ile hareket etmek hepimiz için şerefli bir vazife olduğu kadar, memleketimiz için de maddi manevî kuvvet kaynağı teşkil eder. Bu yolda güzel muvaffakiyetlerinizi ve besaretli haberlerinizi memleket elbette memnunlukla karşılayacaktır. Adnan Menderes»

Amerikadaki ilk konuşmalar

Kasım Gülek New-York'a varır varmaz şehrin en lüks oteli olan Waldorfff - Astoria'ya inmişti. Hem de masrafı, kendi cebinden olmak üzere.. Bu, Cumhuriyet Halk Partisinin, Genel Sekreterini tanıyanları şaşırtabilir. Fakat Kasım Gülek daha Amerika'ya hareketinden önce memleketini, partisini ve kendisini Atlantiğin ötesinde şeref ve vekarla temsil etmeğe karar vermişti. Bunun için hiç bir «fedakârlıktan kaçınmayacaktı.

Cumhuriyet Halk Partisinin genel sekreteri umumi konuşmalar yapmak üzere Amerika Birleşik Devletlerine ve Kanadaya davet olunmuştu. Konuşmalarının ana hatları hakkında partisinin meclisi bazı prensip kararları almış, temenniler izhar etmişti. Gülek her şeyden evvel bir Türk olarak konuşmalıydı ve içişlerimizin münakaşasına girmemeliydi. Dış politikaya gelince, herkes biliyordu ki muhalefet o noktada iktidarı desteklemektedir. Geriye bir nokta kalıyordu: Türkiye'nin ehemmiyetini, stratejik mevkiini, Türk milletinin Amerika'nın ne kadar cendan müttefiki olduğunu belirtmek ve dolayısile yapılan yardımın pek az bulunduğunu ifade etmek. Kasım Gülek Amerikan yardımının arttırılmasını talep ederken, meselâ Nihad Erim'in bundan bir sene kadar evvel Ulus gazetesinde hararetle müdafaa ettiği, hattâ kampanya açtırdığı bir fikrin aksini söyleyecek, şimdiye kadar memleketimize yapılmış olan yardımın son derece iyi kullanıldığını, yerine sarfedildiğini belirtecekti. İktidar çok kere muhalefeti, Amerikan yardımının artmaması karşısında memnunluk duymakla itham etmişti. Böylece Kasım Gülek bunların asılsız olduğunu en mühim anda ve en mühim yerde ortaya koyacaktı. Zira Cumhuriyet Halk Partisinin Genel Sekreteri gibi dünyanın her tarafında pek çok dosta sahip ve hele Amerika'da tanınmış bir şahsiyetin yapacağı konuşmaların tesirleri olacakından hiç kimsenin şüphesi yoktu.

Hakikaten de Kasım Gülek Associated Presse ajansı vasıtasile Türkiye'ye de duyurduğu ilk konuşmasında Türkiye'nin iç işlerini münakaşa etmenin yerinin Amerika olmadığını, bunların Türkiye'de halledileceğini bildirmiş, muhalefetin dış politikada iktidarı tamamile desteklediğini söylemiş, Türkiye'nin ne kadar sağlam bir müttefik olduğunu belirtmiş ve Amerikan yardımının azlığından şikâyet etmişti. Bu konuşma, Halkçı hariç bütün gazetelerimizde çıkmış, hattâ pek çok gazete, haberi büyük manşetlerle vermişti.

İşte, başvekil Adnan Menderesi memnun eden ve hükümet reisinin Cumhuriyet Halk Partisi ile ilk resmi — seçimlerden bu yana— temasına vesile veren beyanat buydu.

Telgrafın manası

Doğrusu istenilirse Kasım Güleğin beyanatı, öyle harikulade bir beyanat değildi ve Cumhuriyet Halk Partisinin Genel Sekreteri her Türkün yapması gereken şeyden başka bir şey yapmamıştı. Muhalefet partisinin iki numaralı adamı da olsa, müfrit de tanınsa elbette ki vatansever bir Türk Amerika'ya gidip memleketini çekiştiremezdi. Bu olsa olsa, aksi kanaatte bulunanlara muhalefetin de İktidar kadar vatansever ellerde bulunduğunu ortaya koyardı ki böyle bir hakikatin anlaşılması başvekile o telgrafı çektirecek kadar mühim görülemez. Zira bizzat Adnan Menderes bile bundan, elbette ki şüphe etmemektedir. Fakat Kasım Güleğin konuşması başvekile Muhalefetin son hareketlerine sempatik ve teşvik edici bir cevap verme, hem de bunu kapalı kapılar arkasında değil milletin gözü önünde yapma imkânını sağlamıştı ve hâdisenin ehemmiyeti buradan geliyordu. Adnan Menderes bir tehevvür anında iktidarın «kanuni mecburiyetler dışında» Cumhuriyet Halk Partisini ta-



Kasım Gülek
Artık ciddi bir muhalif



Adnan Menderes
Selâma selâm

nımayacağını beyan etmişti. O söz ortada kaldıkça, tek elin saklamayacağı gibi tek tarafın yumuşamasının da memlekete ferahlık getirmeyeceği aşikârdı. Menderesi bahis mevzuu telgrafı Cumhuriyet Halk Partisinin Genel Sekreterine göndermeye hiç bir kanun mecbur etmiyordu.

Böylece, demokrasimizin üzücü bir safhası resmen kapanmış oluyor, iktidar ile muhalefet arasındaki münasebetler medeni bir safhanın eşiğine getiriliyordu. Şimdi söz ve iyi' niyet gösterisi sırası Cumhuriyet Halk Partisinindir. Muhalefet, kendisini sertlik yoluna sürükleyenlerin tesirinden kurtulmuştu —daha doğrusu bu zatlar, Demoklesin kılıcı altında şayanı hayret bir manevra yaparak kendilerini siyasi mevta haline getirmişlerdi ve böylece parti için» de de, memleket önünde de, liderlerin nazarında da nihayet hakiki hüviyetlerile sırıtmışlardı — iktidar ise aşırı sertliğin, bırakınız memleketi bizzat kendi Meclis Gurubu içinde çok şiddetli aksülameller yarattığını görmüş, sapılan yolun hatalı olduğuna anlamıştı.

Ancak ortalık iki tarafın 1 numaralı adamlarının iyi niyetle karşı karşıya gelmelerinden önce istikrar bulmayacaktır. Sevinilecek taraf böyle bir karşılaşma için toprağın temizlenmiş olması, zeminin müsait hale gelmesidir»

Teminattan ne haber?

Zira yumuşamanın bugünkü teminatsız durum üzerinde mi olacağı, yoksa teminatlı bir demokrasi yolunda atılacak adımları mı kolaylaştıracağı henüz belli olmuş değildir. Cumhuriyet Halk Partisi son Meclis tebliği ile umumî efkâra karşı bazı taahhüd altına girmiştir. Adnan Menderese gelince, bazı hususi konuşmalarda şikâyet mevzuu kanunlar üzerinde, karşılıklı iyi niyet ve anlayışla yeniden durulabileceğini söylediği kuvvetli şayialar halinde dolaşmaktadır. O halde yapılacak olan, bunun şeklini tesbittir. Cumhuriyet Halk Partisi biraz realist, Demokrat Parti biraz idealist olursa meselelere hal tarzı bulmak güç olmayacaktır.

(Bu bakımdan, demokrasimizin karanlık bir safhası üzerine ışık düşmüştür. Ama bunun o. karanlığı tamamile kaldırıp kaldırmayacağı henüz anlaşılmış değildir. Yukarda Adalet Bakanlığı tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisine yeni sunulmuş bir tasarıdan bahsedilmiştir. O tasarının ifade ettiği zihniyet böyle bir aydınlığın müjdecisi olmaktan son derece uzaktır. Evvelâ o zihniyetin, iki taraftan da sökülüp atılman gerekmektedir. Yol ondan sorara açılacaktır.

Yumuşamanın yeni delili

Bu sırada yumuşamanın yeni bir delili ortaya çıkıyordu. Bir akşam geç vakit bir subay Rüzgârlı Sokaktaki Halkçı gazetesine elinde paketle giriyor ve Nihad Erimi soruyordu. Bu paketler, en nefis tarafından Şam baklavası idi ve bir yolculuktan hediye olarak üstada gönderiliyordu.

Şu garip Radyomuz

Haftanın başında, Pazartesi akşamı saat 19 da Ankara radyosunun dinleyicileri haberler bültenine Şöyle başlandığını duydular:

«İstanbul, — Başvekil Adnan Menderes, Irak, Suriye ve Lübnan hükümetlerinin davetlisi olarak yapmış olduğu resmî ziyareti müteakip bir kaç gün İstanbul'da kaldıktan sonra bugün beraberinde Başvekil Yardımcısı ve Devlet Vekili Fatin Rüştü Zorlu, Devlet Vekili Dr. Mükerrem Sarol ve Millî Müdafaa Vekili Ethem Menderes, Başvekâlet Hususi Kalem Müdürü Muzaffer Ersü ve Emir Subayı Üsteğmen Hayrettin Sümer olduğu halde saat 15.00 de Devlet Hava Yollarının yemi uçaklarından «ECE» uçağı ile Ankara'ya hareket etmiştir...

Bunu ikinci haber takip etti. Bu ikinci haber de şöyle başlıyordu:

*«Başvekil Adnan Menderes, Irak, Suriye ve Lübnan'a yaptığı ziyaretten sonra bir kaç gün İstanbul'da kalarak, saat **16.30** da uçakla Ankara'ya gelmiş, hava alanında kendisini karşılamaya gelmiş bulunan Reisicumhur Celâl Bayar'a mülâki olarak Reisicumhurla birlikte şehre hareket etmiştir.*

Başvekil Adnan Menderes'le birlikte aynı uçakla Basvekil Yardımcısı ve Devlet Vekili Fatin Rüştü Zorlu, Devlet Vekili Dr. Mükerrem Sarol, Milli Müdafaa Vekili Ethem Menderes, İzmir Mebusu Rauf Onursal, Başvekâlet Hususi Kalem Müdürü Muzaffer Ersü, Yaveri Üsteğmen Hayrettin Sümer ve Devlet Vekâleti Hususi Kalem Müdürü Selâhattin Karakaş da Ankara'ya gelmiştir...

Allah, Allah... Bırakınız ki bu işin doğrusu «Başvekil Adnan Menderes refakatinde şu vekiller bulunduğu halde İstanbuldan şu saatte su vasıta ile hareket etmiş ve şu saatde Ankara'ya vasıl olmuştur...» diye bir tek havadis yanmaktı, ama yanındakilerin isimlerini bile hem harekette, hem varışta sayıp dökmenin manası ne? Yoksa dinleyicilerin «acaba Fatin Rüştü Zorlu veya Dr. Mükerrem Sarol yahut Ethem Menderes yolda tayyareden düştüler mi?» diye bir meraka kapılacaklarından mı endişe ediliyor? Sonra hususî kalem müdürlerinin, emir subaylarının isimleri bu kadar mühim mi? Bunların seyahatleri, başvekilin refakatinde olmadıkları zaman da verilsin **bani...**

Fakat Ankara radyomuzun marifeti burada bitmedi. Saat 19 da bu tafsilât uzun uzun verildi ya, **saat** 20.15 de hâdiseleri hükümet noktai nazarından tefsir için ihdas olunmuş meşhur radyo gazetesi de neşriyatına şöyle başladı:

*Başvekil Adnan Menderes, Irak, Suriye ve Lübnan'a yaptığı ziyaretten sonra bir kaç gün İstanbulda kalarak, **saat** 16.30 da uçakla Ankara'ya gelmiş, hava alanında kendisini karşılamaya gelmiş bulunan Reisicumhur Celâl Bayar'a mülâki olarak Reisicumhurla birlikte şehre hareket etmiştir.*

Başvekil Adnan Menderesle birlikte aynı uçakla Başvekil Yardımcısı ve Devlet Vekili Fatin Rüştü Zorlu. Devlet Vekili Dr. Mükerrem Sarol, Millî Müdafaa Vekili Ethem Menderes, İzmir Mebusu Rauf Onursal. Başvekâlet Hususi Kalem Müdürü Muzaffer Ersü, Yaveri Üsteğmen Hayrettin Sümer ve Devlet Vekâleti Hususî Kalem Müdürü Selâhattin Karakaş da Ankara'ya gelmiştir...»

Hey yarabbi. sen bilirsin!

Maliye

Döviz aranıyor!

Doktor, ihtisasına dair İngilizce bir kitap arıyordu. Hangi kitapçıya gitse cevap şu:

— Yok!

— Getirtemez misiniz?

— İmkânı **yok!..** Çünkü döviz yok...

Sonra kitapçı uzun uzun dert yanıyor, ne kadar müşkül durumda olduklarını anlatıyordu. Müşterisi çıkarken de akıl öğretiyordu...

— Maliyeye bizzat müracat edin, size, şahıslara döviz veriyorlar çünkü... Olmazsa, Milli Kütüphaneden Unesco kuponu alın... Hem isterseniz ben de para vereyim, kuponları biraz fazlaca alın...

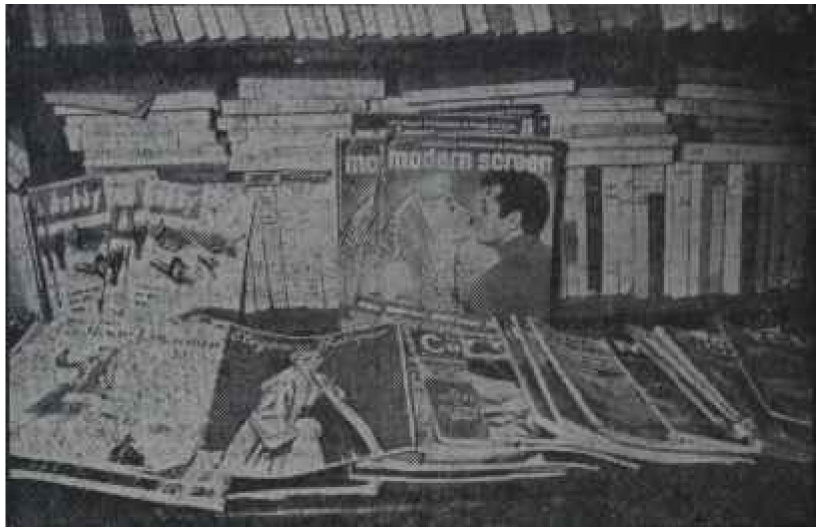
Mesele suydu: Döviz yokluğundan bir senedenberi yabancı memleketlerden kitap ithal etmek bir bayii güçleşmişti... Hatta son günlerde bu ithalât durmuştu bile... Hükümet döviz müsaadesi vermiyordu. Türkiye senede ortalama 10 milyon liralık kitap ithal ediyordu... Topyekün ithalâtımızın yanında bu rakkam devede kulak kalırdı ama, ne çare ki hükümet böyle tensip buyurmuştu... Şimdiye kadar, kitap ithal etmek isteyen bir Türk kitapçısı, ne mevzu ne de miktar bakımından herhangi bir kayda tâbi değildir, hiçbir makamdan da müsaade almak zarureti yoktu... Şimdi de öyle! Ancak, bizim kitapçılar getirttikleri kitap bedelim Merkez Bankasına yatırıyorlardı, lâkin yatırılan bu para yabancı memleketlerdeki neşirlerin eline varmıyordu... Döviz yokluğu ileri sürülüyordu... Şimdiye kadar, Merkez Bankasında böylelikle birikmiş 4 milyon lira var...

Yabancı naşirler ne diyor?

Kitap ithaline devam etmek isteyen Türk kitapçıları, -iş yaptıkları, müesseselere mektup yazarak vaziyeti anlatıyorlar, gönderdikleri kitapların bedelini Merkez bankasına yatırmış olduklarına dair pusulayı da iliştirmeyi unutmuyorlardı... Fakat yabancı nur, hiçbir şey ifade etmeyen bu pusulayı ne yapsın... Ben paramı isterim, kaydiyle kitap yollamayı kesiyor...

Zaten yabancı naşirleri veya ihracat mümessillerini, kredi açmak yani parasını almadan kitap göndermek hususunda ikna etmek pek kolay değildir. Bunda, kitapçının şahsî kredisi kadar ve belki de ondan daha çok, mensup olduğu memleketin kredisi rol oynar. Bir naşir yabancı bir memlekete kitap gönderirken, yalnız muhatabının kitap bedelini bankaya yatıracağından değil, ayı zamanda bu bedelin döviz olarak eline geçeceğine de, haklı olarak, emin olmak ister.

Halbuki, son zamanlarda ithal olunan kitaplara ait faturalar, postahanelerce tasdik, Maliye Vekâletince vize edilmiş. bedelleri Merkez Bankasına yatırılmış, gel gelelim karşılıkları naşirlere havale edilememiştir. Böylelikle, müesseselerimize kredi açmış olan naşirler, aylardanberi alacaklarını tahsil edememişler ve tabiatiyle Türkiye'ye kitap sevkiyatını kesmişlerdir.



Döviz duvarını aşanlar

Ses duvarından çetin

Unesko kuponları

Vaziyet böyle olunca, kitap getirmek- isteyenler, Maliye Vekâletine bizzat müracaat ediyor ve elde ettiği dövizle kitabını getirtiyor... Ama ne oluyor, esasen işi başından aşmış kambiyo müdürlüğü yüzlerce müracaatla uğraşmak zorunda kalıyor, öte taraftan da, kitap bedelleri yüzde yüz olarak ödeniyor, böylelikle harice fazla döviz çıkarılmış oluyor. Halbuki kitapcılar, kitapları toptan getirdikleri için bir nisbet dahilinde iskontolu alıyorlar...

Biz en çok, Amerika, İngiltere, Fransa ve Almanya'dan kitap ithal ediyoruz. Bu memleketler kitap sevkettikleri memleketlerin hükümetleri ile İMG yani İnformational Media Guarantee Program» gereğince bir anlaşma yapmışlar. Bu iş şöyle oluyor; hükümetler kitap sevkiyatı hususunda aralarında anlaşıyorlar. Kitapçılar da rahat, parayı alacak naşirler de rahat... Bu hususta bize müracaat yapılmış, lâkin hükümetimiz henüz buna müspet bir cevap vermemiş... Bu yüzden de, kitap ithali durmuş...

Diğer taraftan, Birleşmiş Milletler Unesco teşkilâtı, bütün memleketlerde «geçer akçe» olan Unesco kuponları ihdas etmiş... Ama bu da yalnız şahısları ilgilendiriyor... Meselâ Amerikadan bir kitap getirteceksiniz, gidiyorsunuz Milli kütüphaneye, getirteceğiniz kitabın bedelini resmi kur üzerinden Türk parası olarak ödüyorsunuz... Oradan size Unesco kuponlarından veriyorlar, bunu hangi naşire gönderirseniz, derhal kitabınız geliyor.... Fakat bazı açıkgöz kitapçılar, bunun da çaresini bulmuşlar; ahbapları vasıtasiyle, bu kuponlardan bol miktarda aldırtıyor ve kendileri kullanıyorlar... Böylelikle Milli kütüphanenin elindeki kuponlar vakitsiz bitiyor... Ve hakikaten bir kitap getirtmeye ihtiyacı olan kimseler kupon bulamıyorlar...

Kitaplar neden pahalı?

Bu arada elde mevcut kitaplar da pahalılanıyor.. Bunun da sebebi şu: gelen kitapların bedeli, bankaya yatırılıyor yatırılan bu para, doların bugünkü karşılığı üzerinden muvakkaten yatırılıyor.. Yani naşire ödendiği gün, doların kıymeti artarsa aradaki fark gene memleketimizdeki kitapçılardan alınacak... Kitapçı da ne yapıyor,



Salihliye taş yağdı. (Gazetelerden)

Zamane Politikacısı — Ulan! Vakti zamanında ben size demedim mi, bu kâfir partiye rey vermeyin, başınıza taş yağar diye.. ha?!..

her ihtimale kargı, kitabı iki misli fiyatına satıyor... Böylelikle ilerde vereceği açığı kapatmış oluyor...

Diğer taraftan, «Hachette» gibi kitap sevkıyatına durmadan devam eden müesseseler var... Bu nasıl oluyor diyeceksiniz : Hachette bilindiği gibi, merkezi Paris'te olmak üzere bütün memleketlerde şubeleri olan bir müessesedir ve senelerdir bu böyledir.

Türkiye'deki şubeleri de doğrudan doğruya kendine bağlı olduğu için, kitap sevkiyatına asla ara vermemektedir.

Çimdi kitapçıların da, kitaba ihtiyacı olanların da bütün ümitleri, hükümetimizin buna ergeç bir çare bulacağıdır. Çünkü, kitapçılar hakikaten zor durumdadırlar... Hele yalnız ilmi kitap getirten müesseseler iflâs tehlikesiyle karşı karşıyadır...

— Hiç olmazsa, diyor bunlar, bizim hükümet de şu- İnformational Media Guarantee Proğram'a girmeyi geciktirmese...

Gümrük

Hem ziyaret, hem ticaret

Ankara gümrük müdürlüğünün deposunda, bu haftanın başında bir, yığın eşya yatıyordu. Eşyalar iki mebusa aitti. Bunlardan biri İzmir mebusu Necdet İncekara idi, diğeri Bilecik mebusu Talât Oran. Eşyaların menşei, Avrupa idi.

Necdet İncekara ve Talât Oran, tetkik seyahatine çıkmışlardı. Pasaportları kendilerine bu maksadla verilmişti. Sadece pasaportları değil, dövizleri de öyle..

İki mebus trenle dönmeyi tercih ettiler. Yalnız, başlarına bir hâdise geldi. Eşyalarını kontrol ile mükellef gümrük memuru ile takıştılar. İş gazetelere de aksetti. İddia, mebusların eşyalarını memura muayene ettirmek istemedikleri yolunda idi. Mebuslar ise aksini söylüyorlardı. Eşyalarından bir kısmı Sirkeci gümrüğünde mühürlendi ve resimleri Ankara'da ödenmek üzere başkente gönderildi. İşte, Ankara gümrük müdürlüğünün deposunda yatan eşya bunlardı.

Dr. Talât Oran, Avrupadaki bu tetkik gezisinden şu eşyalarla dönmüştü:

*3 naylon sutyen, 3 parçalı naylon bir gecelik, ayrıca 3 naylon gecelik, bir naylon külot, bir tuvalet takımı, bir ipekli kadın çantası, 6 metre yünlü kumaş, 28 metre muhtelif renklerde 7 parça sun'i ipekli mensucat, 13,5 metre renkli düz tül, bir adet çocuk bisikletli bir yün **kadın** mantosu.*

Eczacı Necdet İncekara'nın eşyaları arasında ise astragan bir kadın mantosu da bulunuyordu.

Şimdi, memurla takışmış olup olmamak bir yana, insanın aklına gayriihtiyari şu sual geliyor: bahis mevzuu mebuslar, Avrupa'da neyi tetkik etmişlerdir; naylondan sütyen ve külot mu? Eğer seyahat maksatları buysa, mesele yoktur. Vazifelerini pek büyük bir başan ile yaptıkları muhakkaktır. Fakat, pasaport ve dövizleri kendilerine hakikaten bu gayeyle rai verilmiştir? Pasaport ve dövizlerim alırken dönüşte hanımlarına ve çocuklarına kucak dolusu eşya getireceklerini alâkalı makamlara beyan etmişler midir? Yoksa seyahatlerinin, Avrupa'da sağlık işlerinin nasıl yürüdüğünü incelemek maksadile olduğunu mu söylemişlerdir? Bunlara bizzat kendilerinin cevap vermeleri pek yerinde olur kanaatindeyiz.

Buna mukabil bahis mevzuu zatlar, memurlarla takıştıklarım yazan gazeteye gönderdikleri telgrafta ne diyorlar? İşte şunu:

«Bu hâdisenin şayanı teessüf tarafı bizim eşyalarımızı muayene ettirmememiz değil, bilâkis huduttaki alâkalı gümrük memurlarının millet vekillerinin haysiyetlerini rencide eder şekilde hareketleridir...»

Hayır sayın baylar! Hâdisenin şayanı teessüf tek tarafı tetkik seyahati yapacağım diye dövizin bu kadar kıt bu-

Bir müsibet bin nasihatten ...

Eğer son Mısır hâdiseleri kafile halinde oraya buraya giden ve dönüşlerinde ziyaret ettikleri memleketler hakkında gözü kapalı methiyeler kaleme alan bazı sayın başmuharrirlerimize bir ders olduysa Türk efkârı umumiyesi ve gazetelerimizin okuyucuları Abdülnasıra gene de şükran borçludurlar.

Daha bundan bir ay evvel neydi o makaleler ve neydi Mısırda söylenilen nutuklar? Cemal Abdülnasır sanki ilâhtı. Cemal Abdülnasır sanki vatan kurtaran aslandı. Cemal Abdülnasır sanki ikinci bir Atatürktü. Cemal Abdülnasırın idaresinde Mısır milleti inanılmaz hamleler kaydetmişti. Bütün Mısır başdöndürücü bir kalkınma içindeydi. Akıncı ruh, tâ Nil fellahlarının kalbine işlenmişti. Akdenizin ötesinde bir milletin nabzı «Türk dostluğu» diye atıyordu. Türkkiye artık Abdülnasır Mısırına güvenebilirdi. Cemal Abdülnasırın realist politikası sayesinde batı âlemi.. v.s. v.s...

Bugün aynı gazeteleri açınız. Abdülnasır en hatifinden «bir nasır» olarak tavsif edilmektedir ve bu derde karşı nasır ilâçları tavsiye olunmaktadır. ihtilâl komitesi maceraperestlerden müteşekkildir ve Cemâl Abdülnasır Orta Şarkta eşi çok görülen sergerdelerden biridir. Mısır milletine zaten güvenmenin imkânı yoktur ve Mısır'dan bizim bir fayda ummamız beyhudedir. Arap güvenlik paktı bir hiçtir. Asla ve asla kuvvet unsuru olamaz.

İnsanın gayrı ihtiyarî «bu ne pehriz...» diyeceği geliyor.

Mesleğe yeni girmiş muhabirlerin değil, mesleğe senelerce emek vermiş bazı başmuharrirlerin bu hafifliğini gördükçe üzülmemek elden gelmiyor. Bir yabancı memleketi ziyaret eden gazetecinin vazifesi o memleketin durumu halanda okuyucularına ve dolayısile kendi umumî efkârına malûmat vermektir. Yoksa, bir muayyen ve muvakkat politikanın şakşakçılığını yapmak, hâdiseleri olduklarından başka türlü göstermek değil. Aksi halde hem kendi okuyucularını kaybederler, hem umumi efkârı yalnış görüşlere sahip kılarlar ve hem de devlet adamlarımızı şaşırtırlar. Ziyaret edilen memleketleri muhakkak methetmek diye bir mecburiyet yoktur. Nitekim, hükümetimizin davetlisi olarak gelen yabancı gazetecilerin, dönüşlerinde gazetelerine yazdıklarım okuyoruz. Elbette ki düşmanca yazmıyorlar, ama dalkavukluğumuzu da yapmıyorlar. Zira buna, hakikaten lüzum yoktur. Gazeteci o yabancı memlekette kaldığı müddetçe hâdiselere vukuf etmeye çalışır, insanları tanır, liderlerin hakiki fikir ve kıymetlerini ölçer; dönüşte, de intibalarını okuyucularına bildirir. Bunu yaparken hislerine veya bir takım telkinlere kapılmaması başlıca şarttır.

Dünyanın pek çok memleketinde hakiki bir Dördüncü kuvvet olan basının bizde neden kaale alınmadığını kendi kendimize sorar ve üzülürüz. Ama bu gene basınımızın kabahati değil midir? Bir başmuharrirlerimizin bize Mısır ve Abdülnasır baklanda bir ay evvel vermiş oldukları malûmata balanız, bir de aynı Mısırın ve aynı Abdülnasırın bugünkü hareket tarzlarına...

Çuvaldızı başkalarına batıralım. Batıralım ama iğneyi de şöyle zaman zaman kendimize dokundurursak pek iyi ederiz.

Bir ilân

Aşağıdaki ilân Cinayet başlığı ile Amasya gazetesinin 14 Ocak 1955 tarihli nüshasının birinci tayfasında intişar etmiştir:

Henüz sebebi bilinmiyen kardeş çocukları bulunduğumuz Ali Baldudak 8/1/955 Cumartesi günü saat 11,30 sıralarında kendi dükkânı yalanlarında arkasından vurulmuştur. Hiç düşünmeden ateş eden katile adalet huzurunda nasıl cevap vereceğini sorar, akrabalarına başsağlığı dilerim.

Ekrem Demirciöz

lunduğu bir sırada hükümetten döviz alıp Avrupa'ya giden Milletvekillerinin dönüşlerinde naylon kilottan çocuk bir sikletine kadar bir kucak dolusu eşyayla gümrüklerimize gelmeleridir. Döviz buhranını hiç kimse Milletvekillerinden daha iyi bilemez. Maliye Vekâletinin, harice gidenlerin eşya alıp dönmelerini yasak ettiğinden de bilhassa onların haberdar olmaları gerekir. Nizamlara böyle mi riayet edilir biz seçmenler milletvekillerinden öğrenmek istiyoruz?

Madenler

Grizu infilâk etti

Haftanın başında bir facia bütün milleti en derininden yaraladı. Zonguldak kömür madenlerinde grizu infilaki olmuştu. Nasıl olmuştu? Her faciadan sonra olduğu gibi bu sefer de böyle bir suale verilecek cevap maalesef bir takım tahminlerden ileri gitmemektedir. Bir lâmba varmış da, o bozuk olabilirmiş de, vs... vs...

Hakikat sudur ki şu satırlar yazıldığı sırada 54 vatandaşın ölmüş olduğu bilinmekteydi. Buna mukabil kayıp rakkamının burada durmaması ve daha da yükselmesi kuvvetle muhtemeldir, Zira Gelik mıntıkasının Suludamar Maden ocağındaki kartiyenin temizlenmesi ameliyesi henüz sona ermiş değildir. Çalışma ve İsletmeler Vekilleri facianın haberi duyulur duyulmaz derhal Zonguldağa hareket etmişler ve hükümetin duyduğu acıyı ilgililere ifade etmişlerdir. Fakat orada bulunmalarından bilistifade kömür ocaklarının ne kadar laubali ellerde olduğunu görmek fırsatını da bulmuşlardır. Zira, grizu içinde çalışan amelelerin ceplerinde neler bulunmuştur bilir misiniz: kibrit ve sigara.. İhmalin, lâkaydının böylesi kolay kolay düşünülemezdi. Gönül çok Merdi ki bu sigaralar ve bu kibritler işçilerin üzerinden henüz canlılarken çıkmış bulunsunlar; yani ocaklara inerken en basit tedbirler alınsın, kontrol yapılsın. Bu maalesef gerçekleşememiştir ve bunlar aynı işçilerin cesetleri üzerinde bulunmuştur. Fakat hâdise göstermiştir ki eğer Zonguldaktan her gün bir facia haberi gelmiyorsa bu sadece ve sadece Allahın himayesindendir. Yoksa kulların bunda bir marifetleri yoktur.

Dünyanın neresinde yaşarsa yaşasın bir madenciye yirminci asrın ikinci yarısında işçilerin maden ocaklarına sigara ve kibrit ile indiklerini orada duman tüttürdüklerini söyleseniz, size inanmaz. Tâ ki bunun Zonguldak'ta cereyan ettiğini ilâve edesiniz. Tesisatın bütün iptidailiği bir yana —bu nihayet döviz işidir— ocaklara giriş çıkışlarda kontrol yapmak ne para ne pul, sadece ve sadece basiret, ehliyet işidir. Teknik kaza her yerde olabilir. Her yerde olmıyan, basiretsizlik ve ehliyetsizliktir. Madenlerin kendilerine mahsus en iptidai emniyet tedbirleri vardır. Bunları almak yemek içmek kadar tabu hale gelmiştir. İşte Zonguldak'ta ihmal edilen bunlardır. Ve biz, 54 vatandaşın ölümüne bunun sebep olmasma yanıyoruz.

Faciaya bir işçinin tiryakiliğinin mi, yoksa başka sebeplerin mi yol açtığı yukarda da belirtildiği gibi henüz katiyetle anlaşılmış değildir. Ama bütün öteki ihtimaller de hep aynı suçluyu karşımıza çıkarmaktadır: İhmal. Biz o suçluyu evvelden beri tanırız. Son defa Kapalıçarşı faciasında yine ortaydadı. Zannediyorduk ki bir müddet sinecek, kendini unutturmaya çalışacaktır. Hayır. Şimdi anlıyoruz ki memleketin başka taraflarında elini kolunu sallaya sallaya, inanılmaz bir rahatlıkla dolaşıp durmaktadır.

Artık tedbir almanın zamanı geldiğini, her faciadan sonra olduğu gibi bu sefer de gazetecilerimiz yazıver, devlet adamlarımızı ifade ediyor. Fakat yapılan bir sey yoktur ve bu gidişle bizi daha yeni yeni felâketlerin beklediğini hatırlatmak şom bile oka gerçek ve yapılması kolay bir kehanettir.

Kapaktaki Başvezir

Nuri Said Paşa

Bir adama, bütün Arap Birliği Mısır Başvekili Cemal Abdülnasırın teşvikile ateş açmış bulunuyor. Bu evvelâ o adamın kuvvetinin ve ehemmiyetinin delili sayılabilir; ondan sonra da yaptığı isin aksülamelini gösterir. Bu adam Iralan kudretli Başvekili Nuri Said Paşa, yaptığı iş de Türkiye ile pakt imzalamaya yanaşmasıdır.

Nuri Said Paşa yer yüzündeki bütün devlet adamları arasında bir rekoru elinde tutmaktadır. Memleketinde tam 12 defa başvekâlet makamına gelmiştir. Zannedilmesin ki Nuri Said paşa başvekâlet makamından uzak bulunduğu sıralarda ömrünü boşuna geçirmiştir. Irakın başveziri, o zamanlar dahi memleketinin politikasında birinci derecede faal bir rol oynamış, denilebilir ki bu politikayı el altından idare etmiştir. Belki harp yılları içinde Raşid Ali Geylaninin İngilizlere rağmen iktidarı ele geçirdiği kısa müddet hariç.. Zira Nuri Said Paşa'nın birinci vasfı Iraklı olması ise, İkincisi İngiliz dostluğudur. Öteki bütün vasıflan, bunların arkasında gelmektedir.

Nuri Said paşa, Türkiye'ye bir çok bakımdan bağlıdır. Evvelâ mükemmel Türkçe bilir ve pratiğini kaybetmemiştir. Zira Irak sarayında Türkçe gözde bir lisandır. Veliaht Abdüllillah Boğaziçili olduğu gibi Nuri Said paşa da Osmanlı ordusunun eski bir zabitidir.

Yetmiş yaşına yaklaşan Nuri Said paşa uzun müddet İngiltere'de kalmış ve garba yaklaşmıştır. 1888'de Bağdatta doğmuştur. Harbiyeden mezun olmuş ve 1906'da mülazım rütbesile Osmanlı ordusuna dahil olmuştur. Fakat Birinci Cihan Harbinde Arap isyanı başladığında bizim ordumuzdan istifa etmiş ve İngiliz ordusunda General Allenby'nin erkânı harbiye reisi olmuştur. O tarihten itibaren Nuri, Said hararetli bir İngiliz taraftarıdır. Allenby'nin emrinde Türklere karşı harbetmiş ve Irakın istiklâlini İngiltere'nin himayesinde kazanmasında birinci derecede rol oynamıştır.

Nuri Said paşa ilk defa olarak 1930'da başvezarete getirilmiştir. Böylece 14 sene içinde tam 12 defa aynı makamı işgal etmiştir. Bu seneler zarfında Osmanlı ordusunun eski mülazimi, Irakın Türkiyeyle dost geçinmesinin faydalarını da görmüş ve politikasını o istikamette gütmüştür.

1954'ün 9 Haziranına kadar Mecliste 135 mebus bulunduran ve bu suretle en kuvvetli parti olan partisi o tarihte yapılan seçimlerde sadece 56 mebusluk kazanabilmiş, elliden fazla yeri müstakillere kaptırmıştır. Bunun üzerine Kral Faysal, parlamentoyu feshetmiş ve Nuri Said paşayı başvekil yapmıştır. Nuri Said Paşa zecri tedbirler almış, cemiyetler kanununda her türlü parti faaliyetini engelleyen tadilât yapmış ve demir bir elle memleketini idareye başlamıştır.

Nuri Said paşa, Irakta çıkan bütün karışıklıkların müsebbibi olan Rusya ile münasebetlerini kesmek cesaretini göstermiş ve bir yandan petrollerin getirdiği para ile memleketini kalkındırmaya çalışırken bu, bol paradır diğer taraftan da Amerikan askeri yardımını temin etmek maksadile, Arap Birliğine rağmen Türkiyeyle pakt imzalamaya hazır olduğunu beyan etmiştir.

Iralan başveziri, yüzü garba müteveccih bir devlet adamıdır. İstikbalin orada olduğunu gayet iyi anlamaktadır. Bu bakımdan dış politikası şayanı takdir bir dış politikadır.

AKİS — Ankara'daki Irak sefarethanesinin mükemmel çalışma tarzı hakkında bir kaç kelime ilâve etmek isteriz. Kapağımıza koymak üzere kendilerinden başvekillerinin bir fotoğrafım rica ettik. Ellerinde resim bulunmadığını beyan ettiler.

Bir hac gün sonra, Nuri Said Paşanın kısa bir biyografisini göndermelerini telefonla istedik. Bize, yazılı müracaatta bulunmamız gerektiği bildirildi. Sebebini sorduk: Bağdata yazacağız, biyografiyi oradan isteyeceğiz dediler. Meğer ellerinde başvekillerinin kısa dahi olsa bir biyografisi de yokmuş.

Her zaman bizim dışardaki mümessilliklerimizin iyi çalışmadığından şikâyet eder dururuz. Allahtan ki bazen böyle teselli vesileleri çıkıyor da...

Ticaret

Daimî mi, muvakkat mı?

Muhatap elbette ki Sıtkı Yırcalı değildi. Ama cevapları Sıtkı Yırcalı verdi. Hem de tam beş. buçuk saat konuşmak suretile - Sıtkı Yırcalı, mebus ve vekil olmadan evvel avukattı -. Ancak, konuşmasının başında Bütçe komisyonunun sayın azalarına dertlerini kendisine değil, gidip bizzat Başvekil Adnan Menderese anlatmaları gerektiğini de üstü kapalı şekilde ihtar etti.

Bütçe komisyonu, İktisat ve Ticaret Vekâletinin raportörlüğüne dört kişiyi tayin etmişti: Dr. Feridun Ergin, Halûk Timurtaş, Ekrem Cenanı ve Kenan Akmanlar. Bu dört kişi bir rapor hazırlamışlardı. Eğer raporlara isim vermek âdet olsaydı, bunun için en münasibi «barut» olurdu. Zira raportörler Demokrat Parti iktidarının iktisadi politikasını tek kelime ile hallaç pamuğuna çeviriyorlardı. Yırcalının ustalıkla belirteceği gibi tenkidleri doğrudan doğruya Adnan Menderese müteveccihti. Zira beyanlarının bir yerinde şöyle diyorlardı:

«İstihlâk eşyası darlığının ve pahalılığın istikbale müreffeh bir Türkiye yaratmak üzere göze alman zarurî bir fedakârlık olduğunu söyliyenlere rastlanmaktadır. Bu kanaati müdafaa edenlere nazaran İngilterede olduğu gibi tasarruf edilen dövizle memleketin iktisadi teçhizatı tamamlanmış olacaktır. Bazı çevreler tarafından benimsendiğini gördüğümüz bu cazip ve iyimser müdafaanın tamamen yanlış olduğunu belirtmek isteriz.»

İtiraf etmeli ki rapor usta bir iktisadcı tarafından hazırlanmıştı. Hakikaten Dr. Feridun Ergin komisyonun çalışmaları sırasında arkadaşlarına hâkim olmuş ve kanaatlerini rapora hâkim kılmıştı. Dr. Feridun Engin bütçenin tümü müzakere edilirken de Başvekil Menderesin önünde bir konuşma yapmıştı ve raporda o konuşmada belirtilen' hususların tekrarlandığı görülüyordu. Rapora nazaran durum fena olduğu gibi, bu gidişle düzelmesine de pek imkân yoktu. Tek çare, envestisman politikasını yeni baştan ele alıp cesaretle bazı tadiller yapmak, bu arada ithalâta da bir sistem vermekti. Ortaya koyulan fikirler rakkamlar, istatistikler ve yabancı basından alman bilgilerle takviye edilmiş, dört başı mamur hale getirilmişti. Dr. Feridun Erginin dünyadaki iktisadî hâdiseleri ne kadar yakından ve dikkatle takip ettiği meçhul değildir. Raportörler çok şiddetli tenkidlerde bulundukları gibi -üstü kapalı şekilde memleketin iflâsa doğru gittiğini söylüyorlardı- bundan da feci bir günah işliyorlardı: istikbale karamsar gözle bakıyorlardı. Raporun, hattâ lüzumundan fazla bedbin bir şekilde kaleme alındığı seziliyordu.

Rapor yalnız Bütçe komisyonunda değil, neşredilince bütün basında çok geniş alâka uyandırdı. Halk Partili mebusların yapmadıkları -veya yapmadıklarını- Demokratlar bizzat yapıyorlardı. Hem itiraf etmeli ki bir iktidarın top yekûn iktisadi politikasının iktidar mebusları tarafından bu şekilde temyizsiz mahkûm edildiği bütçe komisyonunda Şimdiye kadar görülüp işitilmemişti. Bir çığır açılıyordu.



İktisadımın idare edenler
Hayat öyle müşkül ki...

Müzakereler raporun okunması ile bitmedi. Tam iki gün, sayısız hatip çok şiddetli tenkitlerde bulundu. Bunlar, memlekette mevcut bir memnuniyetsizliğin ifadesiydi. Hakikaten iktisadi vaziyetimiz hakkında mebuslara şikâyet, yağıyordu. Ortada bir hakikat vardı: hayat pahalıydı ve gittikçe pahalılaşıyordu. Bunun adına ister pahalılık densin, ister iştira kuvvetinin yükselmesi.. Halk sıkıntı çekiyordu ve bunun sebeplerinin araştırılmasını mebuslarından istiyordu. Tenkidler buradan geliyordu.

Yırcalının cevapları

Bir ara Ankarada vaziyet o kadar vahim görüldü ki Orta Şarktan yeni dönmüş olan Başvekil Adnan Menderesin bizzat -gelip tenkitleri cevaplandıracağı, münekkitleri de haşlayacağı rivayetleri çıktı. Fakat Sıtkı Yırcalı iyi bir avukattı. Oturdu, her noktan ile mutabık bulunmadığı umumi iktisadî politikayı müdafaa etti. Vekilin tezi şu idi: İktisadi meseleler tek tek ele alındığı zaman tenkitler haklı görülebilirdi. Fakat iktisadi politika bir küldü. Demokrat Partinin iktisadî politikasının ise, münferit meseleler halinde tetkik olunduğunda eksiklik ve güçlük müşahede olunsa da kül halinde memleketi saadete götürdüğü inkâr olunamazdı. Memleket saadete kavuşunca, tabiî o tek tek meselelerin doğurduğu güçlükler de ortadan kalkacaktı. Bu tezin, raporda belirtilen tezle taban tabana zıt olduğu aşikârdır. Buna rağmen, hatta raporun altında imzası bulunan mebuslardan bazıları vekilin beyanatının kendilerini tatmin ettiğini söylemek garabetini gösterdiler. Beş buçuk saat müddetle vekil, nikbin gözlüklerle realiteleri bütçe komisyonunun önüne sermişti. Her şeyden bahsetmiş, her suale cevap vermişti. Güçlük bulunduğunu inkâr etmiyordu. Ama kanaatince yol iyi ve doğruydu. Türkiye kalkınıyordu. Halbuki raporda güçlüklerin sebebini yolun bozuk olmasının teşkil ettiği belirtiliyordu.

Mesele şuydu: Pek çok sıkıntı çekiyoruz, muvafığı da muhalifi de, vekili de mebusu da bu hususta müttefiktir. Yalnız, vekile göre sıkıntının sonu selâmetti. Raporda ise sıkıntının sonunun daba çok sıkıntı olduğu bildiriliyordu. 0 raporu tasvip edenler, sonradan nasıl olup da tatmin olunduklarım bildirdiler, burası sudur. Bir sır ki, izahı ancak Parti Disiplini kelimeleri ile ifade olunabilir.

Yalnız, Dr. Feridun Ergin raporda yazdı bulunan ve aslında kendisine ait olan fikirleri savunmakta devam etti ve Ticaret Vekâletinin bütçesi böylece kabul olunup geçti.

Rapor mu haklıdır, vekil mi sualinin cevabını hiç şüphe yok hâdiseler pek kısa bir istikbal içinde vereceklerdir.

Maliye

Sakın ha!...

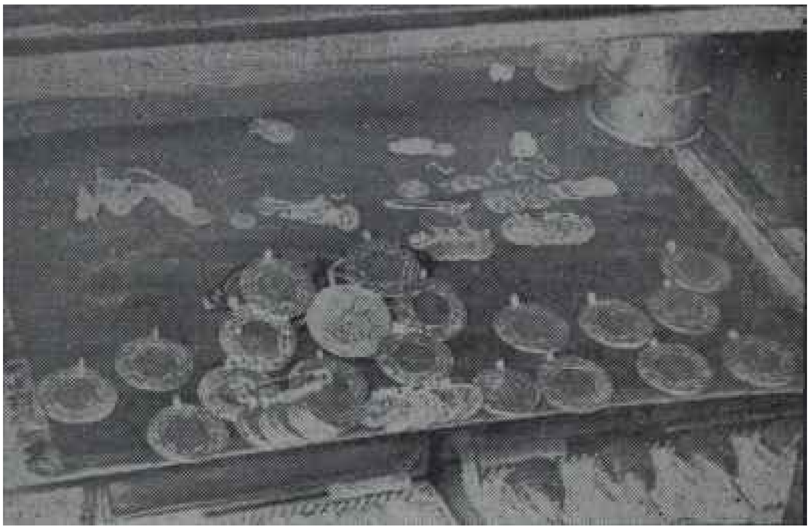
13 Ocak tarihli Cumhuriyet gazetesinde Cumhuriyet imzasıyla «altın mikyası» mevzuunda bir başmakale intişar etti. Bu makalenin yazarına göre Türkiye'de altın fiatları 1914'ten bugüne altmış beş misli artmıştır. Altın Hatlarındaki bu yükselme ufak tefek dalgalanmalar bir tarafa bırakılacak olursa, umumidir. Külçe halinde altının

fiatı yükseldiği gibi sikke olarak fiatında da yükselmeler mevcuttur ve hattâ bunlar bir ahenk arzetmemektedir. Çünkü Türkiye'de aynı gram altını ihtiva eden altın liraların Hatlarında on liralık kadar bir fark vardır. Aynı farka İngiliz altın liralarında da rast» lamak mümkündür. Gene aynı müellife göre altın fiatlarının yükselmeleri hayat pahalılığiyle yalandan ilgilidir. Halk hayatın pahalılığını altınla ölçer, bunun için altın bir mikyastır. Altın fiatlarındaki tereffülerin sebebi, gene aynı yazara göre, iki noktada toplanır. Bunlardan birincisi tedavüldeki kâğıt para miktarının artması, ikincisi halktaki haleti ruhiyedir. Madem ki psikolojik unsurlar altının kâğıt paraya prim yapması neticesini tevlid ediyor, öyle ise bu haleti ruhiyeyle mücadele edilmelidir. Kaldı ki Batı memleketlerinde devlet zaman zaman altın piyasasına müdahalede bulunur, tanzim satışları yapar. Onun için eğer memleketimizde Türk parasının değeri korunmak isteniyorsa, takip edilecek iki yol vardır. Birinci yol menşeine bakmaksızın altın ithal etmek, ikinci yol, merkez bankası vasıtasile piyasaya altın sürüp, halka paramızın karşılığı ve değeri olduğunu göstermektir.

Bu satırları okuduğumuz vakit hayretler içinde kaldık. Devlet hangi memleketlerde altın tanzim satışlarında bulunur diye kendi kendimize sorduk, sonra dünyanın % 80 altınına sahip Amerika Birleşik Devletlerinde bile altın alım satımının kanunen menedilmiş olduğunu ve altının pek cüz'i miktarda bir onsu -once- 36 dolardan kuyumculara ziynet eşyasında kullanılmak üzere satıldığını hatırlayınca, Fransa gibi para kıymeti 1944'ten bu yana %80 düşmüş bir memlekette altın tanzim satışlarının yapıldığına pek ihtimal vermedik.

Altın ithal etme fikrine gelince, altını ne mukabilinde ithal edeceksiniz? Altın ithal edip kâğıt para mı vereceksiniz? Yoksa tediye bilançonuzda aktifiniz var da bunun alanla borçlu memleketlerden tediyesini mi istiyeceksiniz? Müellif bulutlar içindedir. Kafasında hayali olarak altım satınalabilecek bir tediye vasıtası vardır ve bu vasıta Türkiye'ye alfan ithal edebilecek kudrettedir. Sayın müellife soralım; menşeine bakmaksızın ithaline müsaade edilince Türkiye'ye altın nereden gelecektir, ne karşılığı gelecektir? Biz, doğrusu o satarları okuduğumuz vakit bu işin nasıl cereyan edeceğini pek anlıyamadık.

Merkez Bankasının —yazarın ifadesiyle hükümetin— piyasaya altın ihraç etmesi ise acaba Türkiye gibi altın stokunun yüzde kırkının merhun bulunduğu bir memlekette ne dereceye kadar mümkündür? Zaten altının kâğıt paraya prim yapması altının kâğıt paraya nazaran daha iyi para olma vasfını kazanması anında başlar. Bu an ise kâğıt paranın dahilde satınalma gücünü kaybettiği, Merkez Bankasında altın ve döviz stokunun azaldığı ve tediye bilançosunun açıkla kapandığı andır. Türkiye'de dış tediye imkânlarımı.



Altın!

Fiyatı asansörle çıkıyor

zın hakikaten azaldığı ve bu yüzden de alacaklı memleketlere transferlerin yapılamadığı bir zamanda siz altını nasıl olur da piyasaya sırf halka itimad telkin etmek için çıkarabilirsiniz? Bankaların altın ikramiyelerinin Türk parasının değerini korumayla hiç -amma hiç mi hiç- alâkası yoktur. Çünkü, ağırlığımızca gümüşe, yüzbinlerce lira para ikramiyelerine cevaz verildikten soma kâğıt parayla alan alım satımının yapıldığı bir memlekette alfan temin etmek bunu arzulıyanlar için daima mümkündür. Paranın değeri meselesi, paranın karşılığı olması meselesi değildir; paranın değeri meselesi bir sikke alfana ödenen kâğıt paranın miktarının az olması meselesi de değildir, paranın değeri meselesi dahilde fiat istikrarının temin edilmesi, hariçte, daha doğrusu harice karşı alfan ve döviz stoklarımızın fazla olması ve bunun için de tediye bilançomuzun aktifle kapanması meselesidir.

İşte bu bakımdan Cumhuriyet gazetesi gibi seviyesi yüksek ve okuyucuları seçkin bir fikir gazetesinde hem de başmakale olarak 1914 ten evvelki iktisat bilgilerinin ışığı değil de karardığı alfanda yazılmış bir makaleyi" okuyunca sadece halk efkârının aydınlanması için meselenin doğru yönünü umuma arzetmekte bir mahzur görmedik. Paranın değeri, onun korunması iktisat ilminin en çetin "ve münakaşalı meseleleridir. Bu meseleleri çözebilmek için bugünün kitaplarım okumak lâzımdır, çünkü dünün kitaplarından temin edilen bilgilerle bugünün imtihanları başarıyla verilemez. Onun için alfan ithal etmek tamamen hayalidir, amma elimizdeki pek cüzi altınımızı da tıpkı 1946 da olduğu gibi heder etmemiz gerekir. İşte bu balomdan geçmişin tecrübelerinden ders almamız, hiçbir surette piyasaya alfan arzetmememiz, hattâ memleket dahilinde tıpkı Amerika Birleşik Devletlerinde olduğu gibi alfan alım satımım yasak etmemiz icabeder. Memleketin hakikaten pek ciddî İktisadi meselelerle karşı karşıya bulunduğu şu zamanda «demonstration consuption - gösteriş istihlâki adı altında ifade edilen ve sadece sandıklarda gizlenen altınlar herhalde kalkınmamızın en büyük maniasını teşkil ederler. Durum bu iken ve bu olması lâzım gelirken sayın Cumhuriyet başyazarının fikrine, bilmeyiz ne dereceye kadar iştirak etmek gerekir. Bizim kanaatimiz o tavsiyeden sakınmamız, hem de sureti kat'iyede sakınmamız merkezindedir.

Ekonomi

Balıkçılığımızın inkişafına doğru

Birleşmiş Milletler Teşkilâtı Milletler Cemiyetine nazaran her bakımdan daha mütekâmil bir teşkilâttır. Bir kere mezkûr teşkilât her bakımdan birincisine kıyasla daha yaygın olup meselelere sokuluş ve bunları ele alış tarzı akla ve mantığa daha uygundur. Çünkü meseleler muhtelif veçheleriyle incelenmekte, müsbet bir hal yoluna varılmak istenmektedir. İşte bu arzudur ki Milletler Cemiyetinden farklı olarak Birleşmiş Milletler teşkilâtına bağlı ihtisas organlarının meydana getirilmesini icap ettirmiştir. Merkezi Romada bulunan Milletlerarası Gıda ve Tarım Teşkilâtı Birleşmiş Milletler Teşkilâtının ihtisas organlarından biridir. Müteaddit defalar AKİS sütunlarında tebarüz ettirmiş olduğumuz gibi zirai faaliyetler oldukça geniş sahalardaki faaliyetlerin hepsini ihata ederler; tarla ziraatı, bahçe ziraatı, hayvancılık, ormancılık, balıkçılık gibi...

İşte bu son faaliyetle ilgili olarak Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Teşkilâtı uzmanlarından John B. Ernebson İstanbula gelmiş bulunmaktadır. Mumailleyh balıkçılık sanayiimizin geliştirilmesi için bir müddet İstanbulda kalacak ve tetkikler yapacaktır. Faaliyet



Yakalanan balıklar
ya denize dökülenler?

programı arasında balık avlan ve malzemelerine mütedair incelemelerle Marmara, Ege ve Karadeniz bölgelerinde tetkikler vardır.

Türkiye yer akı ve yer üstü servetleri bakımından dünyanın fevkalâde zengin memleketlerinden biridir. Fakat şimdiye kadar bu servetler, bir yandan kötü idare, diğer yandan da halkın cehaleti yüzünden değerlendirilememiştir. Cumhuriyetle beraber balıkçılık mevzuu da zaman zaman hükümet tarafından ele alınmış ve fakat bunlardan pek de müspet sonuçlara varılamamıştır. Son olarak Beşiktaşta meydana getirilen tesisler balıkçılığımızın inkişafı sahasında atılmış isabetli adımlardır. Bir memleketin iktisadî planlanması yapılacağı vakit, göz önünde tutulacak husus o memleketin iktisadilik prensiplerine göre neleri istihsal edip neleri ihraç edebileceği keyfiyetidir. Memleket iktisatçıları hemen hemen müttefiklerdir ki Türkiye münhasıran buğday ihraç eden bir memleket olmaktan daha çok, mey: ve, hayvan ve hayvan mahsülleri, balık istihsal ve ihraç etmiye elverişli bir memlekettir. Bu bakımdan balıkçı bir memleketten -İzlandadan- getirtilen ve ihtisası Birleşmiş Milletler Teşkilâtınca da teyit edilen balıkçılık uzmanının yapacağı tetkikler gerçekten değerli olacaktır. Balıklarımız, bundan evvel de bir kere temas etmiş olduğumuz gibi, şimdiye kadar bakir kalmış servetlerimizin başında gelir. Her halde bu servetleri değerlendirme ve modern bir tarzda işletme zamanı gelmiştir.

Yatırımlar

Avrupaya Amerikan hususî yatırımları azalıyor

A vrupa İktisadî İşbirliği Teşkilâtı Batı Avrupa memleketlerinde Ameri» kan hususî sermaye yatırımlarını teşvik için alınması iktiza eden tedbirlere mütedair yayınladığı bir broşürde hususî Amerikan plasmanlarının geçirmiş olduğu istihaleyi belirtmektedir.

Bir rapor halinde yayınlanmış olan bu broşürde Amerikan hususi sermaye yatırımlarının harpten sonra, 1914 ten sonra olduğu gibi geniş bir vüs'at kazanabilmesi için mukrizlere müsbet bir iyimserliğin hakim olması gerektiği belirtilmektedir. Filhakika 1947 senesindenberi Avrupaya Amerikan sermaye yatırımlara oldukça zikzaklı bir tempo takip etmişlerdir. Meselâ 1950 senesinde ulaşılmış olan seviye azamidir ve bu seviye 1160 milyon dolar civarındadır, 1953 senesinde ise bu hacim 544 milyon dolara inmiştir. 1947 - 1954 seneleri arasında Amerika Birleşik Devletlerinde hususî teşebbüslerin Avrupaya yaptığı sermaye yatırımları bu asgari ve azamî rakamlar arasında değişmiştir. 1920 ilâ 1930 seneleri arasında Amerika Birleşik Devletlerinden hususî sektörün Avrupaya ihraç edilen sermaye yatırımları bugünkü dolar üzerinden yılda vasati 1000 milyon dolar kadardı. Avrupa İktisadî İşbirliği Teşkilâtına üye memleketlerin hepsine uzun vadeli olarak yapılan sermaye İhraçları yılda vasati olarak 98 milyon dolar civarındadır. Bunlar da -yani uzun vadeli sermaye İhraçları da- oldukça dalgalı bir seyir takip etmişdir. Azami had 1950 senesine tesadüf etmekte ve 308 milyon dolara baliğ olmaktadır, 1951 senesinde bu meblâğ 102 milyon dolara düşmüş, 1952 senesinde de 80 milyona kadar inmiştir, 1953 yılında ise 128 milyon dolar kadar Amerikan sermayesi tekrar anavatana dönmüştür, Bunun elli milyon dolarım Amerikan Bankaları tarafından Fransa'ya vaktiyle yapılmış olan ikrazın tediyesi teşkil etmiştir. 688 milyonluk yatırımın 340 milyonunu bilavasıta yatırımlar meydana getirmekte, geriye kalanını -148 milyonu portföy yatırımlarıyla, 200 milyon ikrazdan terekküp etmektedir.

Amerikan yatırımlarından Avrupa İktisadî İşbirliği Teşkilâtı içinde en fazla istifade edeni İngilteredir. Avrupaya yatırılan sermayelerin % 40 mı İngiltere almıştır. Fransa, İtalya, Belçika, Hollanda bilâvasıta yatırımlardan yüzde on nöbetinde hissedar olmuşlardır. Yatınmlarrıniktisadi hayatın çeşitli faaliyet dalları arasında yayılışı şöyledir: Umumî yatırım hacminin %40 ı imalâta, %25 i petrol sanayiine, Birliğe üye memleketlerin deniz aşırı ülkelerine yapılan yatırımın % 90 ı petrole tahsis edilmiştir. Bunun yıllık ortalama miktarı 32 milyon dolar civarındadır. Amerika Birleşik Devletlerinde teşekkül eden sermayenin pek azı, bu rakamlardan da istihraç edileceği üzere, Avrupa'ya ihraç edilmektedir. Bunun dahilde teşekkül eden sermayeye nisbeti yüzde dördü pek geçmemektedir. Amerikan sermaye mukrizlerinin elde ettikleri kazanç ise hiç de azımsanacak miktarda değildir. 1947 denberi yalnız Avrupa İktisadî İşbirliğine mensup memleketlerden elde edilen gelirler 1914 milyona baliğ olmaktadır. Bunun 1904 milyonu mahalline yeniden yatırılmıştır. Amerika'ya yeniden giren kısmı ise 1010 milyon dolardır ki bu, Avrupaya ihraç edilen kısmı pek çok geçmektedir.

Amerika Birleşik Devletleri kapitalist bir ekonominin hâkim olduğu bir iktisadî bünyeye sahiptir. Orada iktisadi faaliyetleri muharrik kuvvetleri ferdlerin tahtı tasarrufundadır: İnsanlar hürriyete, mülkiyete, ferdi teşebbüse ve rekabet yapabilme imkânlarına maliktirler. Onun için hem kendi devletlerine hem de yabancı devletlere ikrazda bulunabilirler. Ferdlerin yabancı memleketlere yaptıkları sermaye ihraçları da bir bakıma yabancı memleketlere karşı yapılmış bir ikraz mukavelesidir. Amerika Birleşik Devletlerinin ikinci Cihan harbinden sonra Avrupa memleketlerine karşı yaptığı sermaye ihraçlarının mahiyeti incelenince bilhassa iki husus gözden kaçmamaktadır: Bunlardan birincisi, ikinci Cihan harbinden sonra Amerikalıların Avrupaya birinci Cihan harbine nisbetle daha az ikrazda bulunmaları; ikincisi ise Amerikan hususi sermaye yatırımlarından en fazla istifade eden memleketin İngiltere olmasıdır. Bunları şöyle izah etmek mümkündür: İkinci Cihan harbinden sonra Avrupa iktisadiyatının kalkınması Amerikan hususî sektörünün Avrupaya yapacağı sermaye yatırımlarından daha çok Amerika Birleşik Devletlerinin çeşitli adlarla yaptığı yardımlarla -Marshall plânı, Karşılıklı Güvenlik Teşkilâtı, Dış Muamelât Dairesi- sağlanmak istenmiştir. Bundan sonra harp ekonomisinden sulh ekonomisine geçiş görevini üzerine Milletlerarası Kalkınma ve İmar Bankasının almış olması iki cihan harbi sonunda işlerin mahiyetinin değişmesini icap ettirmiştir. Meselenin bir de tam iktisadî kıstasla izahı vardır; o da milletlerin paralarının satınalma güçlerinin düşmesi. Amerika Birleşik Devletlerinde dolar 1945 ten beri satınalma gücünün % 30 una yakınını, sterling % 40 ma yakınını, frank % 70 ine yakınını kaybetmiş-

lerdir. Bu keyfiyet Amerikan dolarının dışarıya yatırılmasını güçleştirmiştir. Çünkü paraların satınalma güçlerini kaybetme keyfiyeti, yani milletlerin enflasyonist politika takip etmeleri, Amerikanların, millî paralarına karşı olan güvenini sarsmıştа. İngiltere, eğer Amerikan sermayesinin en fazla rağbet ettiği bir memleket olmuşsa bunda hiç şüphesiz İngiliz lirasının dolardan gayrı diğer paralara karşı muhafaza edebildiği -hiç olmazsa nisbi satınalma gücüdür. İşte bunun içindir ki iktisatçı olsan veya olmasın bu meselelere az çok aklı yatan herkesin üzerinde ısrarla durduğu şey paranın istikrarıdır. Son senelerde Amerikan dolarının, A. B. D. ne geri dönmesi ise Avrupa iktisadiyatının kalkınmasının bir tezahürüdür.

Amerika

Eisenhower'in plânı

Başkan Eisenhower Kongre'ye, dış iktisat politikasıyla ilgili hususları ihtiva eden programını izah etmiş bulunuyor. Eisenhower'e göre hür dünyanın meydana getirdiği askeri ittifak inkişaf eden bir -ticaret, menfaat ve ideal birliğine istinad ederse daha da kuvvetlenecektir. Zira her iki taraf için kazançlı olan ticarî münasebetlerin kurdukları bağlar masraflı hibelerin veya diğer yardım şekillerinin yarattıkları bağlardan daha sağlamdır. Bugün iktisadî münasebetlerin inkişafına mani birçok sun'i ve gayrı iktisadî manialar vardır. Bunun için bu ma nialarla mücadele edip, onları ortadan kaldırmak gerekir. Bu hususta Başkan şunu teklif etmektedir:

«Ticari anlaşmaların karşılıklı olarak üç yıllık uzatılmasına mütedair kanunun aşağıdaki tadilleri ihtiva etmesi gerekir.

1 — Çok taraflı ticaret anlaşmaları çerçevesinde ve karşılıklı olarak Amerika Birleşik Devletleri gümrük tarifelerinde en fazla % 5 olmak üzere üç senelik anlaşmanın beher yılında tenzilât yapmak ve bu tenzilâtı muayyen bazı maddelere inhisar ettirmek.

2 — Çok taraflı ticaret anlaşmaları çerçevesinde olup mütekabiliyet esasına dayanan ve ad valorem vergi nisbeti yüzde elliyi geçen emtialardan üç sene müddetle % 50 nisbetinde bir tenzilât yapmak.

3 — 1 Ocak 1955 tarihinde yürürlükte olan Amerika Birleşik Devletlerine ithal edilmiyen veya pek az ithal edilen malların gümrük tarifelerinde üç sene müddetle % 50 nisbetinde bir indirme yapmak.»

Başkan Eisenhower bundan sonra gümrük ve tarifeler üzerindeki Genel Anlaşma (GATT) nın tasdikini talep etmekte ve bunda bazı değişiklikler yapılacağını bildirmektedir. Gene Eisenhovver'e göre gümrük muamelelerinin daha basit bir hale getirilmesi mümkündür. Başkanın tavsiyeleri arasında. Amekan hususî sermaye yatırımlarının dışarrya teşviki de vardır. Bu yatırımlar bilhassa iktisaden geri kalmış memleketlere yapılmalıdır. Bunun için Amerikan gelir vergisi kanununda değişiklik yapılmasını, şubeleri yabancı memleketlerde bulunan kurumlardan % 14 nisbetinde daha az vergi alınmasını ve şubelerden vergi alınmaya ancak bunlar kazançlarını Amerikaya getirdikleri vakit başlanmasını tavsiye etmektedir.



Başkan Eisenhower

Rast *gele!*

. Başkan Eisenihower'in dış iktisat programına mütedair nutkunu anlıyabilmek için bazı hususların izahına lüzum vardır: A. B. D. hükümet şekli olarak başkanlı hükümet şeklini seçmiş olduğu için ticari anlaşmalar yapmak da başkanın selâhiyetleri arasındadır. Çünkü başkan orada hükümet demektir. Ticari muameleler süratle cereyan edip kısa zaman fasılaları içinde çok tahayyül ettikleri için Başkan ancak bir yıllık ticaret anlaşmaları yapabiliyordu. Başkana bu selâlhiyetin verildiği zamanla bugün içinde bulunduğumuz devrin şartlan birbirinin pek aynı değildir. Bugün milletler uzun devreler zarfında işbirliği yapmak mecburiyetindedirler. Onun için Başkan kendisine üç yıllık ticaret anlaşmaları aktedebilmek selâhiyetinin verilmesini talep etmektedir. Amerika Birleşik Devletlerinde «GATT» i tasdik edip etmeme hususunda, bundan evvel de AKİS sütunlarında belirtmiş olduğumuz gibi, iki zıd cereyan vardır. Bunlardan birincisi GATT'da liberalizmi görür, ikincisi ise böyle bir anlaşma tasdik edilecek olursa Amerika Birleşik Devletlerinin himayecilikten vazgeçmesi icaibedeceğini ve bunun için de tasdik edilmemesi gerektiğini söyler. Başkan Eisenihower'in bu nutkunu tek bir formül halinde vazetmek ' mümkündür: Amerika Birleşik Devletleri artık yardım devresinin sona ermesini ve serbest mübadele devresinin başlamasını arzulamaktadır. Belki tabirleriyle «trade but not aid» devri artık gelmelidir. Bu fikir pek doğrudur; zira taşıma suyla değinmen dönmez; amma söylenenlerde samimi olmak şartiyle. İsviçreden ithal edilen saatlere tatbik edilen gümrük tarifeleri hiç de başkanın sözleriyle bağdaşacak gibi değildir.

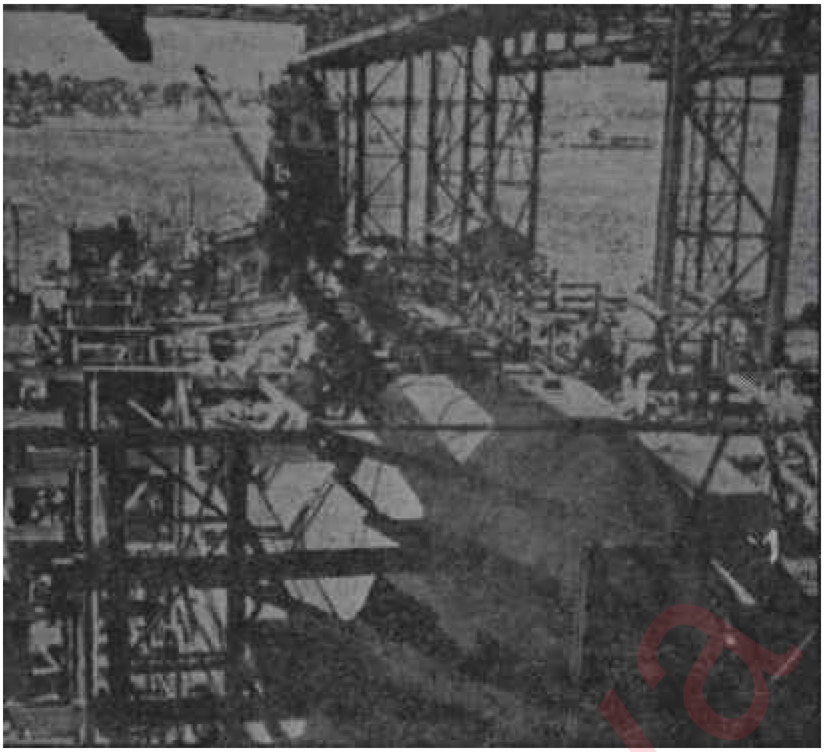
İngiltere

Çelik sanayii hususî teşebbüse devrediliyor

Pek yakında İskoçya'da maruf çelik sanayii Colville, hususî teşebbüse devredilecektir. «İron and steel Holdings Realisation» bürosu herbiri 20 şilin değerinde 10 milyonluk hisse senedini satışa arzedecektir. Hisse senetlerinin alınması için kayıda aynı günde başlanıp aynı günde son verilecektir. 1953 senesinde muhafazakâr hükümetin çeliğin hususî teşebbüse devrine müteallik çıkarmış olduğu kanundanberi Colville hususî teşebbüse devredilen altıncı çelik işletmesidir. Hususî teşebbüse devredilmiş bulunan diğer çelik işletmeleri ise şunlardır: United steel, Lancashire steel, Dorman long, Stewart and Lloyd and Cammel Laird.

Bilindiği üzere çelik işletmeleri 1945 senesinde İngilterede iktidara gelmiş olan İşçi Partisi tarafından millileştirilmişti. 1945 den bu yana İngilteredeki tatbikat bu işletmelerin devlet elinde pek rantabl çalışmadığım gösterdi. Harbi müteakip millileştirme cereyanı Fransada da belirmişken aynı mahzur orada da göze çarptı. Fransızlar anahtar endüstriyi şimdi bütçe dışında (debudgetisation) idare edip bunların kâr veya zararlarını daha yalandan görmek istiyorlar. İngilizler ise bu işi devletten ziyade hususî teşebüsün başaracağı kanaatindedirler.

ASKERLİK



Nautilus denize iniyor
Sonra altına da indi

Denizcilik

Atom deniz altısı

Atom enerjisiyle hareket etme hayali nihayet geçen hafta hakikat oldu. Bir atom motorunun hareket ettirdiği ilk gemi, Amerikan donanmasına bağlı Nautilus denizaltısı denize açıldı. Bu tarihî hâdise merasimsiz, gürültüsüz, sadece bir kaç denizci ile gazetecinin gözleri önünde cereyan etti. Geminin halatları çözüldükten 29 dakika sonra köprü üzerindeki pırıldak, kumandan E.P. Wilkinson'un şu haberini etrafa yayıyordu: Griniç saatıyla 1601Z de (mahallî saatla 11.01 de) Nautilus atom kuvvetiyle yol almaya başlamıştır. Rıhtımdan geri geri ayrılan denizaltı biraz açıldıktan sonra 180 derecelik bir dönüş yaptı ve açık denize doğru hızlandı. Yakındaki bir gemide bulunan müşahitler Nautilus'un manevra kabiliyetine hayran kalmışlardı. 90 metre uzunluğunda ve 3000 ton ağırlığındaki Nautilus'un büyük bir rahatlıkla suların üstünde kaymaktan başka dikkati çeken tarafı hiç bir tarafından duman çıkmamasıydı. Su üstünde seyir denemeleri 50 saat sürdü ve tam bir başarı ile bitti. Bunun üzerine son denemeye geçildi. 20 Ocakta, fırtınalı bir havada Nautilus ilk dalışını yaptı ve suyun altında bir saat kaldı. Bu tecrübenin de iyi geçtiğini, neticeden memnun kaldıklarını donanma makamları haber veriyorlar.

Nautilus'un ilk denize açılışında üzerinde bulunan 85 bahriyeli, 11 subay ve 50 kadar sivil mütehassıs arasında en çok heyecan ve iftihar duyan adam muhakkak ki Amiral Hyman G. Rikover idi. Gerçekten bugünkü başarı birinci derecede Rickover'in kırılmak bilmiyen bir azimle altı sene durup dinlenmeksizin sarfettiği gayretlerin sonucuydu. Bir bucuk asır önce, 1800 de başka bir Amerikalı, Robert Fulton, bir deniz hayvanına benzeterek Nautilus ismini verdiği ilk denizaltı modelini yapmıştı. Fakat Fulton, biç bir hükümeti gemilerin su altında yürüyebileceğine inandıramadığı için, projesinin gerçekleştiğini görememişti. Daha sonra Jules Verne, «Deniz altında 20,000 fersah» adlı romanında, dünya denizlerini bir baştan öbür başa geçebilen Nautilus isimli bir denizaltının maceralarını anlattı. Zamanımızda Nautilus'u sadece bir roman kahramanı olmaktan çıkarıp hayata getirmiş olan Rickover, aynı zamanda elektrik mühendisliği tahsil etmiş olan bir denizaltı subayıdır. 1946 da Oak Ridge çekirdek fiziği laboratuarında açılan atom enerjisi kursuna katılmış ve o zaman atom enerjisiyle hareket eden denizaltı hayaline kendisini kaptırmıştır. Üstlerine bu fikri telkin etmek için üç sene uğraşmış, sonunda donanma harekât başkanı Amiral Nimitz'in yardımını kazanabilmiştir. Böylelikle 1949 da hem Donanma, hem de Atom Enerjisi Komisyonu kendilerine bağlı birer deniz reaktörleri şubesi kurmuşlar ve her ikisinin de başına Rickover getirilmiştir.

Atom denizaltısının en cazip tarafı, suyun altında istediği kadar uzun zaman son. süratle hareket edebilmesidir. Şimdi kullanılan denizaltılar sualtında elektrik motorları vasıtasıyla ilerlerler; bu motorları işleten şey ise akümülatörlerde depo edilmiş olan elektrik enerjisidir. Su altında bir saat kadar seyretmek bu enerjiyi tüketmiye yeter. Ondan sonra denizaltı suyun yüzüne çıkmak zorundadır. Bu durum bilhassa denizaltı, düşman muhriplerinin hücumuna uğradığı zaman vahim bir hal alır. Muhripler yukarıda iken su yüzüne çıkmasın diye denizaltı hücumuna uğradığı yerden yavaş yavaş uzaklaşımıya çalışır, fakat su alanda uzun müddet kalınca bu sefer akümülâtörlerden çıkan gazlar geminin havasını zehirler, dayanılmaz bir hale getirirler. İşte atom denizaltısında bu tehlikelerin hiç biri bulunmıyacaktır. Uranyumun yanması için havaya ihtiyaç olmadığı gibi yanma sonunda da hiç bir zehirli gaz açığa çıkmaz, Uranyum kütlesinde tabiatın depo ettiği enerji de akümülâtörlerle kıyas edilemiyecek kadar fazla olduğundan atom denizaltısı su altında istediği kadar veya kumandanın canı sıkılıncaya kadar uzun zaman son süratle seyredebilir. Meselâ hiç su' yüzüne çıkmadan dünyayı dolaşabilir. Ayrıca su altındaki en yüksek süratinin de çok fazla olacağı bekleniyor. Tahminler 25-30 mil civarındadır. Ancak en hızlı muhriplerin 30 milden fazla gittikleri düşünülürse bu süratin korkunçluğu anlaşılır.

Nautilus'un atom motoru, zenginleştirilmiş uranyum (U—235 i fazla uranyum) yakan bir termal reaktördür. Ter» mal reaktör hakkında AKİS'in geçen sayısında bilgi verilmişti. Reaktörde hasıl olan enerji,. İçinden geçirilen basınçlı su vasıtasıyla bir bahar kazanma nakledilebilir; burada meydana gelen yüksek basınçlı buharın döndürdüğü bir türbin de denizaltının pervanelerin» çalıştırır. Prensip basittir ama tatbikata geçilince bir çok teknik güçlükler belirmiştir. En büyük güçlük reaktörün etrafa yaydığı radyoaktifliğin insanlara ve motordaki madeni kısımlara zararlarını önlemektir. Reaktörün iskeletini teşkil edecek maddenin hem radyoaktifliğin bozucu tesirlerine dayanabilmesi, hem de fazla nötron yutmaması gerekiyor. Şimdiye kadar hiç kullanılmamış bir nadir maden olan zirkonyumun bu ihtiyaçları karşılıyabileceği anlaşılmıştır. Buna benzer sayısız teknik meselelerin çözülmesinin Amerikalıları ne kadar uğraştırdığı, Nautilus'un inşasında geçirilen merhalelerin tarihlerinden belli oluyor. 1949 da karar verilmiş ve Rickover'in idaresinde projelerin çizilmesine başlanmıştır. Plânların hazırlanması üç sene sürdü; 1952 Haziranında denizaltının inşasına başlandı.



Amiral Rickover
Nautilus'un babası

1953 Martında atom motoru yalnız başına çalışacak haldeydi 1954 Ocağında motoruyla beraber Nautilus denize indirildi ve bundan bir sene sonra şimdi denize acildi.

Nautilus'u atom kuvvetiyle yürüyen başka gemilerin takip etmesi beklenebilir. Zaten ikinci bir atom denizaltısı şimdiden inşa halindedir ve yakında tamamlanacaktır. «Deniz kurdu» adı verilen bu denizaltının reaktörü biraz farklı olacak, yavaş nötron yerine orta hızda nötron kullanacaktır ki böylelikle denizaltıya daha yüksek bir hız sağlamak mümkündür. Bazı mütehassıslar atom denizaltılarının yavaş yavaş denizlerin üstünü bütün düşman gemilerinden temizleyeceklerine inanıyorlar. Bu belki aşırı bir görüştür, ama her halde bu gün denizcilikte büyük bir inkılâp gerçekleşmektedir.

KİTAPLAR

RESİMLİ PRATİK MEYVACILIK

(Yazan: Burhanettin Gören. Ankara 1954 Akın Matbacılık Ltd. Ort. 187 sayfa).

1 951 de çıkmış olan eserin ikinci basımıdır. Meyvacıları tenvir eden ve meyvacılığa ait esaslı noktalan örnek resimlerle izah eden bir eserdir. Müstahsil mevzu ile ilgili umumî ve pratik bilgileri bu kitapta bulabilecektir.

TÜRK KÜTÜPHANECİLER DERNEĞİ BÜLTENİ

BULLETIN DE L'ASSOCIATION DES BIBLIOTHECAIRE TURC

(Cilt :II, Sayı : 2, Ankara 1954 Türk Tarih *Kurumu Basımevi. 101- 220 sayfa, fiyatı 450 kuruş.)*

Arşiv vesikalarının korunması, İran umumî kütüphanelerine toplu bir bakış, Basma Yazı ve Resimleri Derleme Kanunumuzun ve Milli Bibliyografyamızın ıslahı meseleleri, Milletlerarası Bibliyografya İstişarî Komitesi, toplu katalog, Fransa'da çocuk kütüphaneleri, Türk kütüphaneciliğine hizmet edenler, kütüphanecileri ilgilendiren yeni eserler ve haberler Bültenin yeni sayısının muhteviyatım teşkil etmektedir.

BALIKÇI KÜÇÜK ALİ — PEMBE ŞATONUN CÜCESİ

(İlk eserin Yazan: Şükran Eğrilmez Semai eserin: Fahrünisa Elmalı. İstanbul 1954 Tan Matbaan. 84 er tayfa, fiyatları 50 ser kurut.)

Çocuk kitaptan 19 ve 20 seri kaydını taşıyan bu eserlerin ilkinde Balıkçı Küçük Ali, Sihirli Balık, Bugün Balık Avlıyamadım Ama Yine Mesudum, Denk Kızı Cansun; İkinci kitapta. Pembe Şatonun Cücesi, Tılsımlı Hırka, Altın Anahtar, Küçük Kırmızı Yelek ve Sihirli Bıyık adlı masallar vardır.. Her iki kitap da resimlidir.

FİDAN AMBALAJI

(Yazan: İsmet Elgin. Ankara 1954 İstiklâl Matbaası. 48 sayfa, 45 kurut.)

Z iraat Vekâleti neşriyatından olan bu kitapta, ağaçların toprağiyle sökülmesi ve taşınması, eski usuller bir tarafa bırakılarak, yeni ve pratik notlarla, resim ve şekillerle ambalajların nasıl yapılacağı izah edilmektedir.

TÜRKÇÜLÜK NEDİR?

(Yazan: Hocaoğlu S. Ertürk. İstanbul 1955 ışıl Matbaası. 32sayfa, Fiyatı 50 kuruş)

1 952 yılında iki defa basılmış olan «Türkçülük Nedir» adlı kitabın üçüncü basımıdır, Türkçülük mefhumu vesikalara istinaden incelenmekte, ayrıca bugünkü dünya nizamı içinde «Türklük» ele alınmaktadır.

HAŞHAŞ ZİRAATI NASIL KAZANÇLI OLUR?

*(Yazanlar: Prof. Dr. Celâl Tanman. Doç. Dr. Fethi İncekara. Ankara **1954** İstiklâl Matbaası.* 39 *sayfa, 25 kuruş.)*

K itap, Ziraat Vekâleti yayınlarındandır. Haşhaşın nelerinden faydalanırız. — Haşhaş ekim sahamız, yıllık tohum ve afyon istihsalimiz — Başlıca haşhaş çeşitleri başlıklı yazılardan sonra, «bilgili haşhaş ziraatı» nın nasıl yapılacağını izah ediyor.

TÜRK FİLMCİLİĞİ

(Türk Film Dostları Derneği Yayınlarından. İstanbul 1955 Işıl Basımevi. 8 sayfa, fiyatı : 25 kuruş.)

E ser, ithal filmlerinin tahdidi — ölçüsüz ithalâtın zararları— ithalâtın tahdit ve kontrolü nasıl sağlanabilir — sinema programlarının İslahı —sansür meselesi — bu mevzularla ilgili diğer hususlar başlıklariyle «Türk filmciliği ve kalkınması için halli gereken meseleler hakkında» bir rapordur.

UMUMÎ AMME HUKUKU DERSLERİ

(Yazan: Prof. Dr. Recai G. Okandan. İstanbul 1955 Fakülteler Matbaası. 1024 sayfa. Fiyatı 21 lira 60 kuruş.)

İ stanbul Üniversitesi Yayınlarının 473 ve Hukuk Fakültesinin 105 inci kitabı olarak yayınlanan eserin ana bölümleri: Devletin menşei — Ortaçağda devletin pozitif ve teorik tekâmülü — Devletin unsurları. Kitap sonunda bibliyografya, fihrist ve indeks.

KÜLTÜR NEBATLARININ GIDA MADDESİ OLARAK AMMONYUM NİTROSÜLFAT

(Yazan: Dr. H. EİCHLER. Çeviren : Hâtıf Öğe. İstanbul, Ar Basımevi 22 sayfa. 3 plânş.)

T ürkmay Neşriyatının bu kitabında amonyum nitrosülfatın toprak üzerine ve mahsulât üzerine olan tesirleri incelenmektedir.

HUKUK FAKÜLTESİ

*(Yazan: Saliha Arkun. İstanbul, Yıldız Matbaası. 112 sayfa, fiyatı **209** kuruş.)*

A tatürk'ün aziz ruhuna ve inkılâplarımızın koruyucusu Türk Gençliğine ithaf edilen eser 3 perdelik bir piyestir. Müellifin daha önce yazdığı Kadınlar Avukatı adlı piyesi, geçen mevsimde İstanbul Şehir Tiyatrosu repertuvarında idi.

KIBRIS POSTASI

(Sahibi ve yazı islerini fiilen idare eden : Özker Yaşın. Lefkoşa - Kıbrıs. Ocak 1955 Bozkurt Basımevi. 27 tayfa, fiyatı - Türkiye için - 50 kuruş.)

A tatürkçü ve devrimci Kıbrıs Türk Topluluğunun ruhunu Anavatana aksettirmek gayesile neşredilmeğe başlanan bu aylık kültür ve sanat dergisinin ilk sayısındaki imzalar: Özker Yaşın, Osman Türkay, Ahmed C. Gazioğlu, Cevdet Çağdaş, İ. Zeki Burdurlu, M. İzzet Adiloğlu, Enğin Gönül, Erol Nihad, Suat Salih Asral, Behçet Necatigil, M. Şinasi Tekman, Samet Mart, Eflâtun Cem Güney, A. H. Fedai, O. Mustafa Ozön, Taner Baybars, Numan Ali Levent, Güngör Öztelli, Sadi Cemal, Altan Yavuz ve Mehmet Fuat.

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Arap birliği

Bir ihtilâl peşinde

Kahirede, Arap başvekilleri toplandığı zaman —Irak Başvekili Nuri Said paşa gelmemiş buna mukabil Libya, Arap Güvenlik paktına dahil olmadığı halde başvekili konferansa kabul edilmişti— ilk sözü Cemal Abdülnasır aldı. Toplantı Mısır toprakları üzerinde yapıldığına göre en basit muaşeret kaidesi, Mısır başvekilinin toplantıyı açması ve sonra sözü öteki başvekillere bırakmasını icap ettirirdi. Abdülnasır böyle yapmadı. Zira Mısır, kendisini Arap devletlerinin lideri addediyordu ve yarbayın kanaatince bunu daha toplantının başında hissettirmesi faydadan hali değildi.

Başvekil tam bir buçuk saat müddetle konuştu. İddiasına göre Türk-Irak ittifakı tamamile lüzumsuz ve faydasızdı. Türkiye Iraka yardım mı edecekti? Yardım edebilir miydi? Cemal Abdülnasır bu fikri memleketimiz aleyhinde bir cereyan yaratmak için son derece sert cümlelerle meslekdaşlarına izah etti. Türkiye'yi sadece küçümsemiyor, aynı zamanda sözüne itimad edilmez bir memleket olarak tanıtıyordu. Sanki kısa bir müddet evvel Türkiye'yi hararetle öven gene kendisi değildi.

Sonradan diğer başvekiller de söz aldılar ve görüşlerini belirttiler. Toplantıda Lübnan ve Ünlün başvekilleri de bulunuyordu. Onlar, mutasavver paktı başka şekilde mütalâa ettiklerini açıkladılar. Fakat Mısırın Suudi Arabistan, Yemen gibi devletler üzerinde tesiri büyüktü. Hattâ Lübnan ve Ürdün bile çekmiyorlardı. Mısır, kendi aralarında en kuvvetli memleketti ve bilhassa El Ezber vasıtasile komşuları üzerinde basla yapabiliyordu. Fakat, başvekiller Cemal Abdülnasırın aklından geçeni tamamile okuyamadılar. Cemal Abdülnasır Irakta bir hükümet darbesi tasarlıyordu.

Geniş kampanya

Mısırın bütün gazeteleri, bilhassa İhtilâl Konseyinin organı olan El Cumhuriye, Nuri Said Paşa'nın aleyhinde geniş bir kampanya açmıştı ve mütemadiyen kendisinin Arap dâvasına ihanet ettiğini yazıyordu. Bir arabın Arap dâvasına ihanet ettiğini söylemek, onun idaresindeki Arapları ihtilâle teşvik etmekten başka şey değildir. Bundan başka Kahirede bulunan ve fiilen Arap Birliğinin malı addedilen Arapların Sesi radyosu da ateş püskürüyor, Irak milletine «aklını başına toplamasını» tavsiye ediyordu.

Bundan başka Iraktaki Mısır ajanları faaliyetteydi ve Irak milleti içinde Nuri Said Paşa aleyhinde propaganda yapıyorlardı. Gerçi Nuri Said paşa ve veliaht Abdüllillah tamamile batıya dönmüşlerdi ve Iralan istikbalini batı ile hoş münasebetlerde görüyorlardı. Fakat Nuri Said Paşa bir defa devrilirse bu cereyan hafifleyecekti. Hattâ kaybolacaktı. Nuri Said Paşa ise devrilmeyecek kadar kuvvetliydi' Üstelik son zamanlarda bir diktatorya kurmak yoluna gitmiş, çok sert tedbirler almıştı. Cemiyetler kanununda esaslı tadilât yapılmıştı. Bir isyan hazırlamak son derece güçtü. Bir tek çare kalıyordu ki bu çare Orta Şarkta ve Orta Amerika'da revaçta bulunan bir çaredir: Suikast! Bir takım karanlık yüzlü kimseler, şimdi Irakta Nuri Said Paşayı temizlemenin yolunu arıyorlardı ve bunların kimlerden emir, para aldıkları apaçık ortadaydı.



Cemal Abdülnasır

İhtilalci

Nuri Said Paşa başvekillerin toplantısına katılmak üzere Kahireye gelmedi ise bu, resmen belirtildiği gibi hasta bulunması dolayısiyle değildi. Ortada suikasta uğramak tehlikesi vardı ve Kahire, suikastçıların en ziyade rahatlıkla iş görebilecekleri yer sayılırdı. Hem Mısır hükümeti de bundan kolayca sıyrılırdı. Daha geçenlerde Müslüman Kardeşler bizzat Albdülnasıra suikast yapmamışlar mıydı?

Fakat Nuri Said Paşa'nın Mısıra gelmemesi tehlikeyi önlemezdi. Maktul, gelmezse, katiller gidebilirlerdi. Nitekim Irakta şu anda son derece sıkı emniyet tedbirleri alınmıştır. Bilhassa ordu içine zararlı cereyanların girmesine dikkat edilmektedir. Nuri Said paşa İngilizlerin de dostudur ama bu son meselede İngilizlerin kendisini tamamile tuttuklarından emin değildir ve bir İngiliz parmağının mevcudiyetinden şüphe edilmektedir.

8ü bakımdan Cemal Abdülnasırın Nuri Said Paşa'ya çektiği ve şifa temenni eden telgrafı İle Nuri Said Paşa'nın şükranlarını bildiren telgrafı garip bir komedi hissi uyandırmaktadır.

Nereye varacak?

Arap başvekillerinin toplantısı uzun sürdü. Bir karara varmak son derece güç görünüyordu, zira fikirler dağınık olduğu gibi birinci roldeki Irakın temsilcisi de ortada yoktu. Lübnan ile Ürdün ise Irakın tarafını tutuyorlardı. Yalnız Suriye müteredditti.

Neticede Mısır'ın başka bir pakta girmeyeceği açıklandı. Bu, zaten biliniyordu. Türk-Irak paktı ise takbih olundu. Bu da biliniyordu. Fakat varılan karar Orta Doğuda başlayan hareketi durduracak çapta değildi, zira Arap Birliği öyle kuvvetli bir birlik sayılmazdı ve Kahiredeki toplantıdan bir kat daha zayıflamış çıkıyordu. Şimdilik Türk-Irak paktının arzu edildiği veçhile dört başı mamur bir sistem olarak ortaya çıkmasına imkân görünmemektedir. Ancak tohum atılmıştır ve etrafına filizler vermektedir. Eğer Irakta bir suikast vuku bulmazsa ve paktın hayırlı neticeleri elle tutulur hale gelirse öteki Arap devletlerinin Mısır'ın kendilerini sürüklemek istediği maceradan kurtulup çakmaları daha kolaylaşacaktır. Suikastın vuku bulmaması için de Bağdat'ta tedbirler ihmal olunmamaktadır.

Bütün bunlar Mısır'da hakikî manâsile bir hükümetin bulunduğu kanaatinde olanlara, yanıldıklarını bir kere daha ispat etmektedir.

Uzak Doğu

Yeni bir harp

K uyruklarında kızıl yıldız taşıyan tayyareler Taşen adalarının üzerinde



Çan-Kay-Şek
Müflis

göründükleri zaman yalnız ada sakinlerinin değil, bütün dünyadaki politika çevrelerinin yürekleri ağızlarına geldi. Taşen adaları Çin ile Formoza adası arasındaydı ve o sıralarda Milliyetçi Çine ait bulunuyordu. Doğrusu istenilirse Çan-Kay-Şekin kuvvetleri bu adaları muhafaza edecek vaziyette değildi ama bir Amerikan filosu civarda dolaşıyordu ve Formozadaki Milliyetçi Çin hükümeti en ziyade o filonun toplarına güveniyordu.

Kuyruklarında kızıl yıldız taşıyan tayyareler Komünist Çine aitti. Komünist Çin'in Formoza komedisine artık bir son vermek niyetinde olduğu ve adayı işgal edip Çan-Kay-Şeki tamamile ortadan kaldırmayı hararetle arzuladığı hiç kimsenin meçhulü değildi. Formozanın yolu ise, Taşen adalarından geçiyordu. Acaba kızıllar Taşen adalarına hücum etseler Amerika Birleşik Devletlerinin aksülameli ne olacaktı? Doğrudan doğruya mukabele mi edecekti, yoksa Milliyetçi Çini kaderiyle başbaşa mı bırakacaktı? İşte kızıl yıldızlı tayyareler bunu denemek üzere yola çıkarıldı.

Komünist Çinin Milliyetçi Çine hücumu havadan başladı ama orada kalmadı. Bir kaç gün sonra çıkarma birlikleri de harekete geçti ve küçük adaların zaptına başladı. Çan-Kay-Şek kuvvetleri mukavemet edemiyordu. Daha doğrusu mukavemet gayretleri semeresiz kalıyordu. Halbuki burada biriken kuvvetlerin bir gün Çin kıtasını Komünistlerden temizleyeceğini umanlar Amerika'da hâlâ mevcuttu. Bu, iyi bir ders yerine geçti.

Taamız büyük heyecan uyandırdıysa bu, Komünist Çin ile Milliyetçi Çin arasında harp tehlikesinin belirmesinden ziyade Amerika'nın müdahale ihtimalinden geliyordu. Hakikaten umumî efkâr bilhassa esir tutulan Amerikan havacıları meselesi yüzünden Kızıl Çine karşı öyle bir düşmanlık duyuyordu ki bir kıvılcımın barut fıçısını ateşlemesi işten bile değildi. Bu telâkkinin Senatoda da hararetli müdafileri vardı ve Cumhuriyetçi gurubun reisi senatör Knowland bunlardan biriydi. İstiyordu ki Kızıl Çin'e karşı askeri bir harekete geçilsin ve kendilerine ders verilsin, esir Amerikan havacıları bu yoldan kurtulsunlar. Knowland, Birleşmiş Milletler Teşkilâtının Genel Sekreteri Dağ Hammarskjoeld'ün Pekin seyahatinin ademi muvaffakiyetine kaniydi. Müzakereden bir şey çıkmazdı. Silâhlar konuşmalıydı.

Eisenhower'in fikri

İşte başkan Eisenhower, bu sırada sesini duyurdu. Uzak Doğunun böyle tehlikeli bir noktasında iki Çin arasında harbin başlamış olması elbette ki çok üzücü idi. Ancak buna Birleşik Devletlerin doğrudan doğruya karışmasının manâsı yoktu. Bilâkis, ateş kes emrini Birleşmiş Milletler Teşkilâtı vermeli idi. Amerika, o teşkilâtın kararım canı gönülden desteklemeğe hazırdı. Esir tutulan Amerikan havacıları meselesinde de Senatör Knowland'm bedbin görüşüne iştirak etmiyordu. İlk defa olarak Televizyona ve aktüalite filmine alman basın toplantısında Başkan Eisenhower şöyle dedi :

«— Böyle bir bedbinlik, ateş hattında tek adam kaldığı halde savaştan ümidi kesmek kadar acaiptir.»

Eski kumandan demek istiyordu ki son dakikaya kadar ümidin kesilmesinde manâ yoktur ve müzakere kapıları açıktır. Bir yandan Amerikan havacıları hakkında görüşmelere devam edilirken Formoza boğazında birbirlerini boğazlayanlara Birleşmiş Milletler ateş kes emri verebilir. Güvenlik Konseyi içtimaa çağırılır ve bir karar alınır.

Yalnız bu iş nasıl olacaktı? Burası, mühim bir meseleydi.

İki Çinin mutabakat noktası

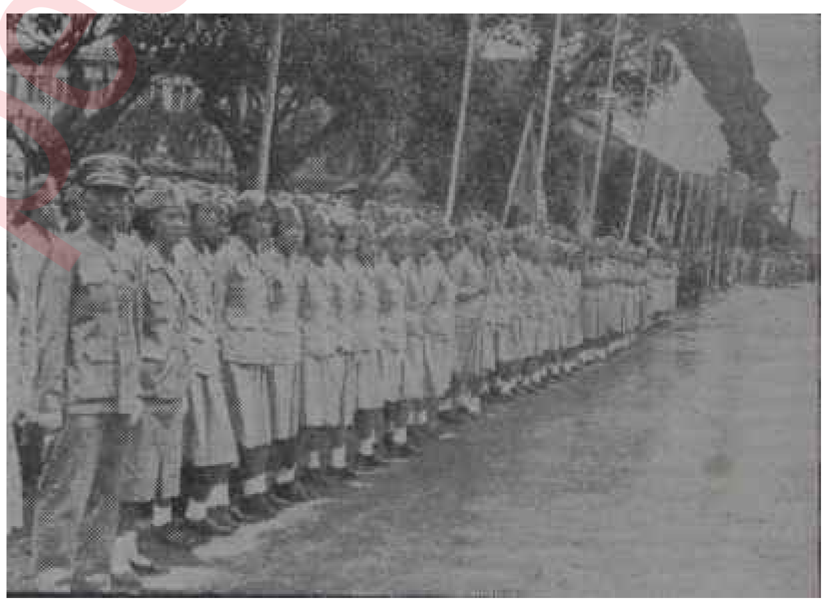
Hem komünist Çin, hem de Milliyetçi Çin hâdisenin Çinin bir iç işi olduğu tezini savunuyorlardı ve Eisenhower'in tavsiyesi ne Komünist Çinin başkenti Pekin'de, ne de Formoza'nınki Taipeg'de itibar gördü. Çan-Kay-Şek istiyordu ki Amerika doğrudan doğruya müdahale etsin ve böylece harp başlayıp Mao-Tse-Tungu söküp atmak ihtimali belirsin. Buna mukabil komünist Çin de Taşen'den doğrudan doğruya Formoza'ya atlamak niyetindeydi.

Amerika icap ederse buna karşı koyacaktı. Zira ne olursa olsun Çan-Kay-Şekin ortadan kalkmasına şimdilik müsaade etmek niyetinde değildi. Taşen adaları ile Formoza arasında fark vardı. Hattâ Taşen adalarının hepsinin birden Mao'nun emrine girmesini bile istemezdi. Ancak, vaziyet Amerika'nın doğrudan doğruya müdahalesini gerektirmiyordu. Formoza boğazında devriye gezen Yedinci Amerikan Filosuna mensup gemiler, vazifeleri başına döndüler. Bunlar. Milliyetçi Çin kıtalarının tahliyesinde de kullanılacaktı.

İşte Eisenhower Kongreye bu sırada bir mesai gönderdi ve Birleşmiş Milletlerin harekete geçmesini istedi. Birleşmiş Milletlerdeki delegelerden bir çoğu da aynı fikirdeydi.

Eisenhower realist

Her şey göstermektedir ki başkan Eisenhower Komünist Çinin Çine hâkimiyetini fiilen tanımak arzusundadır ve bu fikri umumî efkâra telkin etmek istemektedir. Çin meselesi Amerika'da daima alâka uyandırmıştır ve bu meselede umumî efkâr hükümete hâkim



Formoza'da milliyetçi birlikler
Ümit kadınlarda kaldı

olmuştur. Çinin menfaatlerini güden klikler, bu arada kendi menfaatlerini her şeyin üstünde tutmaktadırlar. Ancak Eisenhowerin -China Lobbyy-ye kendini kaptırmayacağı anlaşılıyor. Komünistler Çinin hakikî hâkimidir ve Çan-Kay-Şek'in şahsı da, rejimi de bir çürük yumurta kadar değersizdir. Çin kıtasına bir gün onların yeniden hâkim olması bahis mevzuu değildir. Tâ ki üçüncü dünya harbi kopsun ve Amerika tarafı bunda galip gelsin. Üçüncü Dünya Harbi ise Eisenhowerin en ziyade çekindiği şeydir.

Doğrusu istenilirse Amerika'nın komünist Çini tanıyıp onu Rusya dan ayıracak bir politika takip etmesi, onu tanımayıp Rusya'ya yaklaştırmasından elbette ki hayırlıdır. Kızıl Çin liderleri ile dostane münasebetler güden İngiliz sosyalistleri bunun mümkün olacağı kanaatindedirler. Tito da aynı şeyi hararetle tavsiye etmiştir. Çinin bir Rus peyki olmaması isteniliyorsa onun liderlerlerine güçlük çıkaracak yerde anlayış gösterilmesi ve Amerika'nın -Çan-Kay-Şek heyulasını Mao'nun başından çekmesi elbette ki akla- daha ziyade uygundur.

Eğer böyle bir politika takip edilir. Kızıl Çin Birleşmiş Milletlerdeki yerini alırsa —şimdi bu yeri Milliyetçi hükümetin bir kukla temsilcisi işgal etmektedir— Pekin idarecilerinin yavaş yavaş Rus boyunduruğundan sıyrılmaya çalışmaları kuvvetle muhtemeldir. Her şey gösteriyor ki General Eisenhower bu hakikati görmüştür ve oraya doğru dikkatle, ihtiyatla yürümektedir. Zira Amerika bir demokrasidir ve orada halkın reyile dahi iktidarı alanlar bunu bir seçim müddeti boyunca istediğini yapabilmek manâsında anlamazlar. Başkan Eisenhower evvelâ milletini ikna etmek zorundadır.

Batı Avrupa

Yeni yeni toplantılar

Batılılar 31 Ocakta yeniden Pariste toplanacaklardır!

'Bu haberi okuyanların dudaklarında bir tebessümün belirmemesine imkân yoktur. Bu ne, bitip tükenme bilmeyen toplantılardır..

Bahis mevzuu olan Silâh imalât Ajansının toplantısıdır. Bilindiği üzere, Almanya'nın silâhlanmasını kabul eden Paris ve Londra andlaşmaları gereğince Batı Avrupa'nın yedi devleti kendi aralarında silâh imalâtı işleriyle meşgul bir komite kuruyorlardı. Bunda herkes mutabıktı, fakat iş teferruata daha doğrusu tatbikata gelince vaziyet başkalaşıyordu. Komite nasıl çalışacaktı? Selâhiyetleri ne olacaktı? Almanya'ya silâh imali bahsinde bir takım kayıtlar konmuştu. Şimdi bunlar daha da mı genişletilecekti ve Komite Devletler üstü bir manzara mı alacaktı? Fransanın görüşü ve plânı buydu. Komite 17 Ocakta ilk toplantısını yaptığında bu plân etraflı şekilde izah olundu. Ancak öteki ortaklar buna yanaşmıyorlardı. Almanya, yeni tahdit kabul etmiyordu. İngiltere'ye gelince, onun Devletlerüstü teşekküllerin ne derece aleyhinde bulunduğu ve kendisine daima hareket serbestisi istediği biliniyordu. Yalnız Almanya ve İngiltere değil, öteki devletler de Silâh İmalât Ajansının çalışma tarzı bahsinde Fransa ile mutabakat halinde değildi. Bütün bunlar yeni güçlüklere yol açıyordu.

Herkes komitenin toplantısının uzun olacağı kanaatini izhar etmişti. Fakat bir netice çıkmayacağı anlaşılınca, zihinlerde bir birlik temini için konferansa ara verildi. Avın sonunda yeniden toplanılacaktı ve konuşmalara devam olunacaktı. Konuşmalardan bir neticenin çıkması için hayli uğranmak icap edeceği anlaşılıyordu.

Diplomatlar Moskova'ya çağırılıyor

Bu sırada Kremlin, Avrupa'daki Rus diplomatlarını bazı görüşmelerde



Tayyareci Galland

Alman kuvvetlerine komuta edecek

bulunmak üzere Moskova'ya davet ediyordu. Tabii bahis mevzuu edilecek hâdisenin Almanya'nın silâhlanması olacağından zerrece şüphe yoktu. Batı Avrupa'nın birliğini bozmak için Kremlinin sarfettiği bunca gayret neticesiz kalmış ve Parlâmentolar Paris ve Londra andlaşmalarını tasdik etmişlerdi. Şimdi yeni bir plân yapmak ve Almanya'nın silâhlanmasını hiç olmazsa mümkün olduğu kadar geciktirmek gerekiyordu.

Böyle bir toplantı Doğu Almanyadaki 17 Haziran 1953 ayaklanmalarından sonra da yapılmıştı. O zaman da Moskova, diplomatlarına yeni talimat vermişti. Şimdi Malenkof ne düşünüyor? Umumî kanaat bütün Almanya'da da beynelmilel bir komisyonun nezareti altında serbest seçimlerin yapılmasının teklif olunacağı merkezindedir. Ancak Malenkofun bunun için bir tek şartı vardır: Almanya'nın silâhlanmaması.. Almanya silâhlanmasın da, ne olursa olsun!

Buna rağmen batılıların, Ruslarla müzakereye, Almanya'yı silâhlandırdıktan sonra girmeyi tercih edecekleri muhakkaktır.

Amerika

Mc Carthy'nin sonu

Herkes McCarthy'ye baktı. O zaman Wisconsin devletinin cumhuriyetçi senatörü teklifini desteklediğini bildirdi ve hakikaten musibet rey kullandı. Bu hâdise Senatonun Tahkikti Komisyonunda cereyan ediyordu. Bilindiği gibi bu komisyon son bir kaç senedir bütün Amerikayı tir tir titretmiş ve senatöre muazzam şöhret temin etmişti. McCartihy kendisine has usullerle komisyonunu idare emiş ve yaman bir «komünist avcısı» haline gelmişti. Fakat en sonda işi öylesine azıtmıştı ki her yerde komünizm tehlikesi görüyor, herkesi komünist ajanı addediyor, şahitleri ürküterek, onlar üzerinde tazyik yaparak bir takım itiraflar elde ediyor, sonra bunlara güvenerek, yahut dayanarak Amerika'nın en gözde şahsiyetlerini bile rezil ediyordu. O kadar ki Amerika yılmıştı. Gerçi McCarthy aleyhinde cereyan yok değildi. Meselâ meşhur Time mecmuası memlekete zarar veren bu adama karşı çok şiddetli bir kampanya açmıştı ve tabi hiç kimsenin hatırına Time mecmuasını bu yüzden mahkemeye vermek gelmemişti. Time, hemen her sayısında McCarthy'nin hareketlerini ele alıyor ve ateşli senatöre karşı oklar sallıyordu. Buna rağmen umumiyetle McCarthy Eisenhower'den 6onra Birleşik Devletlerin en kuvvetli adamı addediliyordu.

Komisyonun o toplantısında herkes niçin McCarthy'ye bakmıştı? Zira McCarthy, o muazzam kudret, artık Tahkikat Komisyonunun başkanı değildi. Senatoda ekseriyeti Demokratlar ele geçirdiklerinden Komisyonun başkam da Demokrattı. Arkansas senatörü John L. McClellan, McCarthy'nin yerini almıştı ve bu sıfatla toplantıya riyaset ediyordu. Fakat toplantının ehemmiyeti buradan ileri gelmiyordu: görüşülen mesele Tahkikat Komisyonunun kullandığı usullerde değişiklik yapmak meselesiydi. Bu, aslına bakılırsa Senatör McCarthy'yi mahkûm etmek demekti. Zira eski usuller tamamile Wisconsin senatörünün marifetiydi. Bundan böyle şahitlere daha iyi muamele edilecek, kendileri zorlanmayacaktı. Tabii bu, komisyona kafa tutmalarına müsaade etmek manâsına gelmiyordu ama, tedhiş, bir metod olarak tarihe karışıyordu. McCarthy, işte kendisini mahkûm eden hu teklifi reyile destekledi.

Bundan başka senatör McCarthy'nin reisliği zamanında bir tek adam Komisyon namına şahit dinleyebilmekte ve ona göre rapor vermekteydi. Komisyon bu antidemokratik usulün de aleyhindeydi. Mamafih, usulün resmen kaldırılması teklifinin görüşülmesi tehir olundu. Yalnız yeni reis McClellan bundan böyle, yanında hiç olmazsa Komisyondan bir üye daha bulunmaksızın şa-



Senatör McCarthy

Aleyhindeki teklifi destekledi

hit dinleyemeyeceğini resmen ifade etti.

McCarthy cumhuriyetçiler iktidarı ele aldıklarında, hattâ Senatoda ekseriyeti muhafaza ettikleri günlerde Truman idaresine karşı amansız bir savaş açmıştı ve başta eski cumhurbaşkanı, idarenin en ileri gelenlerini komünistleri himaye etmiş olmakla suçlandırıyordu. Amerikan halkının kendisini desteklemediği artık anlatılmış bulunuyor. Kongrede ekseriyet demokratlara geçmiştir ve bu durumda McCarthy'nin payı yok değildir. İfrata kaçmak, hiç bir yerde makbul değildir.

Mamafih komisyonun başkanlığını yaptığı seneler zarfında McCathy'nin Tahkikat Komisyonuna şahsî damgasını kolay kolay çıkmayacak şekilde vurduğu anlaşılmaktadır. Hakikaten meşhur New-York Times bile Komisyonda McCarthy'nin koyduğu usullerin değiştirildiğini bildiren haberi şu başlıkla neşretmekten kendini alamamıştır: «Yeni McCarthy komitesi tahkikat usullerini değiştiriyor».

Bu kuvvetli damgaya rağmen Amerikan demokrasisi, McCartfry'nin azı dişlerini sökmüştür.

Orta Amerika

Küçük harplerin büyük manâsı

Nikaraguanın askerden yetişme reisicumhuru Anastasio Somoza, Kosta Rikanın kahve yetiştiricilikten gelme reisicumhuru Jose Figueres'i hudutta düelloya davet ederek dünyayı güldürmüştü ama, aslına bakarsanız ihtilaf Nikaragua ile Kosta Rika arasında değildi. 1948 ihtilalinden sonra Kosta Rikadan kaçan eski iktidar mensupları Nikaragua'da teşkilâtlanmışlar ve Nikaraguahların da yardımile hududu geçip Kosta Rikaya girmişlerdi. 8u muharebelerde tayyare bile kullanılmış ve kan akmıştı. Vaziyet şimdi durulmuş, asiler yenilmişler, Nikaragua'ya çekilmişler ve Figueres zaferi kazanmıştır. Ancak Orta Amerika'da bir huzursuzluğun mevcudiyeti hu suretle bir defa daha meydana çıkmıştır.

Dünyanın bu kısmında altı tane devletçik yan yana yaşamaktadır. Bunların en kalabalığı 3.100.000 nüfuslu Guatemaladır. Guatemala bir ara komünistlerin hâkimiyeti altına geçmiş, fakat geçen yaz Amerika Birleşik Devletlerinin yardımile eski milliyetçi reisicumhur iktidarı yemden ele almıştır. Fakat daha bir kaç gün evvel memlekette yeniden örfî idare ilân etmek zarureti hasıl olmuştur, zira kızıllar gene ayaklanmışlardır. Guatemala Komünizm için Amerika kıtasına bir giriş kapısıdır. İkinci büyük devlet, San Salvadordur. San Salvador, Orta Amerika'nın nisbeten sakin memleketidir ve Amerika lehdarı bir politikaya sahiptir. Üçüncü büyük devlet Honduras'tır. San Salvadorun 2.110.000 kişilik" nüfusuna mukabil Honduras'ın nüfusu 1.600.000 dir. Ancak bir diktatörlüktür ve geçenlerde Guatemalalı asilere yuva olmuştur. Nikaragua dördüncü büyük devlettir ve nüfusu 1.200.000 dir. Devlete diktatör Somoza hâkim olduğu gibi üsdat memleketin en mümbit arazisinin onda birine sahiptir ve son derece zengindir. Guatemala harbinde toprakları» nı anti-komünist kuvvetlerin tayyareleri için üs olarak kullandırdığı şekilde bu sefer de Kosta Rikalı asileri tutmuştur. Kosta Rika beşinci büyük devlettir ve yer yüzünde 900.000 Kosta Rikalı yaşamaktadır. Küçük bir demokrasidir ve ordusuz yaşamaya çalışmaktadır. Ancak bu iş olmamıştır ve tecavüze maruz kalınca tedbir almak zorunda kalmıştır. En küçük devlet ise Panamadır ve şu anda karmakarışıktır. Reisicumhuru Jose Antomio Remon bir at yarışında katledilmiş, yerine muavini Jose Ramon Guizado geçmiş, fakat Remon'un katlini bizzat Guizado'nun tertiplediği anlaşılınca reisicumhur Millî Meclisin emrile tevkif olunmuştur. Şimdi reisicumhurluğa Guizado'nun muavini Ricardo Arias getirilmiştir ki Arias Panamanın 13 günde gördüğü üçüncü reisicumhurdur.

Birleşik Devletlerle münasebet

Bu karışıklık nereden geliyor? Evvelâ, memleketlerin minyatür memleket olmalarından. Bu yüzden arkasına bir kaç tane silâhlı adam takan kolaylıkla hükümet devirmekte ve reisicumhur olmaktadır. Bundan başka Amerika Birleşik Devletlerinin bu bölgedeki politikasının da aynı Amerika Birleşik Devletlerinin dünyada aleyhinde kampanya açtığı bir zihniyetle çizilmesinin tesiri büyüktür. Hakikaten Washington hükümeti Orta Amerika'da tam bir müstemleke politikası takip etmiştir. Bölgenin tek mahsulü muz olduğu için «United Fruit» kumpanyası hakikî bir diktatör olmuş ve istediğini yapmıştır. Bu kötü politika huzursuzluğu arttırdığı gibi komünist sızıntısını da kolaylaştırmıştır. Amerika, Panama kanalına filen hâkimdir. Fakat Panamada (bile aleyhte bir cereyan başgöstermiş ve Washington Panama ile yeni bir andlaşma hazırlamıştır. Yeni anlaşmaya göre Washington, kanalı kullanma kirası olarak Panamaya bundan böyle senede 1.500.000 değil, 1.930.000 dolar ödeyecektir. Kanalın haricinde kalan bazı arazi Panamaya iade edilecektir. Amerikalı olmayan 17.000 kanal müstahdeminden hükümet vergi alabilecektir. Bundan başka kanal üzerinde de Panamaya bir çok hak tanınmaktadır.

Görülüyor ki Amerika Birleşik Devletleri Orta Amerika'da son zamanlarda biraz fazla sık çıkan karışıklıklardan dolayı endişe etmektedir ve bu küçük hükümetleri, memnun etmeye çalışmaktadır. Amerika, Roosevelt zamanına kadar «big steak=kalın sopa» siyaseti kullanır, zora baş vururdu. Roosevelt'ten sonra bu siyasetin yerini dolar siyaseti almıştır. Şimdi, daha munis ve dürüst bir politikaya doğru gidildiği görülüyor.

Tabii bu, iyi bir alamettir. Zira komünizme karşı kapı, asıl böyle kapanır.

BUNLAR HEP HAKİKATTİR

Kıyamet kopacağını bildirdiği için Michigan kolejindeki vazifesinden atılan ve bundan sonra kız kardeşinin talebi üzerine müşahede altına alınmış olan Dr. Charles Laugheadin akli muvazenesinde bir bozukluk olmadığı anlaşılmış, iki mütehassıs gene aynı adamın iddialarını garip bulmakla beraber kendisinde delilik alâmetlerinin görülmediğini söylemişlerdir. Bunun üzerine doktorun kardeşinin mahkemeye vermiş olduğu istida geri çevrilmiştir. Laughhead çalıştığı kolejden talebelerin zihinlerini karıştırdığı için çıkarılmıştır. Dr. kıyamet kopacağını kendisinin iddia etmediğini, sadece Dorothy Martin adında ve öbür dünyalardan haber aldığını bildiren bir kadının sözlerini naklettiğini söylemiştir. Dr. 21 Aralıkta kıyamet kopacağını söylemişti. (A.P.)

Suudi Arabistan Kralı İbni Suud, yağlı boya portresini yapan Marius Hansen'e 815 dolar hediye etmiştir.

Danimarkalı olan Hansen Suudî Arabistan'da otel kâtipliği yapmakta ve boş zamanlarını da resim ile meşgul olarak geçirmektedir.

Suudi Arabistan Kralı İbni Suud kendi resmini Hansen'in açtığı bir sergide görmüş ve çok beğenmiştir. Paralar ressama iki kese içinde verilmiştir.

(A.P.)

Leipzig hayvanat bahçesinin emektar dişi aslanı Dori 8 yavru doğurarak yeni bir dünya rekoru kırmıştır. Ne yazık ki yavrularından üçü ölmüştür. Beşinin ise sıhhi durumları iyidir ve yaşamaları için azamî gayret gösterilmektedir.

Aslan terbiyecileri, aslanların umumiyetle üç dört yavrudan fazla yavruları olmadığını söylemektedirler.

(Reuter)

Floranca'da Jessy Marcoen isminde 75 yaşında bir kadın yaşamaktan bıkarak intahar etmeğe kalkmıştır. Mrs. Jessy kendini oturduğu apartmanın üçüncü katından aşağı atmış, fakat oradan geçen genç bir adamın üzerine düştüğü için kadına bir şey olmamıştır. Bu arada hiç birşeyin farkında olmayan genç adamın darbeden ayakları kırılmış ve hastahaneye kaldırılmıştır. (A.P.)

Kırk dört seneden beri ayı incelemekte olan Dr. Perey Wilkins son günlerde ayda bir çok çatlaklar müşahede ettiğini açıklamıştır.

Görülen çatlakların 50 ilâ bir milyon kadem derinlikte olduklarını söyleyen astronom bu mesafede en büyük teleskopların dahi 200 yardadan daha az olan herhangi bir şeyi göremeyeceklerini sözlerine ilâve etmiştir.

(New-York Times)

Fransız Başvekili Mendes France, bir gece karısı ile birlikte, karanlıktan istifade ederek, Paris'in kenar mahallelerindeki bir sinemaya gitmiştir? Halk evvelâ kendisini farketmemiş, fakat Mendes France'ın jurnalde kendini seyretmekten sıkılarak yarıda sinemadan çıkması üzerine başvekili alkışlamağa başlamışlarda. (New-York Times)

Birleşik Amerika Muhaceret Servisinin bildirdiğine göre, 1954 senesi içinde 1547 kişi Amerika'dan hicret etmiştir. 1953'de hudut dışı edilenlerin sayısı 1048 idi. Diğer taraftan çalışmak üzere Amerika'ya gizlice girmiş olan 267.000 Meksikalı da Amerika'yı terke mecbur tutulmuşlardır.

(New-York Times)

Andrew Attirde isminde on yaşında bir çocuk Londrada'ki evinden kaçarak tek başına İrlanda'ya gitmiştir. Andrew bu seyahatinin bir kısmını tren, bir kısmını vapurla yapmıştır. Çocuğun kaçtığım öğrenen babası polise müracaat etmiş ve oğlunu yakalar yakalamaz bir güzel dayak atmıştır.

Andrew. etrafına toplanan gazetecilere «Şimdi babamdan dayak yediğim için ağlıyorum, fakat seyahatim çok güzel geçti. Hele bir büyüyeyim ilk işim İrlanda'ya yerleşmek olacaktır» demiştir. (New-York Times)



Gözü bağlı ressam

Acaba eliyle yokluyor mu?

Belçika hükümeti 1958 senesinde tertibedeceği beynelmilel büyük sergi için dünyanın en yüksek binasını inşa ettirmeğe karar vermiştir. 500 metre irtifaında olacağı haber" verilen bu bina üzerine televizyon neşriyatı için de 135 metrelik bir direk dikilecektir. Bina Patisteki meşhur Eiffel kulesinin bir misli yükseklikte olacaktır.

(New-York Times)

Almanya'nın Lüksemburg şehrinde, polis teşkilâtının emektar köpeği İsis, geçenlerde yakaladığı bir hırsızla mücadele ederken bir dişini kırmıştır. Polis müdürlüğü bu emektar köpeğe karşı bir kadirşinaslık olmak üzere yaptırdığı gümüş bir köpek dişini, İsis'e merasimle taktırmıştır. İsisin gelecek sene tekaüd edileceği bildirilmektedir.

(Reuter)

Halen Amerika'da 600 kadar körün otomobil ehliyeti bulunmaktadır. Bu körlerden hiçbirisinin bugüne kadar kaza yapmamış oldukları bildirilmektedir. Fakat her İhtimale karşı otomobili kullanan körün yanında, gören bir muavin oturmaktadır. (U.P.)

Güney Afrika'nın Bredaskorp şehrinde emekli bir çiftçi olan P.J. Smith yetiştirdiği bir tek erik ağacından tam 10000 erik almak suretiyle hakikî bir rekor kırmıştır. Ağacın bütün dallan, ağırlıktan kırılmamak için desteklenmiştir, (News Week)

Benediktin içkisi içen bir maymun sarhoş olmuş ve başını belâya sokmuştur. Mrs. Molly Jones'in Jokko isimli maymunu, her gün viski içmeğe alışıktır. Fakat geçenlerde evde viskinin kalmadığım görünce, sahibi Jakköya bir kadeh Benediktin vererek işine gittiği zaman kızılca kıyamet kopmuştur.

Bir müddet sonra Jacco'nun başı dönmeğe başlamış ve kapıyı açarak sokağa fırlamıştır. Fakat dışarı çıkmadan evvel sahibinin naylon çamaşırlarını da giymeği ihmal etmemiştir.

Sokakta oynayan çocuklar - ilk defa bir sarhoş maymun gördükleri için arkasına takılmışlar ve toplu bir halde dolaşmağa başlamışlardır. Nihayet karakolun önüne geldikleri vakit Jacco polisin elinden kurtularak komiserin yanma gitmiş ve masanın üzerindeki evrakı karmakarışık ettikten sonra perdelere tırmanmağa başlamıştır. Bu vaziyeti gören polisler, sarhoş maymunu, sahibi gelinceye kadar bir hücreye hapsetmişlerdir. (News Week)

Fransız Ekvatorunun ücra bir köşesinde mahkeme, yeğenini öldürerek etini yiyen Djombo isimli bir Afrikalıyı ölüme mahkûm etmiştir. Mahkeme aynı suçu işlemekten sanık başka bir Afrikalının hakkında kâfi delil bulamadığından beraatine karar vermiştir.

Yemeğe karışmadıkları halde seyre gelen zenciler ise üçer sene hapis cezasına mahkûm olmuşlardır.

(News Week)

Önümüzdeki yaz aylarında, Danimarka'nın İsveçten ayrıldığı boğazda beş bin kişilik lüks bir yüzen lokanta faaliyete geçecektir. Bu yüzen lokantanın 30 bin dolara malolacağı bildirilmektedir. (Nevre Week)

Tanınmış Fransız yıldızı Martine Carol'un menejeri artistin bir senelik çorap masrafının sekiz bin Türk lirası civarında olduğunu açıklamıştır.

(Nevre Week)

Portre

Kadınlarımız nasıl çalışıyorlar?

İstanbul milletvekili ve Kadınlar Birliği Başkanı Nazlı Tlabar evinde, iş mektupları ile meşguldü. Yanıbaşındaki telefon sık, sık çalıyordu. Karşısında oturan gazeteci:

«— Daima böyle çalışır mısınız»? diye sordu.

O, gülerek:

«— Çalışmaktan şikâyetçi değilim, diye cevap verdi. Hayatta zevkle yapılacak birçok işler var, ancak zaman yetişmiyor.. Bir de..»

Durdu, üzüntülü bir hareketle önündeki mektupları işaret ederek:

«— Dert dinlemek ve bazen birşey yapamamak insanı cidden üzüyor» dedi.

«— Bir milletvekili olarak, birçok dertli insanın size müracaat ettiğini tahmin ediyorum. Bunları dinlemek mektuplara cevap vermek vazifeniz midir?.»

<— Hayır, fakat sizden yardım bekliyen bir insanın derdini dinlememek imkânsız gibi geliyor bana.. Sonra, bu şahsî dediğimiz dertlerin ekserisi sosyal dâvalara dayanmaktadır. Meselâ bakın, bugün, sizden biraz evvel, bana bir kör müracaat etti : Çalıştığı müessesede birçok iş yaptığı ve bunları başardığı halde, biraz da, kör olduğu için olacak, kendisine gayet az maaş veriyorlarmış.. Aldığı para ile geçinmesine imkân yok. Biliyorsunuz, körleri mükemmel surette yetiştirip onları okutan bir mektep mevcuttur. Bu mektep daima takdir kazanmıştır ancak körler o mektepten çıkınca ne yaparlar? Nerede iş bulurlar? Onların haklarını kim korur? İşte bu, bir sosyal dâvadır. Bu gibi davalara gözlerimizi ve kulaklarımızı kapatamayız. Bütün bu dertleri dinlemenin iki mahzuru var. Biri: İnsan cidden büyük bir manevi yorgunluk duyuyor. İkincisi ve benim için en mühimi: insanın çalışma sahası genişliyor, dağılıyor; halbuki mecliste, memleketin çeşitli dâvalarını ele alabilmek, söz sahibi olmak için bir milletvekilinin çok çalışması, okuması lâzımdır diye düşünüyorum..

Muhatabı, sevimli ve nazik milletvekilini dinlerken hep düşünüyordu :

«— Kadın her işte biraz kadınlığını muhafaza ediyor. Nazlı Tlabar o sabah dinlediği insanların derdini adeta bir anne şefkati ile benimsemiş ve üzülmüştü».

O, bu düşüncelerini keşfetmiş gibi birdenbire:

«— Ama görüyorsunuz dedi, şahsen insanlarla ilgilenmek, onlara ufak tefek yardımlarda bulunmak çok şey temin etmez. Her yerde teşkilâtlanmak, meseleleri kökünden halledecek şekilde çalışmak lâzımdır..»

Bu da muhatabına, hayatta muvaffak olmak için, bir kadının hislerden mantığa çıkmayı bilmesinin ve meseleleri yalnız kalbi ile değil kafası ile halletmeye uğraşmasının icabettiğini düşündürdü.

«— Kadınlar Birliğinin başına geldiğinizden beri birçok yenilikler yapmak istediğinizi duyduk. Biraz izahat verebilir misiniz?

Nazlı Tlabar, müşkül bir duruma düşmüş gibi, bir an durakladı.

«— Biz, dedi ancak bazı işler başardıktan sonra şunu yaptık ve şunu yapmakta devam edeceğiz diye söylemek istiyorduk. Yapacağız, edeceğiz diye birçok vaitlerde bulunmak bazen insanı mahcup edebilir.. Bunun için daha ilerde bir basın toplantısı tertiplemek kararını vermiştik.» .

«— Yeni bir lokale taşınacakmışsınız?»

Neş'eli, neş'eli güldü:

«— Size bundan bahsedeceğim, çünkü neticeyi aldık diyebilirim. Merkezî bir yerde, temiz ve güzel bir daire tuttuk. Burayı temiz ve iyi bir şekilde döşiyebileceğiz. Biliyor musunuz hanımların seve seve gidecekleri sevimli bir lokalde, daha çok randımanla çalışacağımıza eminim.. Bir de dış memleketlerden gelen misafirlerimizi medeni bir yerde kabul edebilmek bizi sevindiriyor.. Da ay sonra cidden güzel bir lokale sahip olacağımızı zannediyorum..»

Gazeteci gayriihtiyari etrafına bakındı ve Nazlı Tlabarın bu teşebbüsünde muvaffak olacağına kanaat getirdi; çünkü evi cidden sevimli bir şekilde döşenmişti.

— Talebe olan oğlum kadınlar birliğinin okuldaki fakir çocuklara eşya dağıttığını söyledi.»

Güldü

«— Sizin casuslarınız var.. Evet evlerden kullanılmış çocuk eşyaları toplatıp bunları fakir çocuklara dağıtıyoruz. Bu arada eşya yerine para verenler de olduğu için, çocuklara çizme gibi, yeni şeyler de alabildik..»

«— Benim şahsen, Kadınlar Birliğinin bu tarz bir faaliyeti »olduğundan haberim yoktu. Gazetelerde buna ait yazı veya resim gördüğümü hatırlamıyorum.»

Nazlı Tlabar:

«— İşte, dedi, hoşuma giden bir suali Çocuklarımıza yapabildiğimiz bir nebzecik yardım için onları teşhir etmeyi psikolojik ve terbiyeyi usullere aykırı görüyoruz.. Küçük bir iyilik mukabilinde onlarda aşağılık duygusu yaratmak istemiyoruz. Çocukların bu mevzularda ne derece hassas olduklarım anlamak için onların, bu vesilelerle, gazetelerde çıkan resimlerini tetkik etmek kâfidir. Çektikleri azap, bu resimlere aksetmiştir. Zaten bugün için, bizim Övündüğümüz biricik şey, Kadınlar Birliğindeki hanımların sırf hayır işlemek için çalışıp, kendilerine bundan bir şeref payesi çıkarmaya gayret etmemeleridir.. Meselâ yeni ihdas edilen radyo saatlerimizde kadınlarımız tamamile anonim olarak çalışmaya karar verdiler..»

«— Kadınlar Birliği Anadoluda teşkilâtlandırılmış mıdır?.»

«— Şimdilik 12 vilâyetimizde teşkilâtlanmış durumdayız. Fakat gayemiz bütün Anadoluda faaliyete geçecek şekilde, cemiyetimizi genişletmek, Türk kadınına hizmet etmektir.. Anadoluyu

Bir zihin egzersizi!

Jale CANDAN

Hayatta büyük felâketlere uğramış insanlara dikkat ediniz: Ergeç darbenin tetirinden kurtulup, normal yaşayışa avdet ederler. Vaktile, Erzincan felâketinde oğlunu, gelinini ve üç torununu kaybederek, yapayalnız kalan bir ihtiyar kadınla tanışmıştım. Onun yüzüne bakmaya bile dayanamıyordum ve düşünüyordum ki: hayat onun için artık bir bekleme odasından başka birşey değildi, İçinde yapayalnız ölümü beklediği, karanlık bir oda..

Fakat bu kadın yavaş, yavaş ahbaplara gidip gelmeye, zaman zaman gülmeye, ucuzluk veya pahalılıkla alâkadar olmaya başladı. Birgün parti münakaşalarına girişip, muhatabı ile kavgaya tutuşduğunu gördüm. Nihayet bir evlâtlık kız edindi: Artık bekleme odasından çıkmıştı..

Geçenlerde de ikinci dünya harbinde kocasını, daha sonra da Kerede yetişmiş oğlunu kaybeden bir Amerikalı yüzbaşı kadınla tanıştım. Evini eşe, dosta açmıştı. Gülüyor, konuşuyor, her dolaştığı memleketten hatıralar topluyor, insanları seviyordu.

Demek ki insanları hakikaten yıkan şey büyük felâketler değildi. Çaresiz olan şeyi ergeç kabul eder ve teselli buluruz. İnsanları ve bilhassa mütemadiyen düşünüp kurmak için zaman bulan kadınları, asıl yıkan şey evhamlar, sinir ve kötü düşüncelerdir.. Meselâ çok sevdiği kocasını kaybeden bir kadın, bir gün teselli buluyor da kocası tarafından sevilmediğini, ihmal edildiğini aklına koyan bir kadın ömrünün sonuna kadar bedbaht, üzüntülü, tatsız bir hayat sürüyor! Bu da, bize, fazla üzülmeye, bedbaht olmaya meyyal insanların, kendi iddia ettikleri gibi hassas olmayıp, kendilerini fazla düşünen insanlar olduğunu ispata kâfidir.. Filozof «Mark Orel» in dediği gibi «hayatımız düşüncelerimizin eseridir.» Biz kadınlar, ev işlerimizi yaparken, yün örerken, dikiş dikerken mütemadiyen düşünme fırsatı buluruz. Bazan bu düşünceler bizi de, saadetimizi de zehirler.. Bunları daima kafamızdan kovmak, iyi düşünmek olmıyacak şeylerle, hayali bedbahtlılarla kendimizi hırpalamamak lâzımdır.. İyi ve fena düşünmeye gelince, bu daha ziyade zihni bir egzersiz meselesidir. Kendimizi nasıl alıştırırsak, bu öylece devam eder.

kalkındırmak mevzuunda Kadınlar Birliğinin hükümetlerle halk arasında sosyal ve kültürel dâvalarda bir liezon (irtibat) rolü oynıyabileceğine kaniyiz.»

«— Kadınlar Birliği hanımlarımızdan beklenen alâkayı görüyor mu?.»

«— Demin söylediğim gibi, iki ay sonra güzel bir lokale sahip olacağız. Programımız da hazırlanmıştır. O zaman Ankaradan başlıyarak, bu tarafta kadınlarımızdan daha geniş çapta yardım ve alâka bekliyeceğiz ve istiyeceğiz.. Bildiğimiz gibi, Kadınlar Birliği, politika ile hiç bir alâkası olmıyan, yalnız sosyal ve kültürel mevzular istihdaf ederek Türk kadınının içinde mündemiç olan kuvvet ve kabiliyetleri istikametlendirmek gayesini güden bir cemiyettir.. Günden güne artan alâka bizi çok teşvik etmektedir ve biz iyi çalıştıkça, bu alâkanın artacağına inanıyoruz..»

Gazeteci, Nazlı Tlabara veda ederken, gine telefon çalıyordu. Mîlletvekilinin üzgün bir sesle:

«— Maalesef, faal olarak size yardım edemiyeceğim dediğini duyuyordu. Teşebbüs çok güzel, fakat vaktim yok.. Yalnız size kıymetli arkadaşlar takdim edeceğim.. Ah, şu zaman meselesi!.»

O zaman ziyaretçi düşündü ki: içimizde, bu zamanı öldürmeye çalışanlar da var; Oyun masasında, manasız ziyaretlerde, dedikodu ile.. Halbuki «hayatta zevkle yapılabilecek ne çok işler var.»

Cemiyet

Nazlı Tlabar ve çarşaf

Günden güne etrafımızda artan ve gözlerimizle beraber ruhumuzu da karartan çarşaf hakkında Türk kadını ne düşünüyor? Siz, okuyucularımızdan bu husustaki fikirlerinizi beklerken milletvekili bir Türk kadını sıfatı ile Nazlı Tlabar'a fikrini sorduk:

«— Çarşaf Anadoluda, her yerde kullanılan birşey değildir, dedi. Bu kara cehaletin timsalidir ve din ile bir alâkası olmayıp sonradan kabullendiğimiz yabancı bir kıyafettir. Kara çarşafı kanunen yasak etmekle, Anadoludaki tesettürü ortadan kaldıramayız. Çünkü bu daha ziyade muhtelif bölgelerin örf ve âdetlerine bağlı birşeydir.. Bazı mıntıkalarda kadınlar, erkekle karşılaşınca yüzlerini gizlemek için birçok vasıtalara müracaat etmektedirler.. Bunu ortadan kaldırmak için medenî seviyeyi biraz daha yükseltmek icab eder ki bu da ancak sabırla, teşkilâtlı bir çalışma ile kabildir. Ben şahsen, Kadınlar Birliğinin adamakıllı organize olup Anadoluda faaliyete geçebildiği taktirde, bu mevzuda başarılar göstereceğine inanıyorum. Biz folklorumuzu muhafaza ederek, Türk köylüsüne seve, seve giyeceği rahat ve pratik bir kıyafet düşünüyoruz. Şalvarım, sevdiği birçok şeyleri muhafaza eden fakat onu tesettürden, birçok ağırlıklardan kurtaran bir kıyafet..

Diğer taraftan çok çirkin ve geriliğin bir ifadesi olan çarşaf hakkında Dahiliye Vekâletinin tamimleri vardır: Kanaatimce, bu tamimler tatbik mevkiine konulduğu taktirde çok iyi neticeler elde edilebilecektir; çünkü bu tamimler, icabında, valilere müsadere hakkı vermektedir.. Gene kanaatimce, evvelâ büyük şehirlerimizi, bu geri manzaradan kurtarmalıyız. Menşei Türk olmayan, kara çarşafla mücadeleyi bilhassa genç ve münevver Ankara valisinden bekliyoruz; çünkü bu mevzuda, Ankarada son zamanlarda şikâyetler artmıştır.. Atatürk neslinin yetiştirdiği valilerimizden, ellerinde böyle bir imkân mevcutken, hakiki ve samimi bir hizmet beklemek hakkımız değil midir?.»



Çarşaflı kadın

Kanun para etmiyor

Evimiz

Dekor

İnsanların saadetlerinde rol oynıyan yardımcı elemanlar varsa, bunlardan bir tanesi muhakkak ki dekordur. Zamanımızın büyük bir kısmı evimizde geçtiğine göre, evimizin dekoru bunlardan en mühimidir. Akşam evine dönen bir erkek, tertipli ve şirin sıcak bir oda, temiz ve rahat bir koltuk arar. Eğer evinde, kendisine ait bir köşesi varsa, daha işten çıkarken bu köşe, gözünde tütmeye başlar. Öyle bir köşe ki, oturduğu yerden elini uzatınca kitaplarım ve gazetelerini alabilsin, lâmbasını yaksın, radyosunu açsın.. Hele bu köşede oturup, iki sevgili ahbabı ile lâf edebileceğini veya pencereden, yağan karı seyrederek, sıcak bir çay içebileceğini düşünmek onu cidden mesut eder.

Evimizdeki yeşillikler ve çiçekler, duvarlardaki resim veya tablolar, çiçekli perdeler, yerine konmuş bir ayna, güzel bir abajur ve bilhassa heryerde temizlik ve intizam, bize cidden bir ferahlık ve saadet hissi verir. Öyle evler vardır ki, insanı hakikaten cezbeder.. Bu evler daima en zengin şekilde döşenmiş evler değildir.. Fakat bu evlerde, kadın muhakkak şahsiyetini ortaya koymuş, az veya çok ile, bir şeyler yapmıya çalışmıştır, misafirine bir çay veya bir kadeh içki ikram ederken bunu içten bir arzu, adeta aşkla yapar.

Yeni ev döşiyenler için vaziyet zannedildiğinden daha kolaydır. Bunlar ya bol para harcıyabilecek durumdadırlar. O zaman muhakkak, anlıyan birisine danışıp, kıymeti hiçbir zaman değişmiyen eşyalar almaya gayret etmeliler.. Bu gibi eşyalar babadan oğula geçer ve günden güne fiyatı yükselir. Ya da az paraları vardır. O zaman yapılacak şey ihtiyaçları yavaş yavaş, parça parça almak, çok düşünerek, model karıştırarak karar vermektir. Eskici dükkânlarında, müzayedelerde tek parça halinde alınan eşyalar ekseriya ucuz düşer.. Az parası olan bir insan, yeni ve modern, kaplaması çatlayan, gözleri ve kapıları çarpılan, çabucak demode olup gözümüze batan eşyalar almaktan sakınıp, belki senelerce kullanılmış, fakat sağlam ve düzgün massif eşyalar almayı tercih etmeliler.. Çünkü az parası olan bir insan böyle fena bir parça alınca, bunu ebediyen değiştiremeyip sürüklemek mecburiyetinde kalır.. Zaten evlerin en büyük düşmanları, bu eskiden, sırf ihtiyacı defetmek için alıp da bir türlü vazgeçemediğimiz çirkin eşyalardır. Odamızı çirkinleştiren, kocaman hantal bir büfeden kolay kolay vazgeçemeyiz, çünkü, birçok işimize yaramakta, tabaklarımızı, erzakımızı muhafaza etmektedir. Yeni büfe almak da kolay değil!. Halbuki hiç büfemiz olmasa, bakın neler yapabiliriz.. Evvelâ mutfağa üstü telli rafı ve çekmecesi bol, âdi bir tahta dolap koymak icab eder. Bu âdi dolabı, krem rengi yağlı boya ile boyadığımız taktirde hem mutfağı süsler, hem de erzak ve tabak çanak gibi fazlalıkları içine alır.. Yemek odasına çirkin ve ucuz bir büfe koymaya artık lüzum kalmamıştır. Dolap yerine, duvara yerleştirilecek güzel, tek katlı bir raf ne kadar dekoratiftir. Bu rafın üzerine her evde bulunan, eskiden kalma kıymetli bir veya iki süsleyici eşya koymak kâfidir. Meselâ iki gümüş şamdan, antika bir sürahi, eski bir şekerlik, güzel bir biblo.. Duvara da eski bir ayna veya güzel bir tablo veya tabak asınca, oda süslenmiş olur. Zarif bir yemek masası, altı sandalye, küçük bir seccade ve zengin, bol bir perde, duvarda birkaç aplik, bir de raf: işte cici ve sevimli bir yemek odası! Şayet sandalyeler, tamamile yeni değilse, bunları kırmalı, çiçekli kreton örtülerle giydirmek, aynı kumaştan güzel ve zengin bir perde yapmak ta güzel bir fikirdir.. Raf yerine eskiden kalma üstü mermer, duvara . yapışık tek gözlü, arif «tırnak» lar da kullanılabilir. Bunlar eskici dükkânlarında hiç te pahalı değildir ve güzel bir ayna ile tamam-



Sakin yuva

Eşyaları ne basit ne sade

landığı zaman odayı çok doldurur..

Fazla parası olmıyan bir insanın fena bir yatak odası takımı alması da bir hatadır.. Bu durumda, en iyi netice veren şey, sağlam ve güzel bir saniye yaptırıp, bunu çok kırmalı, çizgili veya çiçekli bir kumaşla örtüp aynı kumaştan zengin perdeler, ve kabilse küçücük bir koltuk, hiç olmazsa bir pul yapmakta. Tuvalet masası adi tahtadan yapılmış, iki gözlü küçük bir masadır. Fakat bu da aynı kumaş büzülerek giydirilmiştir.. Tuvaletin üstüne, duvara yapıştırılacak yuvarlak bir ayna, aynanın iki yanına koyulacak oplikler, somyenin iki bas ucundaki taburelerin üzerine yerleştirilecek zevkli abajurlar, odaya adeta lüks bir manzara verecektir.. Yatak odanız için, kaplamaları çatlıyan, kapılan kapanmayan âdi bir gardrop almaktan çekininiz.. Eskiden kalma güzel birşey bulamazsanız, en iyisi (güvendiğiniz bir marangoza, mümkün mertebe geniş ve rahat düz tahtadan bir dolap ve şifonyer yaptırıp, bunları krem rengi yağlı boya ile boyamaktır..

Oturma odasına gelince: Burarım bilhassa rahat ve cazip olmasına dikkat etmek icab eder.. Koltuklarınızı pahalı kumaşlarla kaplatmayın, çünkü bunlar nihayet iki senede kirleneceklerdir. Meselâ 4 küçük koltuğunuz varsa, bunları en ucuz, düz keten kumaşlarla kaplatın fakat eteklerine pli yaptırın ve iki koltuğu koyu kırmızı yaparsanız, diğer ikisini nefti veya sarı, veya herhangi bir değişik renk yapınız. Eğer odanızın şekli müsaitse, duvar boyunca bir sark sediri yaptırıp bunu Türk kumaşları, şallarla kaplıyalbilirsiniz. Ortaya yerleştireceğimiz bir eski pirinç mangal, üstüne koyulacak bir tepsi ile orta masası vazifesini görebilir. Çevrelerden abajurlar yapmak, Türk köylüsünün heybesini örtü ve gazete muhafazası gibi kullanmak, Türk hususiyetlerinden istir fade etmek evinize bir hoşluk ve şahsiyet verir.

Esas prensip olarak kabul edilecek şey, odalarda az ve temiz eşya bulundurup buna mukabil yerleri, pencereleri, kullanılmayan kapılan mümkün mertebe bol hah ve kumaşlarla giydirmektir.

Birçok erkekler evleri için çalışmayı severler. Kocanızın bu çalışması, yalnız perde takmaya, soba kurmaya veya musluk tamirine inhisar etmeyebilir. Eğer bu işleri cidden seviyorsa, ona bir marangoz takımı hediye edip meselâ antreye bir ayakkabı dolabı yaptığı taktirde, çok mesut olacağınıza söyleyiniz. O bu dolabı yaparken, siz de üzerine kovacağınız fitilli yastıkları hazırlıyabilirsiniz. Dolabın kapaklan kapanınca, işte antreyi süsleyen cici bir eşya!.

Karıkocayı birleştiren en kuvvetli bağlar, aynı gaye için beraber sarfedilen gayretlerdir. Beraber evlerini süsleyen kan kocalar birbirlerine çok yaklaşmışlardır.

Dedikodu

Peiro ile Alexandra nasıl barıştılar?

Yugoslavya'nın eski kralı Petro ile kraliçe Alexandra nihayet barıştılar.

Kraliçe Alexandre bu kış, Alplerin eteğinde kış sporlarının merkezi olan «Gstaad» da bulunuyordu. Her sene Noelde, çocuğunu gören sabık kral, bu sene de, gizlice «Gstaad» a gelmiş, fakat karısı ile birden karşılaşmasının doğru olmıyacağını düşünerek büyük otele inmeyip, küçük bir misafirhanede kalmıştı. Fakat aralarında ancak beş yüz metre gibi kısa bir mesafe ve kalplerinde barışmak için büyük bir arzu vardı. Bundan başka, bir de senelerden beri onları barıştırmak istiyen çok iyi bir dostları, Toledo kontesi, orada bulunuyordu. İkinci Petroya :

- Majesteleri üzülmesinler demişti, ikinizi de bir gün, tamamile tesadüfen evime davet edeceğim ve Noel ağacının başında, karınız çocuğunuz ve siz birden birleşeceksiniz..

Toledo düşesi dediğini yapmış ve emelinde muvaffak olmuştur. Bu karşılaşmadan sonra, kan koca gayet mesut görünmüş ve eski kral, boşanmayı durdurmak üzere icab eden müracaati yapmıştır.. Yalnız ikinci Pietra, boşanma dâvası sırasında gazetelerde çıkan birçok dedikoduları unutmamış olacak ki, kendisine sual soran bir gazeteciye, soğuk bir sesle, şu cevabı vermekle iktifa etmiştir:

— Kraliçe Alexandre ve ben hayatımızı gene beraber devam ettirmeye karar verdik..

Fakat dedikodu olmaması kabil miydi? Bir kral bir kraliçeden ayrılıyor, bu zaten bütün Avrupa'yı alâkalandıracak bir hâdisedir, üstelik kraliçe bileğini kesip intihara teşebbüs ediyor.

33 yaşında olan Alexandre, 944 senesinde Londra'da Petro ile evlenmişti. Fakat izdivaçları ilk günden, azaplı saatler tanımıştı çünkü Petro hem bir krala yakışacak şekilde yaşıyacak paraya sahip değildi, hem de alelade bir insan gibi yaşamak istemiyordu.. Vakıa Windsor dükü de 1936 senesinden beri, kâfi derecede mesut bir hayat sürmemektedir fakat hiç olmazsa o, hiçbir zaman Petro kadar fakir olmamış, sefalet çekmemiştir; halbuki kraliçe Alexandre, boşanma kararından birkaç gün evvel: «artık bir kuru fasulyeye bile sahip değilim, tamamile iflas ettim diyordu.» Vakıa Petronun, memleketinde, 25 milyara yaklaşan bir serveti vardı, fakat Tito bu parayı müsadere etmişti.

Kraliçe, daima hayıflanarak:

«— Ne olur bu hayali para da mevcut olmasaydı da biz, kocamın İngilteredeki diğer iki kardeşi gibi basit fakat mesut birer çiftçi hayatı yaşıyabilseydik» derdi.

Fakir olduklarını söylediği zaman kraliçe hiç te fazla mübalağa etmemişti. Çünkü Petro 1942 senesinde, 18 yaşında memleketini terkettiği zaman yanında yalnız, iki küçük valiz vardı. Vakıa babası, o güne kadar oğlu namına ecnebi bankalara çok para yatırmıştı fakat bunu doğrudan doğruya onun ismine, yatıramadığı için, bu servet kaybolmuş ve ikinci Petro yalnız Fransadaki bankalara yatan paraya sahip olmuştu. Bu milyonlar da çabucak uçup gitti. Kabahat karısında mıydı, yoksa kendinde mi? İşte karıkocanın geçimsizliğine başlıca sebep olan şey budur ve ikisi de mesuliyeti kabul etmemektedir..

Kraliçe evlendiği zaman 23 yaşında idi kral ise 20.. İkisi de genç ve güzeldi, sevişiyorlardı fakat mali sıkıntılar bu yuvayı yıkmıştı..



Aleksandra ve Petro
Barıştan sonra

Zeki ve çalışkan olan II nci Petro artık parasızlığın kurbanı olmamak ve memleketindeki servetten bütün ümidini kesmek yolunu tutmuşa benziyor, çünkü bu barışmadan sonra çalışıp, hayatım kazanmak ve alelade insanlar gibi mesut olmak azminde olduğunu ifade etmiştir..

Onların bayatını yakından takib edenler «Krallar gibi mesut...» sözüne artık inanmıyorlar. Belki şimdi onlar alelade insanlar, gibi mesut olacaklar.. Herkesin temennisi budur!

Moda

Ezeli dert ne **giymeli,**

A lo, şekerim, ben Fazilet Kuzum, sen İlhan beylerin kokteyline gidiyor musun?.. Evet, biz de gidiyoruz... Fakat ben bir sorayım, dedim, acaba ne giysek!...

Böylece başlayan telefon muhaveresi yarım saat devam etti. İki arkadaş ne giyeceklerini bir türlü kararlaştıramıyorlardı. Biri son yaptırdığı strapless elbisesini giymek istiyor, fakat ona münasip şapkayı bir türlü bulamıyor; öbürü o kadar şatafatlı bir elbisesi olmadığı için sade tayyörünü giymeği kararlaştırmışken arkadaşının giyimine bakıp ne yapacağını şaşırıyordu. İkisi de tam manasile ne giyileceğinden emin olmadıkları için vardıkları neticeden pek memnunluk duyamıyorlardı.

İşte kadınların ezeli derdi... Ne giymeli?...

Bu derdin bir kaç sebebi vardır. Kadınların çoğu elbise diktirirken ya hoşuna giden bir kumaşı almış ve kumaşa tâbi kalmağa mahkûm olmuştur veya çok beğendiği bir modeli diktirmiş, fakat bu elbisesinin ne gibi yerlere giyileceği hususunda tam bir fikre sahip değildir. Herhangi bir davet, herhangi gidilecek bir yer onu muazzam kararsızlıklara düşürmektedir. Halbuki daha elbise diktirmeden kafasında bir plân yapmakla ve bir de nerelere neler giyileceği hakkında sağlam bir fikre sahip olmakla bir kadın bu gibi üzüntülerden kurtulabilir. Daha doğrusu bu bilgiye sahip olmak, sonra da elbisesini ona göre tanzim etmek daha akıllıca bir iş olur. Şık olmak her şeyden evvel bir zekâ meselesidir. Kapris asla. Kadının elbiselerini seçerken yaşadığı hayatı da hesaba katması kendi lehinde olur. Sık sık davetlere, kokteylere, balolara gitmeyen ve çalışmaya mecbur bir kadının etek bluzdan evvel kürk kap yaptırması herşeyden evvel biraz budalalık olur.

Moda hususunda bütün dünya Avrupayı taklit ettiğine göre, kadınların Avrupalı bir kadının nerelere neler giydiğini bilmesi herhalde iyi olur.

S on harpten sonra dünyanın hemen hemen her memleketinde hayat okadar güçleşmiş bütçe içine sığmak okadar zorlaşmıştır ki Avrupalılar dar bütçe içinde iyi giyinmiş olmak için çareyi «zekice giyinmekte» bulmuşlardır. Moda mecmualarını karıştırırken en fazla tayyörler üzerinde durulduğunun nazarı dikkati çekmemesi imkânsızdır. Avrupalı kadın, tayyör içinde yaşamaktadır denebilir. Fakat tayyörün son derece iyi dikilmiş olması şarttır. Sonra tek tayyör kadının ihtiyaçlarını tam manâsile karşılayamaz. Gündüz için açık renk bir tayyörle beraber şık bir kadının kendisini geceye kadar götürecek siyah veya kahverengi bir tayyörü olmalıdır. Açık renk sözü yanlış anlaşılmamalı. Şehirli bir kadının açık renk tayyörü tercih an gri, koyu yeşil, muhtelif kahverengi tonlarında, yani çabuk kirlenmiyecek, şehrin kirine mütehammil ve «nursuz» bir görünüşü olamıyacak bir kumaştan yapılmış olmalıdır.

(Bu iki tayyörle mücehhez kadın günün her saatinde şık olabilir. Zaten gündüz dolaşmak için en münasip kıyafet tayyör olduğuna göre mesele yok. Yalnız unutulmaması icab eden bir kaç nokta var. Tayyörle beraber şapka, eldiven ve topuklu ayakkabı şarttır. Eldivensiz bir kadının iyi giyinmiş addedilmesine imkân yoktur. Ayakkabılara gelince... düz topuk yürüyüşte, giyilir, çok yüksek topuk ise kadının yürüyüşünü bozduğu için orta yükseklikte topuklu ayakkabı hem kıyafetin şıklığını, hem hareketlerin zerafetini temin eder.

İyi dikilmiş tayyörü, başında ufak zarif şapkası, eldivenleri ve topuklu ayakkabılarile bir kadın, her hangi bir öğle yemeği daveti için en ideal kıyafetteki kadındır. Tayyörün üzerine kürk etolunu alacaksa otobüse binmemeğe dikkat etmesi iyi olur. Zira otobüse, tramvaya binmeğe mecbur olan kadının kürk etol veya pelerin giymesi hiç te şık olmayan bir şeydir.

Öğleden sonrası için ise siyah veya koyu kahverengi bir tayyör bir kadını akşam yemeğine kadar götürür. Evet, bütün düşüncelerin aksine, kat'i olarak kokteylin uzayıp danslı bir toplantı olacağından emin olmadıkça, kokteyle kokteyl elbisesi **ile** gidilmez. Kokteyl haddizatında akşam üzeri iş saatinin hitanımdan yemek saatine kadar ki arada görüşme için yapılan bir toplantıdır. Erkekler işinden çıktığı kıyafetle bu toplantıya geleceklerine göre, kadınların da ağır başlı tayyörlerde **gel»**



Tayyörler gene moda oldu
Seç seç al!

meleri makuldür. Burada şuna da îşaret etmek lâzımdır ki, erkeklerin iş elbiseleri dendiği zaman kasdedilen, koyu renk elbiselerdir. İş adamı, işinin başında kareli prens dö gal elbisesini zâten giymemelidir. Spor elbiseler, sporla ilgili yerlerde giyilmelidir.

Tabii, kokteyllerde siyah tayyörün üzerine süslü bir şapka giyerek yakanıza boynunuza mücevher takarak neşeli, renklibir eda takınmanız doğrudur, çünkü kadınlar akşama doğru daha süslü ve alımlı olmalıdırlar. Bunun da sebebini arıyacak olursanız şöyle bir cevap bulabilirsiniz: Bütün gününü işi gücü ile ciddî ve ağır geçirmiş erkeklerin, akşamları karşılarında süslenmiş kadın görmek hakkıdır; hattâ kendi evinde bile bir kadın işinden dönen kocasını itina ile giyinmiş, saçları taranmış, makyajı yapılmış olarak karşılamağa, kocasının ruhunu okşayarak onu günün yorgunluk ve gerginliğinden sonra huzura kavuşturmak gayesi ile biraz da mecburdur.

Kokteyle giydiğiniz bu kıyafetinizle akşam yemeği için herhangi bir restorana gidebilirsiniz. Tabii, artık, tayyörünüzün üzerine kürk manto giymiyeceğinizi biliyorsunuz. Çünkü, bu sene kürk modasında uzun mantolar tarihe karışmış yerini kürk etoller, kaplar, pelerinler, ceketler almıştır.

Akşam "'emeğinden sonra şapkanızı çıkarmak zamanı gelmiştir. Tiyatroya, operaya, sinemaya, konsere, başa yapışık gece şapkaları hariç, şapkasız gidilir ve gidilmelidir. Başkasının görmesine mani olacak bir şapkanın giyilmemesi icab ettiği düşüncesile, bu gibi yerlere şapkasız gitmek artık moda icabatından olmuştur. Bizde âdet değildir ama, Avrupa'da tiyatrolarda kadınların da şapkalarını vestiyere bırakmaları rica olunur.

Çok sevdiğiniz dekolte strapless kokteyl elbiselerinizi dansa giderken, ve aldığınız davetiyede erkeklerin siyah kıravat takmaları, yani smokin giymeleri yazılı ise giyersiniz. Başınıza pırıltılı ve ancak başın pek küçük ve arkada bir kısmım örten yassı bir tok giyebilirsiniz ama son zamanların temayülü başı tamamen açık bırakmak, buna mukabil saçlara itina etmektir.

Şayet davetiyede erkekler için frak mecburiyeti konmuşsa, kadının giyeceği de tuvalettir. Bazı tuvaletlerle uzun eldiven giyilebilir, fakat eldiven tuvalet içki bir şart değildir, ancak tuvaletin kumaş veya modelinin icab ettirebileceği bir teferruattır. Uzun eldiven giymiş bir kadın, eldivenini üzerinde tutmağa mecburdur. Uzun eldiven ya giyilir ve çıkarılmaz veya hiç giyilmez. Tuvaletinizle 'uzun eldiven giyiyorsanız yemekle başlayan bir düğüne eldivenlerinizi giymeden gitmeği tercih edin.

Netice itibarile anlaşılan şudur: Giyim basitleşmiştir. Biraz zekâ ve mantık kullanmak hiç ders almağa hacet kalmadan nereye ne giyileceği baklanda karar sahibi olmak için hemen hemen kâfidir. Gardrobunuzu da, kaprisden ziyade düşünce mahsulü model ve kumaşta tayyör ve elbiselerle hazırlamakla siz de giyinmesini bilen şık bir kadın olabilirsiniz. A.G.

Hayat

Erkekler çabuk ölüyor

A hdı atik'deki 800 yaşına kadar yaşamış bahtiyarlar bir tarafa bırakılacak olursa en uzun ömür yaşamış insan olarak Hollandalı Christen Yacobsen Drakenberg adında bir gemiciyi tanıyoruz. Bu zat 18.Aralık.1626 dan 9.Ekim.1772'ye kadar yani 148 yıl yaşamıştır. 111 yaşında iken 60 yaşında bir dul kadınla evlenmiştir. Bu kadın bir müddet sonra ölmüştür. Drakenberg bir çok hovardalıklardan sonra 130 yaşında tekrar evlenmeğe teşebbüs etmişse de biç bir kadın bu teklifi kabul etmemiştir. Damadın yaşını büyük buldukları için evlenmekten kaçman bu bayanların çoğu 130 yaşındaki delikanlıdan daha önce fani hayata gözlerini yummuşlardır. Drakenberg, bu evlenme teşebbüsünden 16 yıl sonra göçmüştür. Bu Hollandalı gemici sadece uzun hayat sırrına değil, uzun gençlik sırrına da ermiş bulunmakta idi. Bizim Zaro ağa da yüz yılı bir hayli aştıktan sonra gözlerini hayata yuman sayılı insanlardandır.

Hayat sigortası şirketlerinin yaptıkları istatistiklerden anladığımıza göre 100.000 insandan 65 şi yüz yaşına kadar yaşıyor. Yüz yaşını aşanların sayısı ise 100.000 de 14 kadardır.

Sebepsiz ölüm yoktur

İ htiyarlıktan ölüm terimi pek nadir hallerde doğrudur. Çok zaman ölümün sebebi ihtiyarlığın çeşitli organlarda meydana getirdiği bir bozukluktur. İnce araştırmalarla bu bozukluğu önceden meydana çıkarmak kabildir. Eğer, uzun ömürlü olarak yukarda ruhunu şad ettiğimiz dedemizin dedesi Hollandalı Drakenlberg'de iyi tetkik edilebilmiş olsaydı 146 yaşında ihtiyarlıktan değil başka bir hastalıktan veya bir organın ödevini yapamamasından Öldüğü anlaşılacaktı. O halde ölümün daima bir sebebi vardır. Bu sebebin gayet iyi bilinmesi de lüzumludur. Bu sayede alınacak tedbirler meydana çıkacaktır. Amerika'da mutad ölümler için başlıca altı sebep gösteriliyor:

1 — Kalb ve dolaşım sistemi hastalıkları, 2 — Kanser, 3 — Kazalar, 4 — Nefritler, 5 — Tüberküloz, 6 — Pnömoni.

Bu sebeplerden en başta geleni yani kalb ve dolaşım hastalıkları tek başına diğer beşinden; kalb ve dolaşım hastalıklarile kanser ise geri kalan dört sabepden üç defa daha önemlidir. 1000 Amerikalıdan 500'ü kalbden, 750'si ya kalbden ya kanserden ölmektedir.

Lüks ölüm

1 910'da kalb hastalıklarından ölüm 1/5 nisbetinde idi. Amerikalılar ortalama 52 yaşına kadar yaşıyorlardı. Bu gün ölen iki kişiden birinin ölüm sebebi bir kalb hastalığıdır. Amerikalılar, ise 68 yaşma kadar yaşamaktadırlar. Yani genel mortalite koefisyanı düştükçe kalb hastalıklarının sebep olduğu ölüm nisbeti artmaktadır. Çünkü kalb hastalıklarından ölüm ileri medeniyetlerin lüks ölümü demektir. 27 yaşında koleradan, menenjitten ve açlıktan ölen' zavallı Hindli de arteryosklerozla kalb ve deveran hastalıklarının teşekkülüne zaman bile kalmaz.

Ölüm sebepleri arasında kalb ve deveran sistemi hastalıklarının başta gelmesi, bilgimizin bu günkü durumuna göre, medeniyetin tekamülünün ve ilerlemenin bir belirtisidir.

İnsan hayatını uzatmanın en tesirli çaresi, ölüme sebep olan başlıca hastalıklarla savaşmak olacaktır. Ancak bunlardan bir kısmile yapılan mücadele hayatın uzamasında faydalı olmamaktadır. Meselâ, her yıl on binlerce insanın ölümüne; sebep olan tüberküloz tamamen yok edilse insan ömrü ortalama üç ay kadar artacaktır. Yine grip gibi çok öldürücü olan bazı hastalıkların ortadan kaldırılması da insan ömrüne ancak birkaç gün eklemektedir. Halbuki kalb hastalıklarına karşı kısmen olsun kazanılacak bir zaferle insan ömrünü kolaylıkla 5-10 yıl uzatmak kabil olmaktadır. Bunun içindir ki hayat sigortası şirketleri kalb hastalıklarını, daha ilmî bir terimle kalb-damar sistemi hastalıklarile böbrek hastalıklarını ön plânda önemli addetmekte ve kazançlarının çoğunu bunlarla savaşa hasretmiş bulunmaktadırlar. Amerika'daki 74 hayat sigortası şirketinin tahsis ettiği 3.200.000 dolar, deveran sistemi üzerinde araştırmalar ve etüdler yapmak üzere gerekli enstitülere verilmektedir.

Arteryoskleroz öldürücü ve meşum bir olay değildir

A rteryoskleroz yani halk dilile damar sertleşmesi, kolesterin dediğimiz yağa benzer bir maddenin kanla taşınarak damar kenarlarına birikmesine denir. Bu güne kadar bu birikme işinin gittikçe ilerlediği damarların gittikçe sertleştiği ve ihtiyarlığın da bundan ileri geldiği kabul edilmekte idi. Fakat Louisiana üniversitesinden Dr. Russell L. Holman'ın araştırmaları bu konudaki klâsik bilgilerimizi değiştirmiştir. Kolesterin damar kenarına yavaş yavaş ve gittikçe artarak yerleşmemektedir. Tersine olarak, bilhassa besinsel bazı hastalıklar sonunda, kısa bir süre içinde, bir kaç günde çöküvermektedir. Başka bir deyişle arteryalar hergün biraz daha çöken bir bina gibi sertleşmemekte, tersine olarak ara sıra boyanan binalar gibi kat kat ve zaman zaman skleroza uğramaktadır. Böyle bir buluşun tepkileri büyük olacaktır. Yüz yıllardanberi kabul edilmiş olan fikirlerin yeniden esaslı bir şekilde gözden geçirilmesi gerekmektedir. İnsan belli olmadan yavaş yavaş ihtiyarlamıyor. Dönem dönem, darbeler halinde çöküyor demektir. Bu darbeleri bir takım hastalıklar doğurmakta bunların tesirlerile zaman zaman kolesterin çöküşü olmaktadır. Eğer bu arteryosklerozyapıcı hastalıkları tesbit edebilirsek bu hastalıkların sebeplerile savaşmak

mümkün olur. Dr. William C. Felch'in araştırmaları da enteresandır. Bu zata göre insan kanındaki kolesterin daha iki aylık iken muayyen seviyesine ulaşmaktadır. O halde kolesterin insanın ihtiyarlamasına ve çökmesine sebep olan ve insan yıprandıkça artan esrarlı bir ifraz gibi telakki edilemez. Sadece in--an organizmasını teşkil eden maddelerden biri olması gerekir.

Kadınlar erkeklerden çok yaşıyor

İstatistikler gözden geçirilecek olursa erkeklerin kadınlardan çabuk öldükleri anlaşılır. Alman araştırıcılarından Bandel 1928 den 1933'e kadar yazdığı bir çok makalelerde erkek ölümünün fazlalığı üzerinde . İsrarla durmuştur. Erkeklerin kadınlardan çabuk ölmesinin başlıca sebeplerinden biri daha fazla alkol almalarıdır. Bundan sonra tüberküloz, pnömoni, hazım cihazı hastalıkları, beyin kanamaları ve nefritler gelir. Bunların da alkolle ilgileri vardır. Bandel, şu sonuca varmaktadır: «Nerede fazla içki içiliyorsa orada fazla tüberküloz vardır.» Fazla alkol kullanan memleketlerde erkeklerde ölüm kadınlardan çok olmaktadır. Az alkol sarfeden memleketlerde ise bu fark görülmemektedir. Alkolü tahdid eden memleketlerde de erkek sürmortalitesi azalmaktadır. Erkeklerin kadınlara nazaran daha çok ölmesinde çalışma hayatının da rolü vardır. Meselâ Fransada ticaret ve endüstri sahasında maaşlı olarak 8.5 milyon erkeğe karşılık 4.5 milyon kadın çalışmaktadır. 55 yaşından sonra kadınlar bu isleri terk ettikleri halde erkekler devam etmektedirler. Genel olarak Daric'e göre Fransa'da bir kadına, karşılık iki erkek çalışmaktadır. Birleşik Amerika'da ise bir kadına mukabil üç erkek çalışıyor. O halde alkol kullanmanın yanında erkeklerde ölümü arttırıcı bir sebep olarak fizik ve bedeni mesainin fazlalığını da kabul etmek lâzımdır.

Yüz *yasını açanları arttırmak mümkün müdür?*

Gelecekte belki de bu amaca ulaşılacaktır. Her ne kadar «insanları erkenden ölüme sürükleyen bir çok hastalıklarla çaresi bulunsa bile ihtiyarlık meselesi daima mevcud olacaktır. İnsan organizması öyle bir m alanadır ki muayyen bir zamandan sonra muhakkak yıpranmağa mahkûmdur. Hayatı 5-10 sene arttırsanız bile nihayet bir sonu gelecektir» diyenler varsa da bu fikirler herkesçe kabul edilmiyor.
Hattâ bilhassa bu kanaatlere hücum edenler vardır. Onlara göre insan organları başta kalb ve beyin, uzun müddet yaşamak için yaratılmışlardır. İnsanlar hep vakitsiz ölmektedirler. Hatta Drakenberg bile hayatının baharında ölmüş sayılmaktadır. Umumi kanaat bu günkü beden kuruluşlarile insanların en aşağı 150 yıl yaşamaları gerektiği merkezindedir.

İhtiyarlık bir hastalıktır

İnsanlara uzun ömür sağlamak için başta kalb hastalıkları olmak üzere bazı hastalıklarla mücadele etmek kâfi değildir. Meseleyi bir bütün olarak ele almak lâzımdır. Hastalıklardan daha genel bir manâ taşıyan bir durum vardır o da ihtiyarlıktır. Şimdiye kadar ihtiyarlara ihtimam göstermek, onları rahat yaşıyan ihtiyarlar haline getirmek amacı güdülüyordu. Buna da Geriatrie deniliyordu. Bu konudan AKİS'in daha evvelki sayılarında söz açmıştık. Yani ihtiyarlık bir vakıa olarak kabul ediliyor. İhtiyarlığın teessüsüne engel olmak akıldan geçmiyordu. Halbuki aslında ihtiyarlığı sürdürmek değil, ihtiyarlamağa engel olmak icab etmektedir. Aksi halde hekimlik düşkünler evi sakinlerini arttırmaktan başka bir işe yaramıyacaktır. Şüphesiz insanların uzun yaşaması lâzımdır. Yaşamak güzel şeydir. Fakat bütün kabiliyetleri muhafaza ederek hastalıksız ve ihtiyarlamadan yılların sayısını arttırmak gerektir. Hekimlikte ihtiyarlama konulu kadar az bilinen başka bir konu yoktur. Tabiatın bütün büyük olayları gibi bu da surlar ve meçhullerle doludur. Çok yaşlı birçok kimselerde organlar genç bir insanınkiler gibi bulunabildiği halde diğer bir kısım yaslılarda ihtiyarlıktan ileri gelme bir degeneresans halt görülmektedir. Bazan da ihtiyarlama prosesi duraklamalar göstermekte, adeta organizma yedeklerim harekete geçirmiş gibi yahut da ihtiyarlık denilen hastalık salâh ve sükûn safhalarile nükslerle seyrediyormuş gibi bir durum hasıl olmaktadır. Böyle vakaları hergün gazetelerde okumaktasınız: Yeniden dişleri çıkanlar, saçları beyazlaşmışken dökülerek verine san ve kıvırcık saçları bitenler, v.s. v.s. bir yandan da insan otuz yaşında ihtiyarlıyabildiği gibi doksan yaşında genç kalanlar da vardır. O halde ihtiyarlama konusu yılların adedine de tabi değildir.

Bir mühim olay da âlimlerin gözünden kaçmamıştır. Memeli hayvanların yüksek kısımlarında meselâ adarda ve köpeklerde yaşama müddeti ortalama olarak gelişme devrelerinin 6-7 misli kadardır. İnsanlar tam gelişmelerini 20 yaşında tamamladıklarına göre 120-140 yaşlarına kadar yaşamaları gerekirdi. Halbuki bu mümkün olamamaktadır. Sebep olarak medenî ve sosyal hayatın zorlukları gösterilmişse de doğru değildir. Prehistorik devirlerin insanları ve bugünün yarı vahşileri de medeni insanlardan az yaşamaktadırlar. O halde insan organizmasında bir kusur bir mükemmeliyet noksanlığı aramak gerekmektedir. İnsanlık belki de bu kusurun cezasını başlangıcından bu yana genel bir epidemi halinden haberi olmadan çekmektedir. Buna da «Erken İhtiyarlama Hastalığı - Senilite Precoce» denilebilir.. İlim bu hastalığın ilâcını elbet bir gün bulacaktır. Böylece ihtiyarlama isini frenleyecek ve hayatı uzatacaktır. Nitekim Gardner adında bir bilgin bir çeşit sineklerle farelerin hayatını özel bir takım gıdalarla uzatmıya muvaffak olmuştur. Bu gıdalar bir çok vitaminlerle hazırlanmaktadır." Gardner ihtiyarlamanın esrarlı durumu üzerinde araştırmalar yapmak ve insan hayatını uzatma imkânlarını aramak üzere bir enstitü kurmak yolundadır. Böyle bir enstitü kurulduğu takdirde bütün vitaminler ve hormonlar yeniden gözden geçirilecektir. Cansel'e göre insan plâzmasında bir gençlik bir de ölüm faktörü vardır. İnsan ihtiyarladıkça kanda ölüm faktörü artmaktadır. Yalnız bu faktörlerin neler olduğunu Carrel bildirememiştir. Gardner bunların da hakikat olup olmadığını araştırmak amacındadır. Dr. E.E.



Tedrisat

Muhtelit mi, muhtelif mi?

O gün, Anakara Hukuk Fakültesinin seminer odası bir hayli kalabalıkta. Dinleyicilerin ekserisini, münevver insanlar teşkil ediyordu ve konuşulan mevzu da esasen onları alâkadar ederdi. Konuşan eski Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel idi; şunları söylüyordu:

«— Bugünkü Türk cemiyetinin hangi cephesini alırsak alalım; ilmi, iktisadi ve sosyal hayatta, kadını bir kıymet olarak erkekle beraber çalışır görürüz. Terbiye, bir cemiyetin içinde yaşıyan kıymetlerin yetişmiş nesil tarafından yetişecek nesillere nakli demektir. Terbiye okul denilen müsseselerde verilir. Bazı kimseler, meselâ çocukların buluğ çağını ileri sürerek muhtelit tedrisat fikrinin aleyhinde bulunuyorlar. Ancak bu gibi mahzurların ayrı tedrisat ile önlenebileceği de iddia olunamaz. Mesele kadın olsun, erkek olsun kendini frenlemesini bilmektedir.»

Fikir adamları «Fikir Klübü» tarafından «orta öğretim müesseselerinde muhtelit tedrisat» mevzuunda bir münazaraya davet edilmişlerdi. Fakat bu münazara, talebelerin karşılıklı zıt iki tezi müdafaa edip, hakem huzuruna çıkarması şeklinde olmuyordu. Bilâkis, fikir adamları, tecrübeli ve iteri kişiler, bu mevzuda fikirlerini açıkça ortaya koyuyorlardı.

Hasan Ali Yücel, toplantıda ilk söz alan ve muhtelit tedrisat usulünün medeniyet görüşünde bir ileri merhaleye sahip olduğunu iddia eden bir memlekette kabul edilmesi gereken bir husus bulunduğunu izah eden hatipti. Kuzey Avrupa memleketlerini misal olarak ele alırsak, burada muhtelit tedrisatın müspet neticeler verdiğim görür demiş ve iddiasını teyit eder mahiyette misâller getirmişti.

Toplantıda konuşan her fikir adamı bir noktada birleşiyor ve muhtelit tedrisatın lüzumlu olduğunu söylüyordu. Her fikir adamı bu kanaati ve muhtelit tedrisatın lüzumunu belirtirken kendi İhtisas şubesini ön plânda, esas ittihaz ederek konuşuyordu.

Psiko-seksüel bakımdan muhtelit tedrisat bizim gibi geri kalmış milletlerin medeniyet seviyelerinin yükselmesinde iteri bir hamle olacaktır. Her ne kadar bu mesele dar bir zamana sığdırılmaması lâzım gelen bir meseleyse de, her ne kadar muhtelit okullar meselesinin psiko-seksüel tarafını bir büyük kongrede incelemek icap etmekteyse de kısaca şu söylenebilir ki, üniversitelerimizde muhtelit tedrisatın başlaması ile. erkeklerin —bilhassa erkeklerin—- daha çok medenileştikleri ve daha çok çalıştıkları müşahade edilmiştir. Ayrıca, bazı kimselerin iddiası olan «kızlardaki çalışma gücünün» erkeklerde bir aşağılık kompleksi yaratacağı faraziyesi de

Albert Gabriel

(İstanbulun Fahri Hemşehrisi)

Avni BAŞMAN

Aradan geçen zaman, kırk yılı aşan müddet, zarfında birike birike ödenmesi imkânsız hale gelmiş olan bir millî borcumuzu biç olmazsa resmi bir senede bağlamak için İstanbul Belediyesi geçen hafta içinde, College de France'ın eski hocalarından Albert Gabriel'e İstanbul şehrinin fahri hemşehriliği diplomasını tevdi etti. Bu diplomayı alanı da vereni de tebrik etmeliyiz.

Böylece İstanbulun fahri hemşehrisi olan Albert Gabriel zaten uzun yıllardan beri İstanbulun, tâbir caizse, fiilî hemşehrisi ve bütün Türkiye'nin, yine tâbir caizse, fiilî vatandaşı idi. Bu kıymetli âlim o kadar bizden olmuştur ki yalnız İstanbul ve Ankara'nın fikir ve sanat muhitleri ile az çok teması olanlar arasında değil, Edirneden Erzuruma, Bursa'dan Adana'ya kadar Osmanlı ve Selçuk Türk mimarî abidelerinin asilleştirdiği her şehirde, her kasabada münevver tabaka içinde onu tanımıyan veya biç olmazsa adını bilmeyen yok gibidir.

Albert Gabriel'in aramızda bu kadar tanılıp sevilmesinin baş sebebi onun, her şeyden evvel, hakikaten sevimli ve insan olmasıdır. Onun şahsında Gasp ve Şark zarafetinin artık pek nadir rastlanan güzel bir imtizacını, hakiki Fransız kültür inceliğinin canlı bir örneğini görmek mümkündür.

Sanat tarihi gibi sahası hudutsuz bir ilim şubesinde kendisine çalışma mevzuu olarak Türk yapı sanatım seçmesi hakikî ilim için olduğu kadar, ve öyle olduğundan ötürü, bizim için de pek mesut bir hâdise olmuştur.

Albert Gabriel üzerinde çalışacağı bu yeni mevzua yaklaşırken, her şeyden evvel, İslâm ve Türk sanatları hakkında, bir kısmı Garplı ve hattâ bazı Şarklı âlimler arasında revaçta olan, peşin hükümleri bir tarafa atarak büyük milletdaşı Descartes'in usulüne sarılmış ve vakıaları ancak bizzat görüp inceledikten sonra hükümlere bağlamak yolunu tercih etmiştir. Onun bize olan dostluğu da buna benzer bir tarzda gelişmiştir: Türk yapı sanatım tetkike başladıktan sonra kendisinde Türklere karsı bir sevgi uyanmış ve tetkikleri genişledikçe bu sevgisi büyüyüp derinleşmiştir. Anadolu'da Türk âbideleri üzerine vücuda getirdiği büyük cildler ile Bursa camileri, Rumeli ve Anadolu Hisarları üzerine neşrettiği etüdler hep o usul dairesinde ve ruh haleti ile çalışmasından doğmuş yüksek değerli mahsullerdir. Türklerin mimaride dehasını, yapı sanatında nasıl orijinal bir idrake sahip olduklarım, başka şahit aramağa lüzum kalmadan, bu cildlerden görüp anlamak kabildir. İlme hizmet ederken, dolayısı ile, kültürümüzün en büyük unsurlarından birini dünyaya tanıtmağa da hizmet etmiş olan büyük dostumuz Gabriel'e ne kadar teşekkür etsek azdır.

Albert Gabriel Üniversite ve College de France hocalıklarından emekliye ayrılmış olmakla beraber İstanbul Fransız Arkeoloji Enstitüsünde çalışmalarına devam etmektedir. Vaktiyle İstanbul Üniversitesinde yıllarca hocalık etmişti. Dört yıldan beri Ankara Üniversitesinin Fahri profesörüdür.

Yazımı büyük dostumuzun hoşlanacağı bir şekilde bitirmek için Maarif Vekâletinden bir ricada bulunacağım. Anadoludaki Selçuk abidelerinin en muhteşem örneklerinden biri olan Sultan Banı bir an önce tamir edilip eski haline getirilmezse bir kaç yıl zarfında büs bütün çöküp gidecektir. Böyle bir akıbet bizler için pek büyük bir ayıp olacağı gibi dünya mimaride tarihi için de telâfisi imkânsız bir kayıp sayılacaktır. UNESCO'nun yardımı ile bu Harun mükemmel surette tamiri mümkün olacağını yakından biliyorum. Şimdiye kadar, anlaşılması güç sebeplerden, savsaklatılmış olan bu yardım isinin en kısa zamanda müsbet bir neticeye bağlanarak Sultan Hanının tamirine başlanması, eminim ki, hepimiz gibi büyük dostumuz Albert Gabriel'i de sevindirecek ve ona en az İstanbul fahri hemşehriliği kadar makbule geçecek bir hediye olacaktır. Zira son yıllarda en çok düşündüğü ve üzülerek düşündüğü mevzuu günden güne harabeleşen SULTAN HANIdır.

(Bizim gazetelerde kendisinden Profesör Gabriel diye bahsedildiği halde ben bu yazımda onu *yalnız kendi ismi ile zikretmeği tercih ettim. Bundan kendisinden teklifsizce bahs etmiş olmak manası çıkmaması için kayd edeyim ki böyle yaparken Fransız adetine* göre *hareket etmekten başka bir sey düşünmedim. Fransada ttp fakültesi hocalarından başka üniversite hocaları isimlerinin basında profesör ünvanı kullanmazlar ve kullanmağı hoş görmezler. Çünkü* o *memlekette yalnız hokkabazlarla dans öğreticilerine profesör» denilmesi ve isimlerinin bu sıfatla birlikte zikri adet olmuştur.)*

hakikatte varid okuyan bir şeydir. Şurası da muhakkaktır ki, kız ve erkek arasına konulan sun'i duvar, bir takım kötü itiyatların meydana gelmesine yol açmaktadır.

'Kadın ve erkeğin, birlikte çalışmasının «bir ahlakî kalkınmaya» yol açacağı da aşikârdır. Sosyal hayatta kadın ve erkeği birbirinin mütemmimi olarak kabul eden görüşün tahakkuk edebilmesi için, her iki cinain aynı sıradan, aynı terbiye ocağından geçmesinin icap ettiği de bir hakikattir. Bu zarureti har cephesi ile müdafaa etmek imkânları elde mevcuttur. Mutaassıp bir din görüşü ile muhtelit bir tedrisat fikrini önlemeğe çalışanların bu iddialarının asla varid olmıyacağı «hakiki dincilerin» bildiği bir hâldir. İslâm dininin kadın ve erkek münasebetlerinde gayet geniş bir görüşe sahip olduğunu bugün söylemek bilinen bir hususu tekrarlamak olur.

Bunlar, o gün fikir klübünün tertiplediği toplantıda söylenen sözlerin fasa ve ana hatlarıdır. Temenni edilen ve tahakkuk etmesini her münevverin istediği yegâne husus, bu mesele üzerinde ilgili makamların dikkatle ve hassasiyetle durmalarıdır. Bu, küçük bir toplantının halledeceği bir mesele değildir. Türkiye çapında bir etüd, Türkiye çapında bir toplantı zarureti ve zaruretin sebeplerini olduğu gibi ortaya koyabilir.

MUSİKİ

Opera

Telefonla bilet = Keşmekeş

Ankaralının biri:

Şu Sevil Berberi'ni pek methediyorlar; çoluk çocuk bir gitsek» dedi. Hem artık telefonla yer ayırtılabilirdi. Gün Pazartesi; ayın 17 si.. «23 Pazar akşamı gidelim» dedi. «Daha çok var Pazara.. Şimdiden telefon edersek istediğimiz yeri ayırtabilirz.» 10438 numarayı çevirdi. Evet yer vardı ama balkonun gerilerinde.. Şaştı bu işe. Eskiden de bir hafta önceden bilet aldığı olmuş ve daima önlerde yer temin edebilmişti. Halbuki bu defa ancak 546 548 ve 550 numaralan verebiliyorlardı. «Sağlık olsun» dedi. «Daha gerilere düşebilir, hatta hiç yer bulamazdık.» Teri ayırttıktan sonra ne yapacağını biliyordu. Temsil saatinden -yani Pazar gecesi saat dokuzdan üç saat önceye kadar biletleri aldırtması gerekiyordu. Ama o bu işi daha önce yapmayı tercih etti. Çarşamba günü gişeye gitti. Halk kuyruk olmuştu. Bilet memuru, tek başına, hem telefonlara cevap veriyor, numaraları ayırıyor, biletleri zarflıyor, hem de gişeye müracaat edenlere bilet satıyordu. «Ne diye şu telefon işi için başkasını vazifelendirmezler» diye düşündü. «Teli kişi bu kadar işin altından kalkabilir mi? Hem bizi burada ayak üstünde bekletmeye ne hakları var?» Nitekim tam 40 dakika bekledi. Bu ara gişeye gelen telefonlardan ikisine memurun verdiği cevap dikkatini çekti. Memur, birinciline kesin olarak yer kalmadığını söylemişti; halbuki ikincisine «merak etmeyiniz, ben size yer bulurum» demişti.

Nihayet gişe önüne gelebilmişti. Memura ismini söyledi. «Pazar akşamı için 546, 548, 550 numaraları ayırmıştınız» dedi. Memur plâna baktı. Biletleri karıştırdı. «Özür dilerim» dedi. «Bir yanlışlık olmuş. Size ancak 674, 676, 678 numaralan verebiliriz.» Umduğundan yüz koltuk geriye düşmüştü. Biraz söylendi. Ama, ne yapsın. Kabullendi.

Daha sonra, bazı dostlarının da aynı «yanlışlığa» uğramış olduklarını öğrendi. Hele bir kısmına, son temsile kadar yer kalmamış olduğu cevabı verilmişti. Bu telefon usulü, bilet alma işini kolaylaştıracağı yerde güçleştirmişti. Öyle ya! Eskiden biletler; satışa çıktığı gün gişeye gidince en iyi yerleri almak mümkün oluyordu.

Telefonla yer ayırtma usulünün, esas itibariyle, halkın işini kolaylaştıracağı muhakkaktı. Fakat daha ilk günden, teşkilât ve tatbikat noksanları yüzünden, durum bir keşmekeş halini almıştı.

Acaba tiyatro idaresi ne düşünüyor?

Dış politikada başarı

Leylâ Gencer gene İtalya'da. Tosca'nın 55 inci yıldönümünü kutlamak için Napoli'nin San Carlo operası Cumartesi gecesi hususi bir müsamere tertip etti ve Tosca rolünü Leylâ Gencer'e verdi. Dünya çapında bir değeri haiz olan tek sopranomuz bu defa da kaleyi içinden fethetti.

San Carlo'nun Leylâ Gencer'in sanatına hususi bir ehemmiyet atfettiği aşikârdır. Geçen yıl Madame Butterfly'ın ellinci yılını kutlamak için verilen temsilde de başrolü, bir İtalyan sopranosuna değil de, Leylâ Gencer'e tevdi edilmesi bunu göstermiyor mu?

Konserler

Sabrın sonu

Handel'in «Su Musikisi» süitinin son parçası bitince salonda ancak üç dört saniye süren bir nezaket alkışı duyuldu. Fakat balkondaki dinleyicilerden biri nezaketi lüzumsuz buldu. Bir «yuha!» çekti. Merhametten maraz doğabileceğini anlamış yüzlerce dinleyiciden biriydi. Sonra orkestra, Mozart'ın 39 uncu senfonisine başladı. Bittiğinde alkış gene birkaç el çırpmasından ibaretti. Sabrın sonu gelmişti. Antraktta bir dinleyici yanındakilere, gelecek konsere birer düdükle gelmelerini teklif



Selçuk Armaner

Fena konserin iyi, tarafı

etti. Bazıları, ele geçirdikleri orkestra üyelerine sordular: «Nedir bu kornaların, trompetlerin hah?» dediler. «Bizim de kulaklarımız rahatsız oluyor; doğru dürüst bir akor duyamıyoruz» cevabım aldılar. Başka bir dinleyici, bir gazeteciye «yazınız bunu» dedi. «İhmal etmeyiniz. Bu, dinleyiciye hakarettir.»

Orkestranın çalışı zaten kötüydü. Başlarındaki şefte «iş yok» tu. Fakat Cumartesi günkü, konserde hele birinci trompetle birinci kornonun, adeta dinleyicilerle alay edercesine, sazlarından en galiz sesleri çıkararak, müsamaha hududunun çok ötesinde falsolarla çalmaları, bardağı taşırmıştı. Avrupa memleketlerinde halkın beğenmediği çalgıcıyı ıslıklama adeti bizim dinleyiciler arasında da yer edineceğe benziyordu. Riyaseticurnhur Orkestrası ilerki konserlerinde bu acı neticeyle karşılaşmak istemiyorsa, kendine en erkeninden bir çeki düzen vermek zorundadır.

Rekabet

Mamafih konserin alkış kazanan bir tarafı da yok değildi: piyanist. Selçuk Armaner'in Ravel Sol El Konsertosunu çalışı..

Dinleyiciler arasında aynı konsertonun iki ay kadar önce Güler Guilbert adlı, bir Fransız piyanist tarafından nasıl çalındığını hatırlayanlar çoktu. İki icrayı kıyas edip Selçuk Armaner'in Fransıza üstünlüğünü kabul edenler olduğu gibi aksi kanaatte bulunanlar da vardı. Birincilere göre Giller Guilbert eseri çok ruhsuz ve soğuk çalmıştı. Halbuki Selçuk Armaner ateş saçıyordu adeta. Sonra tonu M. Guilbert'e nazaran çok daha dolgun, tuşesi çok daha renkliydi. Tiyatronun kuru sesli piyanosundan bu sesin elde edilebileceği akla gelmezdi.

Gilles Guilbert'i tercih edenler ise Selçuk Armaner'in Ravel'in musikisini tahrif ettiğini, aşırı romantizme ve fuzuli fanteziye kaçtığını, ritminde istikrar olmadığını, tekniğinin kusurlu olduğunu söylüyorlardı. Hem Ravel «notada ne görürsen onu çal, ötesine karışma» dememiş miydi? Halbuki Selçuk Armaner, ötesine pek fazla kanşıyordu.

Ama, ne olursa olsun, Cumartesi,günü herkes, ilgi çeken, şahsiyet sahibi bir piyanist dinlemişti.

Selçuk Armaner (24 yaşında) Konyalıdır. Musiki ile büyümüş, iyi bir musikişinas olmayı gaye edinmişti. İlk tahsilinden sonra Konservatuara girdi ve Fuat Turkay'ın piyano talebesi oldu. Ankaraya gelen ecnebi musikişinaslar onun, kaabiliyeti muntazaman geliştiği takdirde, en kıymetli Batılı musikişinaslarla aynı seviyeye yükseleceğini söylüyorlardı. Hatta Lazare Levy onu beraberinde Fransa'ya götürmek istemişti ve Konservatuardaki öğretmenleri Türkiye'deki tahsilini bitirmeden bunun doğru olmayacağını söylemişlerdi.

Selçuk Armaner Konservatuardayken her sene konserler verdi. Nihayet 1951 yılında, sınıf atlayarak, birincilikle mezun oldu. Ertesi yıl, Münih'de yapılan Milletlerarası Modern Musiki Festivalinde bir konser verdi ve Türk bestekârlarını tanıttı. Şimdi Devlet Konservatuannda piyano öğretmenidir.

Piyanist Armaner'in Cumartesi günkü konserini beğenenler olsun, beğenmeyenler olsun, intibalarını kuvvetlendirmek için onu sık sık dinlemeyi arzu ediyorlar.

Amerika

Musiki destekleniyor

Destekleniyor ama bizde değil: Amerika'da.. Bugün Amerikalı bestekârlar, sanatı himaye eden teşekküllerden ve şahıslardan mühim miktarda yardım görmektedirler. Hatta bu yardım, Amerika dışındaki bestekârlara da uzanmaktadır.

Onsekizinci asırda kültür seven her asilzade sarayında bir bestekâr beslerdi. Meselâ Prens Nicolas Esterhazy otuz sene müddetle Haydn'ın ve orkestrasının ihtiyaçlarını sağlamıştı. Bir asır sonra umumî konserler revaç bulmağa başladı ve asillerin himayesi gevşedi. Yirminci asır başlarında Amerika'da an. cak Elizalbeth Sprague Coolidge ve Alma Morgenthau gibi birkaç zengin şahıs, çağdaş musikiye maddi yardımda bulunuyordu. Fakat bugün Amerikalı bestekârlar, birçok şahıs ve teşekküllerden bol bol yardım görmektedirler.

Prens Esterhazy'nin yolunda yürüyen bu teşekküllerin başında Louisville Orkestrası geliyor. Bu orkestra 1954 yılı zarfında muhtelif bestekârlara elli kadar yeni eser sipariş ve bunları icra etmiştir. Orkestranın mali durumu mükemmel değildir. Fakat müzikal faaliyeti takdire şayandır. Louisville Orkestrasının siparişi üzerine bestelenen eserler arasında bilhassa çağdaş İtalyan üstadı Luigi Dallapiccola'nın Orkestra için Varyasyonları dikkat çekmektedir.

ÖLÜMÜNÜN II. YILDÖNÜMÜ MÜNASEBETİYLE :

Neyzen Tevfik

Burhan S. YALÇIN

Bundan iki yıl önce de kalemim, yine böyle, bir acı ile kâğıtta sendelemişti.

Herkes ölür. Bir kandilin sönmesi, bir mumun üflenmesi gibi. Bir yel gibi esip gider.

Fakat, güneşin batmasına benzer ölümler vardır. O zaman, maşerin vicdanı uçsuz bucaksız karanlığa, kesif ve elim bir karanlığa girer ve gömülür.

Neyzen Tevfik öldü dedikleri zaman, dimağımın birdenbire eridiğini sandım.

Neyzen Tevfik pelâsparelere bürünmüş bir irfaniyet bayrağıydı. İnzivaların şeydasıydı, kemalin mahviyet sarayında sultandı.

Neyzen, müzisyendi Alem-i fark, müzik, sanatının en muhteşem hil'atini de ona giydirmiş olabilir. Bu onun dış rütbesidir.

Belki de Kaba taassup ona ayyaş, cehil de sathî mânasında meczup demiş ve istihza okları fırlatmıştır.

Neyzen, şairdi. Edebiyatta dür şüdürücü ve üryan hicvin üstadıydı.

Fakat bu hüküm de bir sanat örtüsünün tarifinden ibaret kalır. Neyzen'in idrâkler ötesindeki derinliğini veremez. Bir çoklarınca meçhul kalmış hudutsuz hüviyetini tastir edemez. İşte bu Neyzen, neshedilemiyen ve toprağa sığmıyan, kaleme ve dile dökülemiyen Neyzendir. Tevfik-i ilâhîdir.

Onun ney'i, başka türlü bir ney'di. Rahman'ın nefhindeki renkti. Marifetullahtan doğan müzikti.

Bir kamış parçasında mutlak aşkı, ilâhî mezamir halinde Allaha müstağrak gönüllere serpti. Rab müziğinin kumaşım dokudu.

Tasavvufun derecatından geçti. Kör felsefeye, ibadetlerin sahtelerine kayalar fırlattı.

Kuyumcu şair değildi o! Elestü camından nûş ede ede öldü. Kalbi çilegâhtı. İşte orada namaz laldı.

Çile, sonsuz zevkiydi. Son damlasına kadar içti. Sanki o, aşkını intak için Allahla dahi kavga etti.

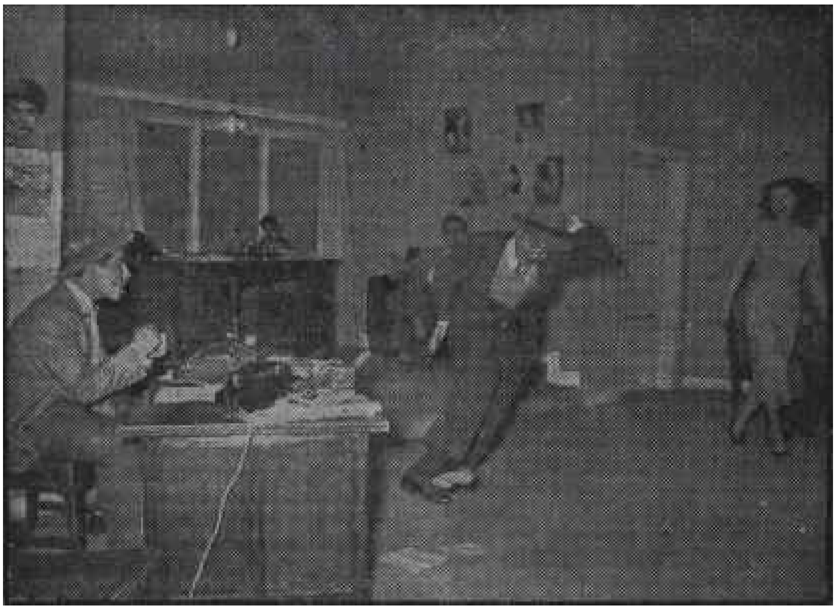
Neyzen Tevfik, Türk sanat dünyasının nadir yıldızlarındandı. Halis güneşten kopmaydı. Damlama sanatkârdı.

Dem-i vuslattı ki, Rahman onu elinden tutup götürdü.

Haklan ve ezel aşkın aşinalarıdır ki onun toprağına sürünebilirler. Ve ancak o zaman bir milletin gönül yaşlarını, orada, Neyzen'in toprağında demet demet dereceklerdir. Belki ebedi Nezyen'e ereceklerdir.

Allah ona rahmet eyledi. Gönüller de abdestini alıp namazım kılsınlar.

TİYATRO



Güneşte on kişi
İyi başladı, fena bitti

Ankara

Güneşte on kişi

Usulü veçhile perde kapanırken alkış başladı ve hemen açılan perdenin arkasında, temsilde rol alan sanatkârları sıralanmış görünce oyunun bittiğini anladık. Gene usulü veçhile çiçekler geldi, sanatkârlara verildi ve ısrarlı alkışları tatmin etmek için müellif sahneye çıkarıldı.

Turgut Özakman yirmidört yaşlarında, mahcup tavırlı, lâcivert elbiseli, gözlüklü bir gençti. Her zaman görmeye alıştığımız kırkım aşmış bir örnek müellif tipine benzemiyordu. Yaşına ve zekâsına göre kendisinden daha çok şey beklenmesi icabettiğini telkin ediyordu.

Turgut Özakman'ı sahneye çıkardıkları o akşam, Devlet Tiyatrosunda «Pembe evin kaderi»nden sonra ikinci tiyatro eseri olan «Güneşte On Kişi» temsil edilmişti.

Pembe evin kaderi'nde müşahede, espiri ve lisana hakimiyet balonundan seyircilerde büyük ümitler uyandıran genç müelliften böyle bir eser beklenirdi, ancak bunun da bir çok eksiği var.

Turgut Özakman az rastlanan temiz ve akıcı bir dile sahip. Zekâsı ve nükte kabiliyeti ile zarafet kazanan dialogları, pasaj pasaj birer tiyatro konuşması örneği olarak ele alınabilir. Şahısları işlemek ve belirttiği karaktere baştan sona kadar aynı istikâmeti verebilmek gibi müelliflerimizde çok az rastlanan bir meziyeti de var. Fakat bütün bunların bir tiyatro eseri için yetmediği görülmektedir.. ,

Müellifin ele aldığı mevzua hâkim olması, vak'asının hususiyetini bilmesi, meselâ bir gazete idarehanesinde bir hâdise geçirmek isterse, sabah veya akşam intişar eden bir gazetenin bütün fonksiyonu ile, mesaj şeklim de öğrenmesi icabeder. Tiyatro müellifi, vakanivis değildir şüphesiz hâdiseleri yüzde yüz hakikat a intibak ettirmek gibi bir kayda da bağlı değildir. Ama, yaptığı fantezi de olsa, biraz mantığa uymalıdır. Meselâ sabahları çıkan bir gazetenin bütün kadrosunu sabah saat sekiz buçukta idarehanede toplamak veya akşam saat on buçuğa kadar vazifeleri gazeteye uğratmamak, muntazam neşriyat yapan bir gazeteden bahsederken yapılan mantık hatalarıdır. Bu ve bunun gibi, esas bakımdan ehemmiyetsiz gibi görünmesine rağmen müellifinin aleyhine puan kaydettiren bazı aksaklıklar «Güneşte on kişi»nin üzerine gölge düşürüyor.

Güneşte on kişi; Güneş gazetesinde çalışan ve bunlara bağlı olan on kişinin hayatından bir safhadır.

Piyes; bir gazete idarehanesinde çalışan genç gazetecilerin neşe saçan ve nükte yarışı yapan konuşmalarının üç saat uzamasından İbarettir de denilebilir. Gerçekten eser, gayet kuvvetli temeller üzerine inşa edilmiş bir birinci perde ile onu takip eden ve gittikçe zayıflayan diğer iki perde boyunca, hiçbir tezin müdafaasını üzerine almadan, müellifinin muhtelif hâdiseler hakkındaki düşüncelerini aksettiren bir fikirler manzumesi halindedir.

Güzel bir başlangıç, vasat bir teşrih ve aceleye getirilmiş, bu sebeple inkisar uyandıran bir son.

Vak'ada tez yok, olması şart değil; vak'ada kahraman yok, onun da olması şart değil, yükün bütün şahıslar arasında paylaşılması, hattâ muvaffakiyeti artıran bir sebep olabilir. Fakat, Turgut Özakman eserine bir tez ve bir kahraman seçmiş gibi davranmış. Meselâ ide. alist bir gazetecinin bir kahraman olarak belirdiğini görüyorsunuz ve sonunda bu sabun köpüğünün, idealini ve arkadaşlarını; binbeşyüz lira gibi bir aylık gelire değiştiğine de şahit oluyorsunuz. Fakat müellifin daha önce yarattığı, tesirle, bu hareketi mazur göremiyorsunuz. Hayatta olmaz mı, olur; ama,tiyatro eserinde yer almak için herhangi bir vakanın seçilmesi için de kuvvetli bir sebebi bulunmalıdır. Güneşte on kişi isimli eserde işte bu tercih sebebi yok. Müellif ne. yapmak istemiş? Alkolik bir babanın oğlunu bize yanlış tanıtıp sonunda hakiki hüviyetinin sırıtmasını görmemizi mi arzu etmiş?

Bir gazetecinin, aslını neslini bilmeden, dâvasına inanmamamız gerektiğini mi söylemek istemiş?

Bir gazete idarehanesinin halk için değil, tirajı için çalıştığını, bu sebeple de, halkın zararına faaliyet gösteren muhtekirleri basamak ittihaz ettiğini mi ispat etmek istemiştir?

Müellif bu noktainazarın hiçbirisini icabettiği kadar ciddiyetle işliyememiş, buna mukabil bol bol nükte kullanmıştır. Bu sebeple «Güneşte On Kişi» adlı esere, sadece nükte için yazılmıştır diyebiliriz.

Eserin sahneye vazedilişi, şüphesiz ki eserin bina edilişine nisbetle daha başarılıdır. Daimi bir akışla ilerleyen tempolu hareketleri aksatmadan ve sözlere muvazi olarak devam ettirebilmek kolay olmasa gerek. Şayet dekor, bir gazete idarehanesinin icaplarına göre tertibedilebilseydi başarı daha da büyük olurdu. Sahnedeki gecikmeleri, teknik arızayı perde kapanırken sökülmesine başlanan resimlerin müteakip perdede yerli yerinde kalması gibi ufak tefek aksaklıkları istemeyerek ilk aksamın telâşına bağışlıyoruz. İstemiyerek dedik zira, profesyonel bir Devlet tiyatrosu sahnesinde bu gibi hatalar affedilmemelidir.

Rol bölümünde de büyük bir isabet olduğunu iddia edemiyeceğiz. Meselâ Kenan rolü ile Kenan'ın babası ve muhabir Yıldız rolleri üzerinde, rejisör gibi düşünmüyoruz. Bu üç kişi, eseri ikinci bir anlayışla temsil ediyorlar. Birinci gurup tiyatroda tabu bir eser seyretmekte olduğumuz intihamı yaratırken ikinci gurup seyirciyi ağır bir dramın kâbusuna doğru sürüklemek istiyor. Halbuki eserin havası bu derece dramatize edişe müsait değildir. Bilhassa Yıldırım Önal'ın böyle bir rolde, Gılgamış'ı devam ettirmesi, kazanılmış, başarısını da küçültüyor. Onun, büyük bir muvaffakiyetle temsil ettiği Gılgamış'ın ihtiyar köründen kurtulamamış olması bir kusur değildir. Zira sahne tecrübesi çok az, fakat onu bu hatadan uzak tutmamak kusurdur.

RADYO

Ankara

Bir istifanın **manası**

Basın, Yayın ve Turizm Umum Müdürü Muammer Baykan'ın karşısında, uzun boylu, iyi giyinmiş ve sakin hâl ve tavırlı birisi duruyordu. Umum Müdür meşguldü, önündeki bir kâğıdı okuyordu. Ayaktaki insan, Umum Müdürün o kâğıdı okuduğu dakikaya kadar, Ankara Radyosu gark musikisi şefliği makamına vekâlet eden, Ragıp Tanju idi..Umum Müdürün okuduğu kâğıt, bir istifa mektubu idi ve Ragıp Tanju'ya aitti.

İştira mektubu uzun değildi, sarihti. Mutad istifa mektuplarından birisiydi, fakat satırları arasında, derin manâlar gizliyordu. Bu manâların başında radyoevine hâkim olan muhtelif politik gaye ve kanaatlerin aksülamelleri ve yıpratıcı mahsulleri geliyordu. Ragıp Tanju kimdi ve niçin istifa etmişti? Bu sualin arkasından hemen akla diğer bir sual geliyordu ki, cevaplandırılması çok, pek çok zordu: Ragıp Tanju'nun istifasını müteakip neden ve niçin, Ankara Radyoevi, mensuplarım sarartan, dedikoduları teyit eden bazı tayinler yapılmış ve işleri «tedvire memur» kimseler getirilmişti?

İstifa mektubunda Ragıp Tanju, gayet basit kelimeler ve ifadeler kullanmıştı. İfadeye göre, idareci olmayı, sanatkar olmağa tercih edemiyordu, — ah keşke diğer idareciler de böyle söyliyebilseler — ve bunun için çekiliyordu. Fakat bu ifadenin hemen arkasından diğer bir sual zihinlere yerleşiyor ve cevap istercesine kıvranıyor, kıvranıyordu. Bu sual şuydu: Bütün bunlar güzeldi, Ragıp Tanju sanatkâr hissiyatı ile böylece hareket edebilirdi, fakat neden ve niçin, Ragıp Tanju altı ay, yirmi gün radyonun şark musikisini tedvir ile vazifelendirilmişti?

İşte bu sualin cevaplan bulunamıyordu; radyoevinde çalışan kimseler bu suallerin cevaplarını bulabilir, fakat hemen hepsi ayrı fikirler ileri sürebilirlerdi. İşin aslı ise başka idi; bir çok âmillerin başında, Ragıp Tanju'nun bu mevkide kalmasını istemiyenlerin oynadıkları rol geliyordu. Ragıp Tanju hakkında verilen rapor da pek o kadar mühim ve bu vazifeyi başaramadığım gösterecek kestirme cevapları ihtiva etmiyordu. Aslında aylarca evvel hazırlanan bir plân tatbik mevkiine konuluyordu ve Ragıp Tanju istifasını vermek zorunda kalıyordu.

Ragıp Tanju, istifa gününe kadar altı ay, yirmi gün müddetle, şark musikisi şefliğini vekâleten deruhte etmişti. Asaleten tayinine kadar hakkında, ilgili makamlar, Umum Müdürlük, Umum Müdürlüğün bir üst makamı, Devlet Bakanlığı bir kanaat sahibi olacaktı. Vekâleti sırasındaki müspet işleri ile menfi işleri terazinin kefelerine konulacak, ağır basan tarafın hak ve hukuka uygunluğu bir ölçü olarak kabul edilecek, Ragıp Tanju'ya bu vazifeye asaleten tayin olunacak veyahut da tedvir vazifesinden uzaklaştırılarak, gene radyoevinin bir sanatkârı olarak kalmağa devam edecekti.

Ragıp Tanju'nun vekâlet tayini yapıldığı sırada ilgili üst makamlar hakkında bunları tasarlıyorlardı. Ragıp Tanju da, şark musikisini tedvir vazifesinde gayret gösteriyor, çalışıyor, biç değilse bir şeyler, bir yenilikler yapmak istiyordu.

Bunlar radyoevindeki mücadelenin dışarıdan görünüşü idi. Esas mücadele, esas hareket ve şahsî münakaşanın geliştiği ve kaynaştığı yer, radyoevinin içi idi. Ragıp Tanju'nun vekâleten idare ettiği mevkie «asaleten» tayini günü yaklaştığı bir sırada, kulisin faaliyeti, mücadelenin şekli değişti. Ragıp Tanju, karşısında bulduğu mücadelecilerin, bu mevkie asaleten tayin edilmemesi için, üst makamlar nezdinde her türlü gayreti savundukларını «istihbar» edebiliyordu. Fakat bütün bunlara dayanıyor, iyi ve dürüst çalışmasının semerelerini göreceğinden emin, bekliyordu.

Ragıp Tanju'nun mücadelesi ne idi ve kiminle oluyordu? Şark musikisinde en yüksek makam «musiki şefliği» idi. Ancak, yanı başında bir de müşavirlik vardı, her zaman radyoevinin bu tarz musikisini idare etmek ve düzenlemek için bu müşavirlik ile temas etmesi icap ediyordu. Ankara radyosunun şark musikisindeki müşaviri ise, Suphi Ziya Özbekkan idi, yaşı yetmiş beşti ve yedi yüz elli lira maaş alıyordu. Ragıp Tanju ile iş basma geldiğindenberi Suphi Ziya arasında şiddetli bir münakaşa ve anlaşmazlık başlamıştı. Ragıp Tanju, bu vazifeyi üzerine almadan önce, Suphi Ziya Özbekkan'ın nota bilmediğini, tamamiyle eski musikiye aşina olduğunu, yeni kıymetlere ehemmiyet vermediğini, radyoevinin şark musikisi yayınlarında bilhassa eskiye bir dönüş kaydedilmesinin yerinde olmayacağını ileriye sürmüştü. Hakikatte, bu ileri sürülen esaslar doğru ise —ki doğruluğunda şüphe etmiyen bir çok mütehassıs vardır— Ragıp Tanju'ya bir kaç bakıma hak Vermek, icraat başına geldikten sonra da, Suphi Ziya'nın tavsiyelerini noktası noktasına dikkate almamakla doğru bir iş yaptığını kabullenmek lâzımdı. Bir müşavir, ismi üstünde bir istişare vazifesi almıştı, yol gösteren ve herkesten daha iyi, o işi bilen bir kimse olmalıydı. Halbuki, Suphi Ziya'nın hem eski usuller ile icrayı sanat evlenmesinde israr ettiği bir vakıadır, hem de eline verilen bir yeni şarkıyı veya tetkiki icap eden bir musikisi parçasını kendi başına mütalâa etmesi imkânsızdır. Halbuki Ragıp Tanju —iyi veya kötü— nota bilmektedir, hepsinden daha iyisi yenilik taraftandır. «Tekke» musikisinin artık modası geçmiş ve tamamen saded dışı olduğunda musirdir.

Su İki zıt kutup bu şekilde bir mücadele yoluna girince, hakem rolünü oynayacak, her iki tarafın baklanı verecek veya haksızı bulacak makam ortadan kaybolmuştur. Her iki tarafın da kendisini koruyan, tutan ve hattâ kendisine «üstad» dediği kuvvetleri vardır. Her iki taraf da, bazı yerlerde, bazı kimseler nezdinde itibar ve şöhret sahibidir.

Fakat, işler bu kadar çatallaşıp, birbirine girmeden önce, radyoevi gibi bir müessesenin kocaman müdürü Münir Müeyyet Beleman ne yapmıştır? Tetkik sonunda anlaşılmaktadır ki, hiç ama hiç bir şey.. Bu mücadeleye tamamen seyirci kalmıştır, tamamen bu mücadelenin dışında vs emri altındaki insanların bu çekişmesine karışmadan işleri idare etmek istemiştir. Halbuki Bir radyonun mesul müdürü, «eski ve yeni» mücadelesinin bu kadar tatsız ve işlerin doğru yürümesine mani olacak bir hâl almasına mani olmalıydı.

Hadi diyelim, elindeki selâhiyet yoktu, hiç bir şey yapamıyacak kadar aciz içinde idi, bu duruma üst makamlara, Umum Müdürlüğe, Devlet Bakanlığına duyuramaz mıydı?

Bu eski ve yeni mücadelesi sonunda genç olanı yıpranmıştır. Bu Ragıp Tanju'dur. Bu mevkie bazı kimselerin bazı kimselere telkinleri ile asalâten tayin edilmiyeceğini anladığı anda istifasını vermiştir.

Ragıp Tanju belki de bu mevkiin insanı değildir; ama ilgililer, kocaman radyo müdürü bu hakikati altı ay, yirmi gün soma mı anlamıştır? Ragıp Tanju'nun asaletini tastik etmiyenler, bu «yetersizlik» hâdisesini altı ay yirmi gün sonra mı keşfedebilmişlerdir? Muhakkak olan şudur: Ragıp Tanju'nun asaleten bu mevkie getirilmemesine sadece onun ifratı müessir olmuş değildir, çok üst makamlar, gene «üstad» sözlerinin — fakat ne üstad ya — kurbanı olmuşlardır. Böylece radyoda yenileri, gençleri, yeni ve genç imkânları tutmağa gayret eden bir zihniyet mağlup olmuştur. Temennimiz odur ki, bu istifa, daha doğrusu istifaya zorlama, radyoevinin lehine tecelli etsin.

Biz, ileriye doğru gitmek istiyen bir milletiz. Bu hamlemizi fert fert anlatmağa, duyurmağa ihtiyacımız var. Yoksa, geniş okumamış kitlelerin önünde, nutuklar kifayet etmez. Damlaların yayıldığı gibi her okuyanın, okumamış olana ileri hamlemizi öğretmesi lâzımdır. Bir müessesede ileriye giden bir kimse bulunduğu zaman, gerinin adamım değil, en iyisi olmasa da derinin adamını kollarından tutup yardan etmeliyiz. Ta ki ondan daha mükemmeli iş başına gelebilinceye kadar.. İşte eksik tarafımız, işte alaturka zihniyetimiz, işte iş hayatı ile şahsi sempatileri ayıramamakta ki noksan tarafımız ve bu noksanın bize getirdiği kötü neticeler.. Bu memlekette, sadece radyoda değil, her işte ve hamlede şahsi sempatilere değil, şahsi kinlere değil, «memleketci görüş'e ihtiyacımız vardır. Bunu itiyat haline getirdiğimiz zaman dâva kendi kendine hal edilmiştir.

SPOR

Futbol

Federasyon'un çekilişi

2 2 Ocak Cumartesi, saat 15.00 de futbol federasyonu asbaşkanı Safa Yalçuk'un makamında bir toplantı vardı. Devlet Demiryolları Genel Müdür Yardımcısı olan Safa Yalçuk'un odasındaki bu toplantının, müessese ile hiç-ir ilgisi yokta. Bu odada toplanan heyet futbol federasyonudur. Ulvi Yenalın mevzuat icabı başkanlık ettiği toplantıda görüşülecek mevzu nedir denilemez, çünkü bu sualin cevabını artık bilmeyen kalmamıştı. Federasyon heyetinin bir revizyona tabi tutulması mevzubahis idi.

Kahveler ve sigaralar içilirken federasyon başkanı Ulvi Yenal Şöyle bir gözlüğünü düzeltip, yutkundu ve söze başladı:

— Arkadaşlar, federasyonun durumu malûm. İşlerin daha iyi yürütülebilmesi için heyetimizi takviye etmemiz lâzım. Bu işte bizden evvel muvaffak olan Orhan beyi Orhan Şeref Apak - aramıza almakla çok iyi edeceğiz. Ancak, Orhan beyin heyetimize girmesiyle iş bitmiyor.

Ulvi Yenal biraz dundu hafifçe öksürdü ve tekrar gözlüğünü düzelttikden sonra devam etti:

— Orhan bey biliyorsunuz, bazı şartlarla heyetimizde vazife alabileceğini bildirmiş bulunuyor. Bunlardan birisi, kendisi ile birlikte seçeceği iki arkadaşının da heyetimize girmesi icabedecek.

Bu sırada odada bulunan federasyon üyeleri Safa Yalçuk, Necdet Azak ve Nuri Gücüyener birbirlerine bakıştılar. Onlar söze başlamadan Yenal devam etti:

— Sizlerin bir bahane ile istifa etmeniz icabediyor. Ancak o zaman ben Orhan Şeref ve arkadaşlarının iştirakiyle yeni federasyonu kurabileceğim.

O anda odada derin bir sessizlik hasıl oldu. Üyeler birbirlerine bakıyorlar, nereden söze başlamak icaibettiğini sanki gözleriyle birbirlerine soruyorlardı. Diğer tarafdan Ulvi Yenal istediği sevin arkadaşları için çok ağır bir fedakârlık olduğunu anlamış olmanın mahcubiyeti içinde önüne bakmayı tercih ediyordu.

Söze ilk başlayan Safa Yalçuk oldu;

— Ulvi bey, biz bu işin heveslisi insanlar değiliz. Şimdiye kadar çokdan ve kendiliğimizden çekilirdik, Fakat aldığımız müşterek vazifede sizi müşkül durumda bırakmış olmamak için bu hareketi zamanında yapmadık. Fakat sizin bugün bunu sadece bizden istemeniz hiç de doğru bir hareket değildir. İstifa etmemiz icabediyorsa hep beraber çekiliriz.

Bundan sonra söz alan Necdet Azak oldukça ağır' bir konuşma yaparak istifanın hep beraber olması lâzım geldiğini , bu şekilde bir teklifin kendilerine bir hakaret teşkil ettiğini söyledi.

Nuri Gücüyener ise—bir askerdi— federasyonun muvaffak olamadığım şu misalle anlattı:

— Bir tepeyi işgal emri alan bir bölük, muvaffak olamazsa ve bu muvaffakiyetsizlikte bir hata varsa bunun bölük komutanı dururken, takım, hattâ manga komutanlarında aranması nekadar gülünçse, bizim futbol federasyonunun muvaffakiyetsizliğini biz üyelerin sırtına yüklemek de o kadar gülünçtür. İtiraf etmek lâzımdır ki biz bu işde bir organize ve ahenk tesis edemedik ve muvaffak olamadık. Hep beraber bu işi almıştık, yine hep beraber çekiliriz.

Bu samimî konuşmalar karşısında Ulvi Yenal'ın yüzünün renklendiği ve



Cemal Alpman - Ulvi Yenal
İki Müstafi

bütün İsrarlarına rağmen istifanın arkadaşları tarafından kabul edilniyeceğini artık anladığı görülüyordu. Hasıl olan kanaat federasyonun toptan istifası idi. İsrar etmenin faydasızlığını anlamış olarak nihayet ricat zorunda kalmıştı:

— Pekâla, madem öyle istiyorsunuz, hep beraber istifa edeceğiz..

Tartışmalı bir hava içinde devam eden ve bir saati aşan bu toplantı sonunda, toptan istifaya sebep olarak başkan ve üyelerin asli vazifelerinin çokluğu kabul edilmiş ve kaleme alınan istifa federasyon başkan ve üyelerinin asli vazifelerindeki işlerinin çokluğu, federasyonda faydalı olmalarına mani olduğu ve bu durum dolayısiyle ' bundan sonraki heyette de vazife almamak üzere istifa edildiği belirtilmiştir.

Toplantı dağılırken, üyeler kendilerini, atlatmak isteyen başkana karşı tatbik ettikleri taktiğin ' muvaffak olmasından az da olsa neşelerini muhafaza ediyorlardı. Tek üzgün şahıs arkadaştarını atlatmak isteyen, fakat atlayan federasyon başkam Ulvi Yenal idi.

İşte futbol federasyonu bu hava içinde istifa etti.

Su satırlar yazıldığı sırada birbirini takip eden istifaların kimlerle doldurulacağı malûm değildi. Bakan Yardımcı'nın kimi iş başına getireceği hâlâ öğrenilememişti. Şurası muhakkak ki, kim getirilirse getirilsin milli temaslar arifesinde yeni bir federasyon, keşmekeş havası içinde muvaffakat çok az bir şansa bağlı olacaktır.

Bir istifa daha

F utbol federasyonu başkam Ulvi Yenal'ın istifasını, iki gün ara İle Beden Terbiyesi Genel Müdür Vekili Cemal Alpman'ın istifası takibetmiştir. Pazartesi günü Milli Eğitim Bakam ile bir buçuk saat devam eden bir konuşmadan sonra vukubulan bu istifanın dedikoduları devam etmektedir, söylenen rivayetler muhteliftir.

İstifanın sebepleri arasında, Cemal Alpman'ın istifa eden Ulvi Yenal'in tekrar federasyonu kurmaya memur edilmesini Millî Eğitim Bakam Celâl Yardımcıya İsrarla teklif etmesi gösterilmektedir. Cumartesi günü vukubulan futbol federasyonunun istifasından sonra. Cemal Alpman'ın durumu telefonla vekile bildirilirken, yeni fedeerasyonu teşkile yine Ulvi Yenal'ın memur edildiğinin ilân edilmesini istediği, buna vekilin kızarak, kendisinin salim kafa ile düşünmesine müsaade edilmesini genel müdür vekiline hatırlattığı söylenmektedir.

Bu durumdan sonra Pazartesi günü vekilin makamında, Genel Müdür vekili ve Vekâlet Müsteşarının da iştirakleri ile akdedilen toplantıda Cemal Alpman'ın yine fikrinde İsrar etmesi sonunda, Celâl Yardımcı'nın kendisini istifaya davet ettiği haber verilmektedir. Bundan sonra istifasını vekile veren Cemal Alpman o gün geç vakit genel müdürlükteki arkadaşlarına veda ederek vazifesi olan bakardık müfettişliğine avdet zorunda kalmıştır.

Genel müdürlüğe getirileceği söylenenler arasında en kuvvetli isim eski Ankara Maarif Müdürü Faik Binal'dır.

Boks

Millî takım seçiliyor

Şubat ayının ortalarında Rotta ve Barselona'da İtalya ve İspanya milli takımlariyle karşılaşacak olan beke milli takımımızın seçmeleri, bu hafta 29-30 Ocak akşamları Ankara'da Gölbaşı sineması salonunda yapılacaktır.

Takım halinde Ankara, İstanbul, Eskişehir, Kocaeli, izmir bölgelerinin ve federasyonun davetlisi olarak çağırılan boksörlerin iştirakiyle yapılacak bu seçmeler sonunda tesbit edilecek olan takım, Ankara'da kampa alınacak ve 10 gün devam edecek bu kamp çalışması sonunda uçakla Roma'ya hareket edecektir. Çok kısa müddetli olan kampın iklime intibak bakımından önce İstanbul'da olması kabul edilmişken, sonradan bundan sarfınazar edilerek Ankara'da olması kararlaştırılmıştır. Esasen çok kısa olan kampın Ankara'da

olması iklime intibak keyfiyetini de ortadan kaldırdığına göre hiçbir faydası kalmamaktadır.

Yapılacak seçmelerin çok çetin olacağı, Cezayirli boks antrenörü'nün çalıştırdığı İstanbul takımı ile İtalyan'ın çalıştırdığı Ankara takımı arasındaki çekişmenin zevkli maçlar ortaya çıkaracağı aşikârdır. Çok iyi hazırlandığı bildirilen İstanbul'un bu seçmelerde Ankara'ya faikiyet sağlayacağı tahmin edilmekle beraber son sözün federasyon başkanı Dr. Hakla Yücesoy'da olması sıhhatli bir seçme yapılamayacağı endişesini yaratmaktadır. C.S.

Basketbol

Gene tehir

Bir adam elindeki siyah kaplı defteri masanın üzerine vurarak salonu terk etti.. Hâdise Bölge binasında Basketbol hakem komitesinde cereyan ediyordu. Defteri yere atan zat, hakem komitesine başkanlık eden Halûk San'dı. Münakaşaya Modasporun takım kaptanı ve aynı zamanda Teknik Üniversite takımında basketbol oynayan Haşim Tankut sebep olmuştu. İhtilâf doğuran hâdise şu idi: Haşim hafta arası Teknik Üniversite salonunda yapılan sınıflar arası karşılaşmayı idare eden bölge hakemlerinden Muammer Tunçman ile basketbolcu Tuncay'ı beş faul yaptığı için, oyundan çıkarıldığına kızarak dövmüştü. Hakemler biri beş gün biri de yedi gün rapor almışlardı. Aynı zamanda istida ile bölgeye müracaat etmişlerdi. Bölge Müdürü Vekili Kemal Halim evrakı hakem komitesine havale etmişti. Fakat daha sonra iki hakem de Kemal Halime müracaat ederek şikâyetten vaz geçtiklerini bildirmişlerdir. Bunun üzerine Belge Müdürü Vekili muamele görmüş olan evrakı yırtıp atmıştır. Söylenenlere göre hakem komitesinde çıkan ihtilâfın hakikî sebebi Pazar günü yapılacak olan Moda, Galatasaray maçında Haşimin oynatılmaması idi. Muhtar Sencar ve Halûk San iddia sahiplerine göre bunun için Haşim'in cezalanmasını istemekte, idiler. Fakat hakem komitesi azalarından Dilâver Uzgören üç noktadan - bu müracaatı usulsüz buluyordu.

1. Biz hakem tayin etmedik.
2. Bu maç resmî değildir.
3. Ceza hey'etine vereceğimiz adam hakem değil oyuncudur. Dilaver Uzgörenin usul hakkındaki konuşması münakaşayı uzatmıştı. Halûk San'ın defteri yere atması hakem komitesine hakaret sayılıyordu. Dilaver Uzgören istifa etmişti. Fakat Basketbol ajanı Turgut Atakol istifayı kabul etmedi. Dilaver Uzgören Halûk San'ın alenen özür dilemesini istiyordu. Henüz netice tavazzuh etmedi.

Modaspor - Kadıköyspor birleşmesi

Teklifi bir oturumda Modasporun başkanı Muzaffer Şahinoğlu yapıyordu. İdare hey'eti üyeleri bunu makul karşıladılar. Teklif söyle idi: Moda ve Kadıköyspor aynı semtin çocuklarından kurulmuş olan bir kulüptür. Kültür aldıkları mektep aynıdır. Arada uzun senelerin arkadaşlığı vardır. O halde el ele verip pekalâ müşterek bir klüp haline gelebiliriz. Maksat memleket sporuna hizmettir. Bunun üzerine Kadıköyspor klübüne evvelâ şifahi sonra da resmi bir yazı ile bu arzu ıshar edildi. Bugüne kadar henüz bir cevap gelmiş değildir.

Fakat Kadıköysporun Başkanı Merih Gökmen teklifi müteakip günlerde gazetelere bir beyanat vermiştir. Burada Kadıköysporun mali sıkıntıları anlatılmakta ve böyle bir birleşmeyi çarnaçar kabul etmek durumunda oldukları ifade edilmekte idi. Kadıköysporlu idarecilerin Modaya durumu bildirmeden işi basına aksettirmeli Modaspor çerçevesinde iyi karşılanmadı. Önümüzdeki günlerde her iki klüp idarecileri bir araya gelerek bu işi müsbet veya menfi bir karara bağlıyacaklardır. Basketbol lig maçlarına gelince. Geçen sene Teknik Üniversite salonunda tıkanıp kalan bu spor bu sene Sergi Sarayına nakli mekan etti. Fakat muhtelif organizasyonların aniden zuhuru Basketbol liglerini inkıtaa uğrattı. Geçen hafta yapılan basketbol maçlarının en mühimini Moda - Galatasaray karşılaşması idi. Her iki taraf da büyük iddialarla sahaya çıkmışlardı. Fakat herşeye rağmen Sarı -Kırmızılı takım bu mühim karşılaşmayı lebine çevirmesini bildi. Yalçın ve Tunç sayıları yapan adamlardı. Önümüzdeki hafta ise Japon güreşçileri geleceğinden gene ligler tehir edilecektir.

Kamp modası

İkinci devre lig maçlarına başlarken aradaki üç puana rağmen şampiyonluktan ümitli bulunan Fenerbahçe ve Beşiktaşlı idareciler büyük küçük rakip diye bir tefrik gözetmeden her karşılaşmadan evvel kampa girmek karar almışlardır. Karar ilk nazarda garip karşılandı. Ve sahifelerini spor'a tahsis eden gazetelere günlerce mevzu teşkil etti. Bu işten anlıyanlara ve spor muharrirlerine göre kamp açmak demode bir usuldü. Ve dünyanın hiç bir yerinde de — millî temaslar hariç — bu usul tatbik edilmiyordu. O halde idareciler bu demode usule neden itibar etmişlerdi. Doğrusu istenirse, kulüplerin kaderini ellerinde taşıyanlar bunu bilmiyecek kadar ehliyetsiz kimseler değillerdi. Netekim bu seri yazılardan bir kaç gün sonra idareciler hem sorulan sualleri cevaplandırdılar, hem de kendi müdafaalarım yaptılar,

Fenerbahçenin umumi kaptanı Hayrullah Güvenir:

«— Kamp demode bir usuldür. Bunu biz de biliyoruz. Amma bunu söyleyenlere şunu hatırlatmak isterim ki bizim beş futbolcumuz şu günlerde bekârlığa veda etmek üzeredir. Kampa almakla hiç olmazsa onları bir iki gün disiplinli bir 'hayata kavuşturuyoruz» dedi.

Okuyucu Mektupları

Akis'in son sayısında, «Kendi Aramızda» sütununa konu teşkil eden bir mektuba cevap vermek istiyorum.

Ölümünün 681 nci yılı dolayısiyle yapılan Mevlânayı anma törenleri ve bunların icra tarzlarını tenkid eden, beğenmiyen bir yazısı dolayısiyle Akis'e çatılıyor ve ana fikir olarak şunlar söyleniyor:

«Mensupları bir dini Ayin gayesile, istedikleri yerde toplanarak, arzu ettiklerince hareket gibi, en tabii insan hakkından mahrum bulunan cemiyette hürriyet yoktur.»

Burada bahsedilmek istenen hürriyetten memleketimizde mevcuttur. Türk Ceza Kanunu; 4 maddeden müteşekkil bir fasıl halinde, vatandaşların vicdan, ibadet ve din hürriyetlerine karşı işlenecek suçları önlemeğe matuf müeyyideleri ihtiva etmektedir. Bu fasıl «Din hürriyeti aleyhinde cürümler» başlığını taşımaktadır. Memleketimizde herkes dinin icabatını yerine getirmekte böylece serbesttir.

Fikirdeki «... arzu ettiklerince hareket..» unsuruna gelince...

Hürriyet rejimlerinin tam manâsile cari olduğu memleketlerde dahi fertler, «arzu ettiklerince hareket» imkânlarına malik değillerdir. Meselâ, en demokratik bildiğimiz Birleşik Devletler'de, ilk öğretim mecburidir; < Şayet yukardaki zihniyetle düşünürsek, çocuklarına ilk öğretim yaptırmak istemiyen ana-babaların bu hareketlerini tecviz etmemiz lâzımgelecektir ki ne kadar yanlış bir netice olduğu meydandadır.

Meseleyi bir de münhasıran memleketimiz zaviyesinden düşünürsek göreceğiz ki, bu mevzuda bazı hususiyetlerimiz vardır :

Bizde dini devlet Avrupa'dakinden daha uzun sürmemiş olmasına rağmen bıraktığı tesirler daha derin ve daha devamlı olmuştur.

Diğer taraftan inkılâplarımız çok yenidir ve henüz muvaffak olmuş sayılamazlar. Memleketimizde benimsiyenlerin yanında «benimsemiyenler», daima nazara alınacak büyük yekûnlar teşkil etmişlerdir ve etmektedirler.

Bir «Kubilây Hâdisesi» bunu gösterir.

«Heykel Kırma Hâdiseleri» ve bir «Atatürk aleyhinde işlenecek suçlar hakkında kanun» bunu gösterir.

«İngiltere'de bir törende 15 nci asır kıyafetleri giyilebilir, Fransa'da Napolyon veya XIV ncü Louis anılabilir. Ama oralarda hiç kimse ne 15 nci asra dönülmesini ister, ne de imparatorluk veya krallık peşinde koşar.» Ama bizde bir 163 ncü, maddenin mevcudiyetine rağmen, irtica hareketleri olmuş, bir «Vicdan ve toplanma hürriyetinin korunması hakkında Kanun» çıkarmak mecburiyetinde kalmışızdır. Ve bu ikisinin birden mevcudiyetine rağmen, daha bir ay evvel zuhur eden bir fırsattan istifade ederek, o çok «sempatik (!)», o çok özlenen kıyafetler ortaya çıkıvermiştir.

Yavuz T. ÖZGEN —Ankara


Ömür boyunca aylık gelir
ÖMÜR BOYUNCA AYLIK GELİR
ÖMÜR BOYUNCA AYLIK GELİR
ömür boyunca aylık gelir
TÜRKİYE VAKIFLAR BANKASI
ömür boyunca aylık gelir
Ömür boyunca aylık gelir



Rahat ve huzur içinde oturacağınız

KENDİ EVİNİZE

Kolaylıkla sahib olmanın tek yolunu

EMLÂK BANKASI

hazırlamış bulunuyor

Bu yolda emniyetle yürüyerek kısa zamanda Evinize kavuşmanız ancak TÜRKİYE EMLÂK KREDİ BANKASI nezdinde bir YAPI TASARRUFU hesabı açtırdığınız takdirde kabil olur.

Türkiye Emlâk Kredi Bankası Yapı Tasarrufu hesaplarını memleketimizde ilk defa 1951 yılında açmağa başlamıştır. Bugün, bu usul sayesinde yüzlerce vatandaş ev sahibi olmuştur.

YAPI TASARRUFU HESAPLARININ MAHİYETİ NEDİR?

Yapı Tasarrufu, bir ev yapmak için yeterli parası olmayan vatandaşların bu imkânı muhakkak temin eden faydalı bir tasarruf yoludur.

İnşa ettireceği ev bedelini Türkiye Emlâk Kredi Bankası nezdinde biriktirecek vatandaşa evini tamamen yapıp bitirmesine yetecek kredinin tahsis edileceği peşinen vaad ve taahhüt edilmektedir.

YAPI TASARRUFU HESAPLARINDAN KİMLER FAYDALANIR?

Yapı Tasarrufu hesaplarından, kendisinin, eşinin, çocuklarının evi meskeni bulunmayan, ancak bu evi yapmak bir arzusu olan bütün vatandaşlar faydalanır.

YAPI TASARRUFU HESABI İLE NE MİKTAR KREDİ TEMİN EDİLİR?

Yapı Tasarrufu hesabında para biriktiren vatandaşlara yaptıracakları ev bedelinin % 90 ını geçmemek üzere % 5 faizli 30.000 lira ve bu yetmezse % 7 faizli 10.000 lira Kredi verilmektedir.

BU KREDİLERİN VADELERİ NE KADARDIR?

% 5 ve % 7 faizli kredilerin vadeleri 10 yıldan başlıyarak 20 yıla kadar çıkmaktadır.

YAPI TASARRUFU KREDİLERİNİ NE KADAR MÜDDET İÇİNDE ALMAK KABİLDİR?

İstediği kredinin dörtte birini 18 ayda Yapı Tasarrufu hesabında biriktiren vatandaş, mukavele ile tayin edilen krediyi almağa hak kazanır.

YAPI TASARRUFU HESABINDA PARA BİRİKTİRENLERİN BAŞKA İSTİFADELERİ VARMIDIR?

Türkiye Emlâk Kredi Bankasının normal faiz ve cari tevdiat ikramiyelerinden de faydalanırlar.

Türkiye Emlâk Kredi Bankası, her yıl (15000) den fazla vatandaşı ev sahibi yapmaktadır. Kuracağınız mesken için lüzumlu ucuz faiz ve uzun vadeli krediyi ancak, Emlâk Bankasında açtıracağınız

YAPI TASARRUFU

hesabında biriktirmek suretiyle muhakkak temin edebilirsiniz. Kendi evinize, TALİHE, TESADÜFE GÜVENMEDEN SAHİP OLMANIN TEK EMİN YOLU budur.

TÜRKİYE EMLÂK KREDİ BANKASI